

Tagar  da u Manyan ma Asuki

Ukukpq u kadyanshi

Luka uza da korongi tagar  da u Luka, aya dem u korongi tagar  da u Manyan ma Asuki u na vi. Ciga da wa ciga u dana ili i'ya i git  i n ama a da a ka tono Yesu. Tagar  da u Manyan ma Asuki vi u git   t   alabari a ne a asu u da tagar  da u Luka u shamgbai.

Tagar  da u Manyan ma Asuki u yan t   kadyanshi ka ili i'ya i git  i n ama a da a ka tono Yesu cina u kuw   de. U yan t   kadyanshi ka tyoku da a kyawunsai n a yanki ama kadyanshi a kaci ka Yesu, u yain kpam kadyanshi ka tyoku da ama yi a tsu yan a pana baci kadyanshi ki. Kulu Keri ku tsu k  ngu t   kpam ku b  ng   ama a na yi. A kagita, ama a da a'ari kaletsu ka te alya a yankai kadyanshi ka na ki koshi; wata, aza a Yahuda. Ko a asuvu a aza a Yahuda yi, aza roku a wushuku n ili i'ya a danai wa, kpam a wuna t   aza roku a asuvu a Atoni yi adama a ili i'ya a ka dansa a kaci ka Yesu. Ubana de, pini a asuvu a tagar  da vi, Kashila ka yan t   kadyanshi n Atoni yi a yanka aza da bawu a'ari a kaletsu ka aza a Yahuda kadyanshi a kaci ka Yesu.

Tagar  da u Manyan ma Asuki u yan t   alabari a tyoku da akani a Atoni a tamburai hal a wurai ubongu u Isara'il  . U yan t   alabari a tyoku da Bituru yain n Bulus, n ama ushani. U yan t   kadyanshi ka tyoku da aza da a kpatalai usavu,

n tyoku da a ɓangamgbanai pini a kabon ka le n tyoku da a sukusuki kune ubana a asu u Atoni a da a'ari a asu u roku. Nala a'uwa a Atoni a da tsu revei gogo-na vi a gitai.

Ili i'ya i'ari a tagarada u na vi

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Urishelima (1:1–8:3)

A yan ta Kadyanshi ka Shinga a Yahuda n Samariya (8:4–12:25)

Bulus yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (13:1–14:28)

Uyawunsa u shinga a Urishelima (15:1–35)

Bulus doku u yain nwalu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (15:36–18:22)

Bulus doku u yain nwalu n tatsu tsara u dansa Kadyanshi ka Shinga (18:23–21:16)

A kanai Bulus a Urishelima (21:17–23:22)

A bankai Bulus a Kasariya (23:23–26:32)

A bankai Bulus a Roma (27:1–28:31)

Kazuwamgbani ka utuwə u Kulu Keri

¹ Uzapige Tiyofilu:

An n koronku vu caupa vi, n korongu ta gba ili i'ya Yesu yansai kpam u wenishikei, ili i'ya i bidyai a'ayin a da u gitai manyan ma ne ²³ hal ubana kain ka a canga yi ubana a zuba.

An u 'yangai a ukpa, u wenishike ta kaci ka ne a asu u asuki a ne a da u dangasai hal a'ayin amangare. U yansa ta ili ushani i'ya i wenikei an waři n uma mayun. An a'ayin a da a ka canga yi ubana a zuba a yain evu, u dansa ta n ele ukuna u tsugono tsu Kashilə u tonusuko le kpam ili i'ya

a ka yan. Gbä ili i na yi u yanssa tā i'ya a asuvu a ucira u Kulu Keri.

⁴ Kain ka te an wari kabolo n ele a asu u ulya ilikulya, u tonuko le, “Kotsu i laza pini a Urishelima wa hal she Tata u sukunku dä kune ku u zuwamgbanai vi. Märi n tonuko dä de ukuna u na vi caupa. ⁵ Yahaya lyubugusu tā ama n mini, shegai ubana a kapala kenu, a ka lyubugu dä tā n Kulu Keri.”

A cangai Yesu ubana a zuba

⁶ Kain ka te, an asuki yi a bolomgbonoi a asu u te kabolo n Yesu, a wece yi, “Asheku, a'ayin a da va gonuko aza a Isara'ila tsugono tsu le a da na vi?”

⁷ U tonuko le, “Tata da koshi wari n ucira u da wa reve a'ayin a da u fobusoi vi, edä ya reve wa. ⁸ Shegai ya wusha tā ucira a'ayin a da Kulu Keri ku cipäi asuvu a de. Ya woko tā aza da ya shamkpa mu a Urishelima, n gbä a asuvu a Yahuda. I tonuko kpam aza a Samariya hal ubana a asuvu a likimba gba.”

⁹ An u kotsoi kadyanshi ka na ki, ele n a wundi yi, aku a canga yi a mere ma le ubana a zuba. Pini nala, kalishi ka kimba yi, a doku a wene yi kpam wa.

¹⁰ A'ayin a da a'ari pini a uwundya zuba vi, kute-kute ama a re u'uki n aminya a eri a shamgbai evu n ele. ¹¹ A tonuko le, “Aza a Galili, ndya i zuwai i'ari kushani ya wundya zuba? Yesu da i wenei a cangai ubana a zuba na vi, nala kpam wa gono.”

A dangasai kasuki ka savu

¹² Aku asuki yi a lazai pini a Masasa ma Zayitum mi a gonoi a Urishelima, kpam nte masasa mi

mari pini evu n Urishelima vi; wata, kagbidi ka mel u te.* ¹³ An a rawai a ilyuci yi, aku a yuwai a kunukuzuba a asu u da a tsu cipa. Ama da a'ari pini vi alya; Bituru, n Yahaya, n Yakubu. Andurawu, n Filibu, n Toma a'a tə dem pini. Aza da a'ari pini a bolomgbono tə dem n Batalamawu, n Matiyu, n Yakubu maku ma Halfa, n Simo uza da a ka isaq Ziloti, n Yahuza maku ma Yakubu. ¹⁴ A tsu bolomgbono tə kpam a nakan kaci ka le adama a kavasu n katakasuvu ka te. Aka roku a da dem pini hal n Meri mma u Yesu n a'angu a Yesu yi.

¹⁵ A'yain a nala yi, kakumaq ka ama ka ka rawai ama amangatawun n kamanga (120) aza da a pityanangi ka ka bolomgbonoi. Pini nala, Bituru shamgbai a mere ma le u danai, ¹⁶ “Ama a va, u kanai tə a shadangu udani u Kashila u da Kulu Keri ku danai caupa a unaq u Dawuda a kaci ka Yahuza, uza da u tonoi n aza da a kanai Yesu. ¹⁷ Kpaci caupa uza u te u da a asuvu a tsunu, kpam a nakan yi tə kapashi ka manyan ka ne a asuvu a manyan ma na mi.”

¹⁸ (U tsila tə uyamba n ikebe i'ya u tsarai a asu u manyan ma cingi mi. Pini nala, u rukpai kaci uvare, aku katsumaq ka ne ka tasai, ucanga u katsuma vi u tsalai a iyamba. ¹⁹ Gba aza da a'ari a Urishelima a pana tə ukuna u na vi, aku a nekei asu vi kala, Akaladama n kaletsu ka le; wata, “Uyamba u Mpasa.”)

* **1:12** Kaletsu ka aza a Yahuda ka da, mbari mi “Nwalu n kain ka Ashibi n da koshi.” Mele ma aza a Yahuda ma wushuku uza u yain nwalu n da n wurai kilomita u te, ko kpam kagbidi ka mel u te n kain ka Ashibi wa. N da ma wura la vi nwalu n minti kupa ko kpam udeshe azu a tatsu wa.

20 Bituru lyai kapala n kadyanshi, “Kpaci wà tà ukorongi a asuvu a Tagaràda u Ishipa,† ‘Asákà kuwa ku ne ku woko uvarangi, kpam kotsu uza u dusuku pini wa.’

“Kpam a dana tà,
‘Kapashi ka manyan ka ne ki uza roku u bidya ka.’

◊

21 “Adama a nala u kàna tà a dangasa uza roku a asuvu a ama a na yi, uza da wàri kabolo n àtsu caupa a'ayin a da Yesu Asheku wàri n àtsu. **22** U kàna tà vuma vi u woko uza da u rongoi n àtsu tun a'ayin a da Yahaya lyubugi Yesu hal ubana a'ayin a da a canga yi ubana a zuba. U kàna tà vuma vi u bolomgbono kaci n àtsu, u woko uza da wa tonuko ama ukuna u u'yàngà u ne a ukpà.”

23 Pini nala, a wutukpài ama a re, Isuhu Baràsaba uza da a ka isà Yusutu, n Mataya. **24** Asuki yi a yain kavasu a danai, “Asheku, ya dem vu reve tà katakasuvu ka ne. Wenike tsu uza da vu dangasai a asuvu a ama a re a na yi, **25** u woko kasuki. U bidya manyan ma Yahuza kasuki u àṣákai kpaci u bana de asu u da u yain dere n eyi.” **26** A varangi uruta, aku u rukpài a kaci ka Mataya, pini nala, a zuwa yi u woko kasuki kabolo n kupa n u te vi.

2

Utuwa u Kulu Keri

◊ **1:20** Ishp. 69:25; Ishp. 1:20b; Ishp. 109:8.

¹ An kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa†* ka yain, gbà Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te. ² Kute-kute a panai mawurà ma uwule u pige u da u wutai a zuba u shadangi kuwa ka a'ari pini ndishi vi. ³ Aku a wenei ili i roku yavu aletsu a akina a ka pecenishe n a cipusi a zuba u a'aci a le. ⁴ A shadangu le n Kulu Keri, aku a gitai kadyanshi n aletsu a roku kau-kau tyoku da Kulu Keri ki ku tonoi n ele.

⁵ A'yayin a nala yi, aza a Yahuda a roku aza da a ka tono Kashilà a wutai a iyamba i likimba gbà ya dem n kaletsu ka ne a tuwai pini a Urishelima vi nà ndishi. ⁶ An a panai mawurà ma uwule mi,aku kakuma ka ama ka sumai ka banai tsara a wene ili i'ya ya gità. Aku a yain majiyan kpaci gbà le ya dem pana tā kaletsu ka ne a asu u Atoni yi a ka dansa ka. ⁷ A yain majiyan cika, hal a ka wecishike, "Aza da a ka dansa na vi tsa wundya gbà le aza a Galili a da vi? ⁸ Nida kpam gbà tsunu tsu panaka le a ka dansa aletsu a tsunu? ⁹ Atsa tani na tsu wutà tā iyamba kau-kau, aza a roku aza a Paratiya a da, n aza a Madaya, n aza a Elam. Tsà tā dem n aza a Masopotamiya, n aza a Yahuda, n aza a Kapadosiya, n aza a Pontu, n aza a Asiya asuvu a tsunu. ¹⁰ Aza a Firijiya, n aza a Bamafiliya n aza a Masar a da dem pini. Hal n aza a kabon ka kapashi ka Libiya evu n Sirani, n amoci a uyamba u Roma aza da a'ari aza a Yahuda n aza da a uwai utono u adini a aza a Yahuda. ¹¹ Atsa tani na aza a Kiriti

* ^{2:1} Abiki a Kain ka Amangarenkupa a da a ka isà "Pentekos," kpam kala ka abiki a ukapa u ilya ka. A tsu yan tā a da a kotso baci Abiki a Upasamgbana n a'ayin amangarenkupa. Kain ka amangare n kuci ka la vi an Yesu 'yangai a ukpa.

n aza a Arabi, gbə tsa panaka le a ka dansa ukuna u manyan ma pige ma Kashilə ka yain n aletsu a tsunu.”

¹² Gbə le a yain majiyan, hal a lapanai a ka wecemgbene, a da, “Ndya kalen ka ukuna u naha vi?”

¹³ Shegai aza roku a ka yanka le majari, a danai, “Mini ma cinwi ma a soi hal a gutukpai.”

Bituru yankai kakuma ka ama kuɓari

¹⁴ Bituru 'yangai kushani kabolo n asuki kupa n uza u te vi, u danai, “Aza a və, aza a Yahuda n aza da a'ari ndishi a Urishelima, panai na, kpam i kirana n ili i'ya ma tonuko də. ¹⁵ Ama a na yi, so da a soi tyoku da i'ari uyawunsa wa. U yan tə usana cika, ama a tsu so a gutukpa n ulapa u uwule u kuci n usana u de naha wa. ¹⁶ Ili i na yi, ili i'ya Juwelu matsumate u danai i'ya:

¹⁷ ‘Kashilə ka danai,
A'ayin a makorishi a rawa baci, ma nəkə tə ya dem
Kulu Keri.
Mmuku n de aka n a'ali a ka yan tə kadyanshi ka
ili i'ya ya tuwa.

Alobø a ka wene tə kuwene.

Nkoshi kpam ma lavutansa tə.

¹⁸ A'ayin a nala yi ma nəkə tə agbashi a və aka n
a'ali Kulu Keri,
kpam a ka dansa tə kadyanshi ka və.

¹⁹ Ma wenike tə ikunesavu a zuba u alishi,
n iryoci i savu a likimba;
wata, mpasa n akina,
n kəngə ka alishi.

²⁰ Kaara ka woko tə karimbi,
uwoto kpam u woko san yavu mpasa.

Ili i na yi ya gità tà kahu kain ka tsupige n ka ucira
ka Magono ma Zuba ka tuwà.

21 A'ayin a nala yi, uza da baci dem u yain kavasu a
asuvu a kala ka Magono ma Zuba wa tsàra
tà iwauwi.' [◊]

22 Edà aza a Isara'il a panai na! An Yesu uza
u Nazara u yansai gbà iryoci n ikunesavu yi, i
wenike tà an Kashilà ka ka suki yi mayun, kpam
gbà de i reve tà nala i'ari. **23** Caupa Kashilà ka
reve tà ili i'ya ya gità, kpam i'ya u fobusoi vi i
gità tà an a nekei Yesu ara de. I wandamgbana yi
tà a mawandamgbani, i wuna yi a akere a aza a
unyushi u cingi. **24** Shegai Kashilà ka wutukpà yi
tà a asuvu a ucira u ukpà, kpaci ukpà wà n ucira
u da wa kànà yi wa. **25** Dawuda Magono u yan tà
kadyanshi ka na a kaci ka Yesu, u danai,
'Magono ma Zuba mà tà nà mpa kain dem,
ili i'à la ya ne mu uwonvo wa,
kpaci wà tà a kukere ku ulyaki ku và.

26 Adama a nala katakasuvu ka và ka shadangu tà
n mazàngà,

unà u và wa sala tà icikpali i ne,
kpam ikyamba i và ya rongo tà n uzuwa u uma.

27 Kpaci va àsakà uma u và a asuvu a kasaun wa,
kpam va àsakà ikyamba i Uza u Uwulukpi u vunu
i shama wa.

28 Vu wenike mu tà tyoku da ma tsàra uma,
kpam vu shadangu mu tà n mazàngà kpaci va
rongo tà kabolo nà mpa.' [◊]

29 "Ama a và aza a Isara'il a, ma fuda tà ma
dansa ukuna u akaya a tsunu Dawuda n àdà bawu
malalà. U kuwà de, a cidàngu yi, kpam kasaun ka

[◊] **2:21** Juw. 2:28-32. [◊] **2:28** Ishp. 16:8-11.

ne ka pini hal n ara. ³⁰ Eyi matsumate ma, kpam Kashilà ka yanka yi tà kazuwamgbani, u da wa zuwa tà uza roku a asuvu a kagali ka ne u woko magono, tyoku da u zuwa yi u wokoi magono. ³¹ An Dawuda wenei nala, aku u yain kadyanshi ka ukuna u u'yangà u ukpà u Kawauwi, u da, 'A ka ạsànsà n ikyamba i ne a kasaun wa, kpam i'ya ya shama wa.'

³² "Kashilà ka 'yangasà tà Yesu u na vi a ukpa, kpam ạtsu dem tsu wene tà ukuna vi.

³³ "Gogo-na aya pini ndishi a ulyaki u Kashilà a asu u tsupige, kpam Kashilà Tata u ne u nákà yi tà Kulu Keri tyoku da u zuwamgbanai. Gogo-na Yesu vi u tsunku tsu de ka a a'aci a tsunu, aya u tukoi ili i'ya tsu wenei kpam tsa pana na vi. ³⁴ Dawuda da yuwai a zuba wa, shegai eyi n kaci ka ne u dana tà, 'Magono ma Zuba ma tonukoi Asheku a va, dusuku a ulyaki u va,

³⁵ hal n zuwa vu tadanku atokulalu a vunu a'ene.' ◊

³⁶ "Adama a nala, eda aza a Isara'ila she i reve an Yesu da i wandamgbanai nala vi, Kashilà ka gonuko yi de Asheku n Kawauwi."

³⁷ An a panai nala, aku kadyanshi ki ka sawa le atakasuvu cika, a wecei Bituru n asuki a da a'ari pini vi, "Atoku a tsunu, ndya tsa yan?"

³⁸ Bituru wushunku le, "U kànà tà i ạsákà tsicingi tsu de i kpatala ubana a asu u Kashilà. A lyubugu dà a asuvu a kala ka Yesu Kirisiti, kotsu Kashilà ka cimbusukà dà unyushi u cingi u de, tsàrà i tsàrà kune ku Kulu Keri. ³⁹ Kazuwamgbani ka Kashilà ka na ki adama a de a da nà mmuku n

◊ ^{2:35} Ishp. 110:1; Luk. 20:42.

de hal gbam n aza da a'ari a mbaari: aza da Magono ma Zuba Kashila ka tsunu ka isai ubana ara ne.”

⁴⁰ Bituru lyai kapala n u yanki le kubari cika, n u dansi, “Wauwai kaci ka de a upana u ikyamba u da wa tuwa a kaci ka ama a cingi a a'ayin a na yi.” ⁴¹ Ama ushani a wushuku ta n kadyanshi ka ne, aku a lyubugu le. Ama yi a rabansa ta ama azu a tatsu (3,000) aza da a bolomgbonoi n atoni kain ki.

Tyoku da Atoni yi a rongoi

⁴² A gonukoi ugboji u le a asu u uwenishike u asuki vi, n a rongi kabolo, n a lyayi ilikulya, n a yanyi kavasu. ⁴³ Aku ya dem panai uwonvo n majiyan, adama a iryoci n ikunesavu i'ya Kashila ka yanssa a akere a asuki. ⁴⁴ Gba Atoni yi a bolomgbonoi a asu u te, n a yanyi manyan n ili i'ya a tsara'i kabolo. ⁴⁵ A dengishei utsari u le aku a neshei ama da bawu a'ari n ili dere tyoku da a ka ciga. ⁴⁶ Kain dem a tsu gbashika ta Kashila a Kuwa ku Kashila, a gawunsusa a a'uwa a le a lyai ilikulya kabolo n katakasuvu ka te. ⁴⁷ N a cikpalii Kashila kain dem, kpam gba ama yi a ka na'ka le ta tsupige. Kain dem Asheku a dokusu le ta ama ushani aza da a ka tsara'sa iwauwi.

3

A tanasai kawunu

¹ Kain ka te, Bituru n Yahaya a ka bana a Kuwa ku Kashila a'ayin a uyan kavasu, n ulapa u uwule u tatsu u kuvuli. ² A utsutsu u da a ka isai Utsutsu u Shinga, vuma roku da pini uza da a matsai kawunu. Kain dem a tsu canga yi ta ubana a

utsutsu u Kuwa ku Kashilà vi tsàrà u foli kune a asu u aza da a ka uwusa pini.³ An u wenei Bituru n Yahaya a ka uwa a Kuwa ki, u folo le kune.⁴ Bituru n Yahaya a webele yi, aku Bituru tonuko yi, "Kondono tsu."⁵ Kawunu ki ka zuwa tā uma u ne a ara le n u wundi wa tsàrà kune.

⁶ Bituru tonuko yi, "Mà n ikebe wa, shegai ili i'ya mǎri n i'ya, i'ya ma nàkà vu. A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, uza u Nazara, 'yanga vu wala."⁷ Pini nala, u kàna yi kukere ku ulyaki u ràdàgbà yi,aku a'ene n a'esha'ene a ne a gbamai.⁸ Kute-kute, u zadàgbai u 'yangai kushani u gitai nwalu, u uwai a Kuwa ku Kashilà ki kabolo n ele, wa wala hal n u imkpusi n u cikpali Kashilà.⁹ Gbà ama yi a wene yi n u wali n u cikpali Kashila.¹⁰ A wene tā ukuna u pige a yain kpam majiyan ma ili i'ya i gitai n eyi, kpaci a reve tā an aya wari u tsu dusukusu a Utsutsu u Shinga u Kuwa ku Kashilà n u foli vi.

Kubari ku Bituru a Kuwa ku Kashila

¹¹ Cina vuma vi buwai kabolo n Bituru n Yahaya,ama a wuranàsai n ilyadi a tuwai pini a kafalaka ka Kuwa ku Kashilà ka a ka isà Kafalaka ka Solomo n a yanyi majiyan a kaci ka vuma vi.¹² An Bituru wenei nala, u tonukoi ama yi, "Aza a Isara'ilà, ndya i zuwai ya yan majiyan ma ili i na yi? Ndya i zuwai ya wundya tsu yavu n ucira u kaci u tsunu, ko kpam adama a utono u Kashilà u tsunu u da i zuwai vuma na vi u walai?¹³ Kashilà ka Ibirahi, n Kashilà ka Ishaku, n Kashilà ka Yakubu, Kashilà ka akaya a tsunu ka ka ràdàgbai kagbashi ka ne Yesu. Aya uza da i nekei, kpam i 'yuwan yi a kapala ka Bilatu gomuna, gba n uciga u da Bilatu wari wa

ciga u əsakə yi. ¹⁴ Shegai i 'yuwain Uza u Shinga vi, uza da wəri bawu unyushi, i foloi a əşənkə də uza da u wunai ama. ¹⁵ I wunai uza da wəri kami ka uma, shegai Kashilə ka 'yangasə yi a ukpə. Atsu tsu wene tə ukuna u nala vi. ¹⁶ Kawunu ka na ki ka tənə tə adama a da u pityanangi n Yesu. Vuma da gai na vi kpam i reve yi tə! U tənə tə gbə gbə an u wushuki n Yesu, gbə de i wene tə tyoku da ukuna u na vi u gitəi.

¹⁷ “Ama a və, n reve tə a asuvu a unamba u ureve u da i yain ili i nala yi, tyoku da aza da a ka tono n adə dem a yain. ¹⁸ Kpam nala Kashilə ka shadangi ili i'ya u danai a unə u ntsumate, ‘Kirisiti u ne wa pana tə ikyamba.’ ¹⁹ Adama a nala kpatalai i əsakə unyushi u cingi u de, i gono a asu u Kashila, tsərə a cimbusukə də unyushi u cingi u de gba, Magono ma Zuba kpam ma nəkə tə atakasuvu a de uwunvuga. ²⁰ Wa sukunku də tə Kirisiti Kawauwi ka u dəngəsai caupa; wata, Yesu. ²¹ U kənə tə Yesu rongo a zuba, hal ubana a'ayin a da a ka gonuko ili dem i woko i savu, tyoku da Kashilə ka danai caupa a unə u ntsumate n shinga. ²² Kpacı Musa dana tə, ‘Magono ma Zuba Kashilə ka de, ma sukunku də tə matsumate a asuvu a aza a de tyoku u və. U kənə tə i pana ili i'ya wa tonuko də.’ ◊ ²³ Kpam, ‘Wa kənə tə gbə uza da u kpədəi upanəka matsumate ma nala mi, a ka pece yi tə n ama a ne gbə a wacinsa yi.’ ◊

²⁴ “Mayun, gbə ntsumate n da n yain kadyanshi ki, ili i'ya i kənai tun Sama'ilə hal ubana, a yan tə kadyanshi ka a'ayin a na yi. ²⁵ Eda mmuku ma

◊ 3:22 U.Ml. 18:15. ◊ 3:23 U.Ml. 18:19.

ntsumate mi, eda kpam ya lya agadu a kazuwamgbani ka Kashilà ka yankai akaya a de, an u tonukoi Ibirahi, ‘A asu u mmuku n vunu n da a ka zuwuka gbà agali a likimba una u shinga.’ ◊ 26 An Kashilà ka dangasai kagbashi ka ne, u gità tà u suku yi ara de tsàrà u zuwuka dà una u shinga, u zuwa ya dem a asuvu a de u 澧ákà tsicingi tsu ne.”

4

A kanai Bituru n Yahaya

¹ A'ayin a da Bituru n Yahaya a'ari uyanka ama kadyanshi, aku adarakpi n azapige, n uzapige u adagari a Kuwa ku Kashilà, n aza a Sadusi* a tuwai ara le. ² A yain upan kpaci asuki yi a ka wenishike tà ama, a danai akushe a ka 'yàngà tà a ukpà tyoku da Yesu 'yàngai. ³ A kàna le a gbagirya le hal kain ka wansai, kpaci n kuvuli ka. ⁴ Shegai ama ushani aza da a panai kubari ki a pityanangu tà, pini nala, kakumà aza da a pityanangi vi ka doki ushani hal ka rawai ama azu a tawun (5,000) a'ali.†

⁵ An kain ka wansai,aku azapige a aza a Yahuda yi, nà nkoshi n le, n awenishiki a Mele a bolomgbonoi a Urishelima. ⁶ Hanana Magono ma Adarakpi wà tà kabolo n Kayafa n Yahaya n Alizanda n gbà aza da a'ari kumaci ku te n Magono ma Adarakpi mi. ⁷ A zuwai Bituru n Yahaya a mere ma le, a wece le, “N ucira u eni u da ko kpam n kala ka eni ka i yain ili i na yi?”

◊ 3:25 Kag. 22:18. * 4:1 Aza a Sadusi yi, azapige a aza a Yahuda a da aza da bawu a wushuki n u'yàngà u ukpà. † 4:4 A kece aka nà mmuku aza da a'ari atoni wa.

⁸ Shegai Bituru an wari ushadangi n Kulu Keri u tonuko le, “Eda azapige na nkoshi ma ama, ⁹ wece da ya wece tsu ara a kaci ka ukuna u shinga u da a yankai vuma na vi, kpam ya ciga i reve uza da u tanasai yi vi? ¹⁰ Tsa ciga ta gba de i reve hal n aza a Isara’ila dem, a asuvu a kala ka Yesu uza u Nazara uza da i wandamgbanai kpam Kashilà ka ‘yangasà yi a ukpa vi, a asuvu a kala ka nala ka vuma na wari kushani n alafiya a kapala ka de. ¹¹ Tagarada u Kashilà u dana ta aya

“ ‘Katali ka aza a kuma a ‘yuwain
ka ka lakai kalen cika a asu u kuma.’ ◊

¹² “Yesu nala vi da koshi wari n ucira u wauwa uma. Gba a asuvu a likimba, kala ka ne ka koshi ama a ka fuda a isaqaku a tsara iwauwi.”

¹³ Azapige yi a yain majiyan cika an a wenei Bituru n Yahaya bawu a panai uwonvo u kadyanshi, kpaci a reve ta ama a na yi a’aq n ureve u roku wa. Kpam a reve le ta a’ayin a da a’ari kabolo n Yesu. ¹⁴ An kpam azapige yi a wenei vuma da a tanasai vi kabolo n asuki yi,aku a nambai ili i’ya a ka dana. ¹⁵ A tonukoi asuki yi a wuta pini a asu u Asheshi a Pige yi, ele kpam a sheshei.

¹⁶ A danai, “Ndyta tsa yan n ama a na yi? Kpaci gba aza da a ka rongo a Urishelima a reve ta an a yain iryoci i pige a akere a ama a na yi, tsata ni n tyoku da tsa dana nala wari wa. ¹⁷ Shegai tsara kotsu ukuna vi u tambura a asuvu a ama wa, asaka tsu barana le a doku a tonuko uza ukuna a asuvu a kala ka nala ki wa.”

◊ ^{4:11} Ishp. 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

¹⁸ Pini nala, a isai asuki yi, a ɓarana le kotsu a doku a tonuko uza ukuna ko a wenishike a asuvu a kala ka Yesu wa.

¹⁹ Shegai Bituru n Yahaya a wushunku le, “Mai da wà wàri a asu u Kashilà tsu lai upana kadyanshi ka de n ka ka Kashilà? Kondoi ve i wene. ²⁰ Kpací atsu gai tsa fuda tsa pada bini a kaci ka ili i'ya tsu panai kpam tsu wenei wa.”

²¹ An a doki a ɓarana le, aku a asaka le. An nambai tyoku da a ka yan a yan le mavura, kpaci gbà ama a ka cikpala tà Kashilà adama a ili i'ya i gitai. ²² Vuma da a matsai kawunu ki kpam a tañasa yi n ukunosavu vi, ayen a ne a la tà amangare.

Atoni yi a yain kavasu

²³ An a əsakai Bituru n Yahaya, a banai a asu uaza a le, a yanka le alabari a ili i'ya adarakpi a pige n azapige yi a tonuko le. ²⁴ Ele kpam an a panai nala aku a 'yàngasai alaqatsu a le ubana a asu u Kashilà n katakasuvu ka te a danai, “Ashekapige, uza da u yain zuba n likimba n kushivà n gbà ili i'ya i'ari a asuvu a le. ²⁵ A asu u Kulu Keri, vu yain kadyanshi n kagbashi ka vunu; wata, akaya a tsunu Dawuda, vu da,

‘Ndya i zuwai Awulawa a yain upan?

Ndya i zuwai ama a ka yansa afòbi a gbani?

²⁶ Ngono n likimba kpam a fobusoi kushulu,aza da a ka tono n ama kpam dem a bolomgonoi a'aci a le,

a ka yan tsilala n Magono ma Zuba n Kawauwi ka u suki.’ ◊

²⁷ “Mayun da ili i na yi i gità ta pini na a Urishelima. Hiridu† magono n Bontu Bilatu a

◊ ^{4:26} Ishp. 2:1-2.

bolomgbono tà kaci n Awulawa n aza a Isara'ila n a yanyi tsilala n kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi, uza da vu gonukoi Kawauwi. ²⁸ A bolomgbonoi tsàrà a yain ili i'ya vu fobusoi ya gità a asuvu a ucira u vunu n tyoku da va ciga. ²⁹ Gogo-na Magono ma Zuba, kondo ve tyoku da a ka ciga a bishinka tsu manyan. Atsu agbashi a vunu a da, ne tsu ucira u da tsa yan kadyanshi ka vunu bawu uwonvo. ³⁰ Rongo usukusu kukere ku utanàsà, vu yansa iryoci n ikunesavu a asuvu a kala ka kagbashi ka vunu Yesu Uza u Uwulukpi."

³¹ An a kotsoi kavasu, aku asu u da a bolomgbonoi vi u gbàdai. A shadangu le n Kulu Keri, a rongoi udansa kadyanshi ka Kashilà bawu uwonvo.

Atoni a nemgbenei ucanga u le

³² Gba kabolo ka atoni ki katakasuvu ka te ka le, uyawunsa u da le dem u te, uza wà la u danai ili i'ya wàri n i'ya vi i ne i'ya koshi wà, shegai i gba le. ³³ N ucira u pige u da asuki yi a danai ukuna u u'yanga u Yesu Asheku a ukpa. Ukuna u shinga u Kashilà ushani wà tà a kaci ka ya dem a asuvu a le. ³⁴ Kpam uza wà la u nambai ili a asuvu a le wa, kpaci gbaaza a uyamba ko a'uwa a rongo tà udengishe n a tukusi ikebe yi, ³⁵ a ka zuwusa a kapala ka asuki yi. Kpam a ka pecishike i'ya ko ya wa tyoku da mbaàla n le màri.

³⁶ Nala uza roku uza u kala Isuhu yain, eyi uza u Levi u da, kumaci ku uyamba u Sayipuru, uza da asuki yi a tsu isà Baranaba; (wata, Uza da wa Gbamatangu Asuvu.) ³⁷ U denge tà uyamba u ne u roku, u tukoi ikebe yi a kapala ka asuki yi.

5

Ananiya n Sahiratu

¹ Vuma roku da pini uza u kala Ananiya n uka u ne Sahiratu, u dengei uyamba u ne u roku. ² Aku u sokongi ikebe i roku n ureve u uka u ne, u tukoi i'ya i buwai vi u zuwai a kapala ka asuki u da i'ya gai la vi gba.

³ Bituru wece yi, “Ananiya, nida vu asakai Kanangasi* ka uwai a katakasuvu ka vunu? Vu yankai Kulu Keri kabān, kpam vu sokongi ikebe i roku a asuvu a i'ya vu dengei uyamba vi? ⁴ Uyamba vi u vunu u da ko vu dengei ko bawu vu dengei. Vu denge baci, va fuda tā va yanka ikebe yi tyoku da va ciga. Nida vu yawunsai vu yain ucun u ukuna u naħa? Atsa vu yankai kabān wa, Kashilā ka vu yankai.”

⁵ N u pani kadyanshi ki, aku u rukpāi u kuwai. Ama da kpam a panai ukuna vi uwonvo u kāna le cika. ⁶ Alobo a roku a cacai yi ikyamba yi n aminya a eri a wutukpā yi a kunu ki, a ba a cidāngu yi.

⁷ An ulapa u uwule u tatsu u wurai, aku uka u ne uwai, shegai u reve ili i'ya i gitāi wa. ⁸ Aku Bituru wece yi, “Utyoku u ikebe i'ya i dengei uyamba u de i'ya na vi?”

U danai, “Utyoku u da gai la vi.”

⁹ Bituru wece yi, “Nida i bolomgbonoi unā tsāra i kondo Kulu Keri ku Magono ma Zuba? Pana nwalu ma aza da a cidāngi vali u vunu a utsutsu, kpam a ka canga vu tā dem a wutukpā vu.”

* **5:3** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

¹⁰ Kute-kute u rukpai a kapala ka Bituru u kuwai. An alobo yi a uwai, a cina yi cina u kuwa dem de. Aku a canga yi a ba a cidangi evu n vali u ne. ¹¹ Atoni yi n ama da a panai alabari a ukuna vi a panai uwonvo cika.

Asuki a tanasai ama ushani

¹² Asuki yi a yain iryoci n ikunesavu i roku ushani a asu u ama. Atoni yi a tsu bolomgbono ta a Kafalaka ka Solomo a Kuwa ku Kashila. ¹³ Shegai a asuvu a ama da a buwai, uza wà la u fufai u gbamai asuvu u bolomgbonoi kaci n ele wa. Gba n nala, ama a ka nakàṣa le tå tstrupige.

¹⁴ Gba n nala aka n a'ali ushani a ka wushukusu n Asheku. ¹⁵ Hal gbam ama a'ari a uwutukpusa aza a mbàla a ure n a zuwusi le a zuba u ivamkpatsu n ajiba tsàrà Bituru wa wura baci kulu ku ne ku sawa le. ¹⁶ Ama ushani a ilyuci i'ya i'ari evu n Urishelima a'ari utukuso aza a mbàla n aza da ityoni i cingi ya yan le mavura, kpam gba le a tana ta.

A ukai asuki a kuwa ku a'ali

¹⁷ Magono ma Adarakpi n aza da a'ari n eyi; wata, aza a Sadusi a yain malyon cika. ¹⁸ Pini nala, a kànai asuki yi a ukai a kuwa ku a'ali. ¹⁹ Shegai an kayin ka yain, aku katsumate ka Magono ma Zuba ka kukpusai itsutsu yi u wutukpa le, ka danai, ²⁰ “Banai i shamgba a ulanga u Kuwa ku Kashila i tonuko ama gba ukuna u uma u savu.”

²¹ N a pani nala, aku a uwai a Kuwa ku Kashila ki n usana u de a gitai uwenishike.

A'ayin a da Magono ma Adarakpi n aza da a'ari kabolo n eyi a bolomgbonoi, a isai Asheshi a Piget

na nkoshi n pige m aza a Isara'ila gba, aku a sukunki aza a kuwa ku a'ali ki a tuko asuki yi.

²² Shegai an adagari a Kuwa ku Kashilà ki a banai pini a kuwa ku a'ali ki a cina le pini wa, a gonoi a yain alabari a danai, ²³ “Tsu cina tā kuwa ku a'ali ki ubbagiri, aza da kpam a ka wundaya kuwa ki alya pini a itsutsu, shegai an tsu giduwai tsu cina pini uza wa.”

²⁴ An uzapige u adagari a Kuwa ku Kashilà ki n adaràkpi a pige yi a panai nala, aku a dambulai cika n a yanyi kacoco ka ili i'ya ukuna u na wa tuko.

²⁵ Uza roku u tuwai u tonuko le, “Wundyai, ama da i ukai a kuwa ku a'ali ki, alya pini kushani a Kuwa ku Kashilà a ka wenishike ama.” ²⁶ Uzapige u adagari vi n aza da a ka tono yi vi a ba a tukoi asuki yi, shegai n ucira wa, kpaci a ka pana tā uwonvo u ama kotsu a varasa le n atali wa.

²⁷ An a tuwai n ele, aku a shamkpa le a kapala ka Asheshi a Pige, Magono ma Adaràkpi ma tonuko le, ²⁸ “Tsu tonuko dā tā, kotsu i doku i wenishike a asuvu a kala ka nala ki wā, shegai i kyawan de Urihelima n uwenishike u de hal gbam ya ciga i takpa tsu ukpā u ne.”

²⁹ Bituru n asuki yi a wushunku le, “U gan tā tsu gorimuko udani u Kashilà kapala n u vuma.

³⁰ Kashilà ka akaya a tsunu u 'yangasà tā Yesu uza da i wandamgbanai a mawandamgbani. ³¹ Aya Kashilà ka zuwai a ulyaki u ne, u woko Uzapige n Kawauwi tsàrà u kukpunkà aza a Isara'ila ure u u'asakà tsicingi tsu le, kpam a tsàrà ucimbusà u unyushi u cingi u le. ³² Atsa tsu wenei ukuna vi, nala kpam dem Kulu Kerì ku tonukoi ama ukuna

u na vi mayun da. Kashilà ka suku t̄ Kulu Keri ku ne a asu u aza da a gorimuko yi.”

³³ An a panai nala, aku a panai upan cika hal a ka ciga a wuna le. ³⁴ Shegai a asuvu a Asheshi a Pige yi, Kafarishi ka roku ka pini a ka isà Gamaliya. Kawenishiki ka Mele ka uza da ama a ka nàkà tsupige. U 'yàngai u danai a wutukpà le ve a ulanga. ³⁵ Pini nala, u tonukoi Asheshi a Pige yi, “Atoku a v̄ aza a Isara'ila, kirnai n ili i'ya ya ciga i yanka ama a na yi. ³⁶ Ayen a da a wurai, a yan t̄ vuma roku uza u kala Tuda uza da u bidyai kaci ka ne n kalen cika. Ama amangatawanishi (400) a da a bolomgbonoi kaci n eyi. Shegai a wuna yi. Aza da kpam a ka tono yi vi a wacuwai, ko i te ukuna u nala u lekede wa. ³⁷ An u ne u kotsoi, vuma roku kpam uza u kala Yahuza uza u Galili u wutai a'ayin a da a ka yan makeci. Eyi dem tsàrài ama da a tono yi ushani. Shegai eyi dem a wuna yi, atoni a ne a wacuwai. ³⁸ Gogo-na adooki a v̄ a da na a kaci ka ama a na yi, tsu əsàkà le shiriri. Manyan ma a ka yan na vi n ucira u kaci u le u da baci a ka yan ma, a ka ɓàràkpà wa a ka kpàdà t̄ ma. ³⁹ N ucira u Kashilà u da baci kpam, ya fuda ya ɓishinka le wa, shegai i boluko kaci ka d̄e ukuna n Kashilà gbani.”

⁴⁰ A wushuki n adooki a ne, a isài asuki yi a bawan le. Aku a ɓara le kotsu a doku a yain kadyanshi n kala ka Yesu wa. Pini nala, a əsàkà le a lazai.

⁴¹ An asuki yi a lazai pini a kapala ka Asheshi a Pige yi, aku a gitai mazàngà, kpaci a wene t̄ a rawai a yan le mavura adama a kala ka Yesu.

⁴² Kain dem a tsu bana t̄ a Kuwa ku Kashilà n a

wenishiki ama n a dansi Yesu aya Kawauwi, hal n a toni a'uwa a'uwa a ama.

6

Udangasa u ama a shindere

¹ A a'ayin a nala yi an kakumä ka Atoni kari a udoku, aku aza a kaletsu ka Tsiheline a ka yan tsali a kaci ka aza a kaletsu ka Tsiyahuda, an a kpäçai ukirana nq nräna n le a asu u unakasä le ilikulya ushani kain dem tyoku u aza da a buwai. ² Asuki kupa n ama a re yi a bolongi gbä Atoni yi asu u te a danai, "U gan tsu asäkä kubari ku kadyanshi ka Kashilä tsu uwa kapeci ka ilikulya wa. ³ Adama a nala atoku, dangasai ama a shindere asuvu a de aza da a'ari n ahali a shinga, ushadangi n Kulu Keri n ugboji, kotsu tsu nqkä le manyan mi. ⁴ Ätsu tani tsu tsara kabala ka kavasu n uwenishike u kadyanshi ka Kashilä."

⁵ Ama yi gbä a panai kayanyan ka ili i'ya a danai. A dangasai Isitifanu vuma da u pityanangi cika kpam ushadangi n Kulu Keri, n Filibu, n Burukoro. A dangasa ta dem Nikana, n Timan, n Baramina, n Nikala vuma u Antakiya uza da u uwai utono u adini a aza a Yahuda. ⁶ Ama a na a da a bankai a asu u asuki yi, aku a yain kavasu a tadanku le akere.

⁷ Kadyanshi ka Kashilä ka tamburai, kakumä ka Atoni a uyamba u Urishelima ka doki cika, kpam adaräkpi ushani a pityanangi.

A kanai Isitifanu

⁸ Isitifanu ushadangi n kune ku ukuna u shinga u Kashilä n ucira, u yain iryoci n ikunesav a mere ma ama. ⁹ Aku aza a kagata ka Kashilä ka a ka isä

Kagata ka U'asakə Agbashi, a gitai kananamgbani n Isitifanu. Ama a na yi aza a Yahuda a da a wutai a Sirani n Alizandariya nala dem n aza a kabon ka Kilikiya n Asiya. ¹⁰ Shegai adama a ureve u kadyanshi ka ne kabolo n Kulu Keri a fuda a nanamgbana n eyi wa.

¹¹ A leshei ama roku usokongi tsarə a yain kabən, a dana, “Tsu panaka yi tə n u wishisi Musa n u yanki Kashilə kadyanshi ka cingi.”

¹² Nala a 'yangasai atakasuvu a ama n azapige n awenishiki a Mele, aku ele tani a kənai Isitifanu a banka yi a kapala ka Asheshi a Pige. ¹³ Aku aza a kabən yi a tonukoi Asheshi a Pige yi, a danai, “Vuma na kain dem da wa yansa kadyanshi ka gbani a kaci ka asu u uwulukpi u na n Mele ma Musa. ¹⁴ Tsu panaka yi tə n u dansi, Yesu uza u Nazara nala vi wa wəsə tə asu vi aku u savada gba agadu a da Musa əsənkə tsu.”

¹⁵ Gbə ama da a'ari pini ndishi a asu u usheshe vi a zuwuka yi a'eshi, aku a wenei upetiwa'eshi u ne u wokoi tyoku u katsumate ka zuba.

7

Isitifanu dansai a kapala ka Asheshi a Pige

¹ Magono ma Adarəkpi ma wece yi, “Ikuna i na yi mayun da i'ari?”

² Aku Isitifanu danai, “Edə atoku a və n azapige, panaka numu, Kashilə uza u tsupige u wenike tə kaci ka ne a asu u akaya a tsunu Ibirahi, a'ayin a da wəri a uyamba u Masopotamiya kahu u ba u dusuku a Haran. ³ U tonuko yi, “Yəngə a uyamba u de, vu əsəkə atoku a vunu, vu bana a uyamba u

da ma wenike vu.' ◊ 4 Aku u 'yangai a uyamba u aza a Kaldiya u ba u dusuki a uyamba u Haran.

"An tata u ne u kuwai da Kashila ka tuko yi a uyamba u da i'lari ndishi gogo-na vi. 5 Shegai u naŋa yi agadu a uyamba vi ko udeshe u te wa. U yan taŋ kazuwamgbani n eyi wa naŋa yi u da, eyi na mmuku n tsikaya n da ma tuwa a kucinä ku ne, ko an u wokoi bawu warri n maku a'ayin yi. 6 Kashila ka tonuko yi kpam, 'Kagali ka vunu ka gbasha ta a uyamba u tsumoci. Aza a uyamba vi kpam a ka foro le ta cika hal ayen amangatawanishi (400). 7 Ma yanka ta aza a uyamba u da a gbashikai vi mavura. Nala u wura baci, aku a tuwa a gbashika mu a asu u na vi.' ◊

8 "Kashila ka naŋa yi kazuwamgbani a ukuna u ukida u kacombi. An Ibirahi matsai Ishaku, aku u kiða yi kacombi eyi n a'ayin kullä. Ukuna vi u lya ta kelime an Ishaku matsai Yakubu, kpam an Yakubu matsai isheku i tsunu aza da a wokoi aletsu kupa n a re.

9 "Shegai an mmuku n Yakubu mi ma takuma vangu u le Isuhu upan, aku a denge yi ubana a uyamba u Masar. Shegai Kashila ka ta n eyi, 10 kpam u wutukpa yi a asuvu a upana u ikyamba. Kashila ka naŋa yi ugboji, kpam u naŋa yi mapasa ma shinga ara Firi'aunañ magono ma aza a Masar. U zuwa yi u lyai tsugono tsu Masar, u zuwa yi kpam u kirana n kuwa ku tsugono.

11 "Kambulu ka cipai a uyamba u Masar n Ka'ana kabolo n upana u ikyamba u pige, hal isheku i tsunu a nambai ilikulya. 12 An Yakubu panai a da ilya i'ya pini a Masar, aku u suki isheku

◊ 7:3 Kag. 12:1. ◊ 7:7 Kag. 15:13-14.

i tsunu de, nwalu n kagita n da la vi. ¹³ Nwalu n le n ire n da Isuhu todugboi kaci ka ne ara le, u wenike le kpam ara Firi'auna.

¹⁴ “Aku Isuhu sukunki tata u ne Yakubu u tuwa, n atoku a ne gba ama amangatatsunkupa n ama a tawun. ¹⁵ Yakubu gono a Masar, nte u kuwai de n isheku i tsunu. ¹⁶ Aku a purai ikyamba i le a gonuko le a Shekem, a zuwa le a kasaun ka Ibirahi tsilai n ikebe i azurufa* a asu u mmuku n Hamo pini a Shekem vi.

¹⁷ “An a'ayin a yain evu a da Kashila ka shadangu kazuwamgbani ka ne ara Ibirahi, aku kakuma ka ama a tsunu ka doki cika a uyamba u Masar, ¹⁸ hal a yain magono ma roku uza da bawu u revei Isuhu. ¹⁹ Magono ma nala mi ma ryafa ta isheku i tsunu aku u zuwa le a panai ikyamba, hal gbam u zuwai a varangusi mmuku n shili tsara a yain uma wa.

²⁰ “A a'ayin a nala yi a da a matsai Musa, aya la tsulobo tsu de, aku a wo yi a kuwa ku tata u ne uwoto u tatsu. ²¹ U kana ta a wutukpa yi pini a kuwa ki, pini nala, makere ma kuwa ku Firi'auna ma tsara yi u wo yi yavu maku ma ne hal u gbonguroi. ²² A wenishike yi gbä ugboji u aza a Masar, eyi tani vuma da uza u ucira a asu u kadyanshi n manyan ma ne.

²³ “An Musa yain ayen amangare, aku u da asa ka ve u ba u kondo ama a ne aza a Isara'ila. ²⁴ An u wenei vuma u Masar u roku wa lapa vuma u ne uza u Isara'ila, aku u ba u 6angä yi u wunai vuma

* ^{7:16} Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i U6anga.

vi. 25 N u dani atoku a ne a ka reve an ara ne da Kashilà ka wutukpà le, shegai a reve wa.

26 “An kain ka wansai, u wenei ama a re aza a Isara’ila a ka shilakàna, aku u tuwai tsàrà u wansa le, u danai, ‘Edà amà a na, uza n utoku u da i’ari, nida ya shilakàna?’

27 “Uza da u gitai n kushulu ki u gamai Musa, u danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu? 28 Wata, wuna da va ciga vu wuna mu tyoku da vu wunai vuma u Masar nala nayain vi?’ ◊ 29 An Musa panai nala, u sumai u gonoi a uyamba u tsumoci a Midiya, nte u matsai pini de mmuku ma a’ali n re.

30 “An ayen amangare a wurai, aku katsumate ka zuba ka wenikei kaci ka ne ara Musa a kakamba evu n Masasa ma Sinai. U wenei katsumate ki a asuvu a katyashi ka akina a asuvu a madanga ma kenu. 31 An u wenei ili i nala yi, uwonvo u kàna yi cika, aku u rabai evu tsàrà u wene i’ya mai. Aku u panai kalagatsu ka Magono ma Zuba ka tonuko yi, 32 ‘Mpa Kashilà ka isheku i vunu, Kashilà ka Ibirahi, n Kashilà ka Ishaku, n Kashilà ka Yakubu.’ Aku ikyamba i Musa i gitai uje, u fuda gbam kpam u webele wa.

33 “Magono ma Zuba ma tonuko yi, ‘Fodo akpata a vunu, kpaci asu u da vàri na vi wà tà uwulukpi.

34 Mayun n wene tà mavura ma a ka yanka ama a và a da a’ari a Masar, n pana tà ma’ika ma le, kpam n tuwà tà tsàrà n wauwa le. Tuwà gogo n suku vu a Masar.’ ◊

35 “Musa da a ‘yuwain vi, hal a danai, ‘Ya zuwa vu vu woko uzapige n uza u afada a tsunu vi?’

◊ 7:28 Kag. 2:11-14. ◊ 7:34 Uwt. 3:5-10.

Aya Kashilà ka suki u woko uzapige n kawauwi n ubangà u katsumate ka zuba ka ka wenikei kaci ka ne ara ne a madanga mi.³⁶ U wutukpà le a asuvu a Masar, u yain kpam iryoci n ikunesavu a uyamba u Masar a Mala ma Shili† hal ayen a amangare a kakamba.

³⁷ “Musa na vi da u tonukoi aza a Isara’ila, ‘Kashilà ka dangasàka dà tà matsumate a asuvu a ama a de tyoku u va.’ ◊ ³⁸ U bolomgbonoi ama yi a kakamba. U rongoi de kabolo n isheku i tsunu n katsumate ka zuba ka ka yanka yi kadyanshi a Masasa ma Sinai† mi. Aya kpam u nàkà yi kadyanshi ka unàkà uma a asu u Kashilà, aku u tonuko tsu.

³⁹ “Shegai isheku i tsunu a ‘yuwan yi upanàka, a ‘yuwan yi. A’ari uyan maluwa a gono a Masar.⁴⁰ A tonukoi Haruna, ‘Yanka tsu ameli a da a ka tono n atsu. Kpaci Musa da wutai n atsu a Masar vi tsu reve ili i’ya i gitai n eyi de wa.’ ◊ ⁴¹ A’ayin a nala yi a da a yain kameli ka ka rotsoi madyondyom. A yanka yi udarakpa, a’ari uyan mazangà a adama a ili i’ya a yain n akere a le.⁴² Adama a nala, Kashilà ka kpatalàka le kucinà, u asaràka le a gbashika atala, tyoku da wàri ukorongi a asuvu a itagaràda i Ntsumate,

‘Edà aza a Isara’ila, i kidàga mu nnama kpam i yanka mu udarakpa a a’ayin a da i rongoi a kakamba ayen amangare wa.

⁴³ I nàkai asu u da a ka gbashika Meleki kameli tsupige, hal n kameli ka katala ka de Rafani.

◊ **7:37** U.Ml. 18:15. ◊ **7:40** Uwt. 32:1.

I yain ameli a nala yi i gbashika le. Adama a nala ma tutsku dà tā de a kucinà ka uyamba u Babila.’ ◊

44 “Caupa isheku i tsunu a'ari tā n Katani ka Kavasu ka iryoci a kakamba. A yan tā ka tyoku da Kashilà ka tonukoi Musa yain ka. **45** An ayen ushani a wurai, aku Joshuwat tonoi n kuvon n iyamba i Awulawa, uyamba u da Kashilà ka loko le. A cangai Katani ka Kavasut ki ubana a uyamba u savu vi. Nte kari pini hal utuwà a'ayin a Dawuda magono. **46** Kashilà ka pana tā kayanyan ka Dawuda. Aku Dawuda folo yi u maka Kashilà ka Yakubu Kuwa ku Kashilà, **47** shegai Solomo da mai ka.

48 “Gbà n nala, Kashilà Uza u Ucira Gbà u dusuku a kuwa ka ama a mai wa. Tyoku da matsumate ma danai, an u yain kadyanshi ka Magono ma Zuba,

49 ‘Zuba da karatsu ka tsugono tsu vā,
likimba kpam a asu u da a'ene a vā a ka wunvuga.
Icun i kuma ku eni ka kpam ya maka mu?
Ko kpam nte a asu u uwunvuga u vā?

50 Mpa n yain ili i na yi gbà n akere a vā wa?” ◊

51 “Edà aryagbaji, aza da bawu i'ari n upanàka kpam i 'yuwain Kulu Keri. Edà tyoku u isheku i de u da i'ari aza da a tsu rongo kushulu n Kulu Keri kain dem. **52** A asuvu a ntsumate, matsumate ma eni ma isheku i de i kpàdai uwisha? Hal gbàm a wunusai aza da a danai Uza u Uwulukpi wà tā utuwà. Kpam gogo-na i neke de Kawauwi i wuna yi kpam. **53** Edà i wushai Mele a akere a atsumate a zuba, shegai i kpàdai ma utono.”

◊ **7:43** Emo. 5:25-27. ◊ **7:50** Isha. 53:7-8.

A varasai Isitifanu a wunai

⁵⁴ An azapige a aza a Yahuda a panai ili i'ya Isitifanu danai, aku a namgbai katsumaq cika hal a lumai ajubu a le. ⁵⁵ Shegai Isitifanu wə tə ushadangi n Kulu Keri, u webelei zuba, aku u wenei tsupigetsu Kashilaq n Yesukushani a kukere ku ulyaki ku Kashila. ⁵⁶ U danai, “Wundyai, n wene tə zuba u kukpaq̄i aku n wenei Maku ma Vuma kushani a kukere ku ulyaki ku Kashila!”

⁵⁷ Aku a salai a palai atsuvu a le, kute-kute a kənəq̄ yi. ⁵⁸ A wutukpəq̄ yi a uroto u ilyuci a gitəq̄ yi uvarəsa n atali tsərəq̄ a wuna yi.

Aza da a wenei ukuna vi a zuwusai aminya a le a kapala ka kalobo ka roku uza u kala Shawulu.†

⁵⁹ An a'q̄ri yi uvarəsa, aku u yain kavasu, u danai, “Asheku Yesu, wusha kulu ku və.” ⁶⁰ Aku u kudəngi u salai, “Asheku, kotsu vu kənəq̄ unyushi u cingi u na a kaci ka le wa.” An u danai nala, aku uma u ne u wutəq̄i.

8

¹⁻² Shawulu da pini kushani wa wundya kpam u wushuki n uwuna u Isitifanu. Aku ama roku aza da a ka tono Kashilaq a cidəngu yi n a sayi cika.

Shawulu yankai Atoni mavura

A a'ayin a nala yi mavura ma pige ma rukpaq̄i a mere ma Atoni a Yesu a Urishelima, aku gbə le a wacuwai a asuvu a uyamba u Yahuda n Samariya. Shegai asuki yi alya koshi a wokoi pini a Urishelima.

† **7:58** Shawulu: Kala ka vuma u na ka tuwə tə ka wokoi Bulus, kpam u woko tə Katoni ka Yesu ka maci.

³ Shawulu tani u rongoi uyan Atoni yi mavura cika. U uwusai a'uwa a'uwa wa ronuso aka n a'ali, wa ukusa le a kuwa ku a'ali.

Filibu yain kubari a Samariya

⁴ Ama da a sumai a asakai Urishelima vi, a rongoi ukyawunsa n a tonusuki ama ukuna u Yesu. ⁵ Filibu* dem banai a ilyuci i pige i roku a uyamba u Samariya, wa tonusuko le ukuna u Kawauwi. ⁶ Aku ama a kyawan yi tsara a pana ili i'ya wa dana, kpaci a wene ta iryoci i'ya u yain. ⁷ U wutukpa ta ityoni i cingi a asuvu a ama ushani. An ityoni i cingi yi i wutai a asuvu a ama yi, aku i kanai isali cika. U tanasai kpam aza da ili i soi ikyamba n awunu ushani. ⁸ Adama a nala ilyuci yi i shadangi n ipeli.

Simo kayain ka adabu

⁹ Vuma roku u da pini uza u kala Simo, uza da warri wa yansa adabu pini a ilyuci yi. Aza a Samariyat a yain majiyan ma ili i'ya u tsu yansa, hal u lapai makamba u danai eyi vuma u pige u da. ¹⁰ Ama a Samariya azapige na mmuku a danai, "Vuma u na uza u ucira u da, u da a ka isaq, Ucira u Kashila."

¹¹ A'ayin ushani Simo warri uyansa adabu n u zuwusi le majiyan, adama a nala u wokoi uza u ucira a asuvu a ilyuci yi. ¹² Shegai an a wushuki n Kadyanshi ka Shinga ka Filibu yain a kaci ka tsugono tsu Kashila n kala ka Yesu Kawauwi,aku a lyubugu le gba le aka n a'ali. ¹³ Hal dem Simo vi n kaci ka ne u wushuki dem n kadyanshi ki. An a

* ^{8:5} Filibu da a ka dansaka pini na vi, aya dem a ka dansaka a 6:5.

lyubugu yi, aku u kana'i utono Filibu. An u wenei tyoku da Filibu wa yansa iryoci n ikunesavu, aku u yain majiyan cika.

¹⁴ An asuki a da a'ari a Urishelima a panai a da aza a Samariya a wushuku de n kadyanshi ki, aku a sukunku le Bituru n Yahaya. ¹⁵ An a rawai, aku a yanka le kavasu tsara a wushi Kulu Keri. ¹⁶ A'ayin a nala yi a lyubugu le ta a asuvu a kala ka Yesu Asheku, shegai ko uza u te u le warri u wusha Kulu Keri wa. ¹⁷ Aku Bituru n Yahaya a tadanku le akere, aku Kulu Keri ku cipa le.

¹⁸ An Simo wenei tyoku da a ka na'kasa Kulu Keri a asu u utadangusu akere, aku wa ciga u na'ka le ikebe, ¹⁹ u danai, “Mpa dem na'ka numu ucun u ucira u nala vi tsara uza da baci dem n tadanki kukere u tsara Kulu Keri.”

²⁰ Shegai Bituru wushunku yi, “Kashila ka wuna vu ta n ikebe i vunu dem! Va wundya n ikebe i'ya va tsara kune ku Kashila? ²¹ Ko ili i pada vu n manyan ma na wa, kpaci katakasuvu ka vunu ka dere n Kashila wa. ²² She vu kpatala vu asaka tsicingi tsu vunu, vu foli Asheku a cimbusuk vu unyushi u cingi u ili i'ya vu fobusoi a katakasuvu ka vunu. ²³ Kpaci n wene ta vu shadangi n malyon ma cingi, kpam usiri a asuvu a unyushi u cingi.”

²⁴ Simo wushuki, “Yanka numu kavasu, tsara ili i'ya vu danai na vi i gitu na mpa wa.”

²⁵ Bituru n Yahaya a yain kubari ku kadyanshi ka Asheku a Samariya, an a kotsoi, aku a gono a Urishelima. A lyai kapala n kadyanshi ki ele n a goni a une i'ya a cinasai a ure.

26 A'ayin a nala yi, katsumate ka zuba ka yankai Filibu kadyanshi, “Yāngā vu toni ubana a daka, vu toni ure u kakamba u da u wutai a Urihelima ubana a Gaza.” **27** U kānai ure, eyi a nwalu, u cinai vuma roku kazuwi ka ikebe ka uyamba u Habasha,† kpam kagbashi ka shegai wā tā n tsupige a tsugono tsu Kandakatu Magono, kpam uka da magono ma Habasha mi. A Urihelima da u banai tsarā u lyai kayala. **28** An wa gono a kuwa, aku u dusuki a maringongo ma adoki ma ne, u kukpāi tagarāda u Ishaya wa yan kāneshi.

29 Aku Kulu Keri ku tonukoi Filibu, “Raba evu n maringongo ma nala mi.”

30 U sumai u banai asu u ne, u panāka yi wāri a kāneshi u tagarāda u Ishaya matsumate. U wecei vuma vi, “Vu reve ili i'ya vāri a kāneshi?”

31 U wushunku yi, “Nte tani, she uza roku u bāngā mu.” Aku u tonukoi Filibu u yuwā maringongo mi u dusuku kabolo n eyi.

32 Kabon ka tagarāda ka wa yan kāneshi vi ka na:

“A rono yi yavu macon† ma a ka bana ukida.

Tyoku da maku ma kondom ma tsu pada bini a ka kidāsa yi baci tsileme tsu ikyamba i ne, nala dem u padai.‡

33 A yanka yi uwono hal a kidāga yi ugana n ukuna u da bawu wāri dere.

† **8:27** Kaletsu ka Tsiheline ka yanka tā manyan n ili i'ya i'ari n kalen ka “kagbashi ka a wutukpāi asanda.” Caupa ama a tsu yawunsa tā yavu a wutukpā baci agbashi a le asanda a ka yan tā manyan ma le mai. ‡ **8:32** A asu u nala vi, ncon mi mā tā n tsileme ugadi ugadi. Uza wa fuda tā gbām wa kidāsa tsa u yanka kunya bawu u kidai macon mi.

Uza wã la wa yan kpam kadyanshi ka mmuku,
nã mmuku n tsikaya n ne wa.

Nte tani, kpaci a wuna yi kahu u tsãrã le.” [◊]

³⁴ Vuma vi u tonuko yi, “N folo vu, tonuko mu
kalen ka asu ki. A kaci ka yai ka matsumate mi ma
yain kadyanshi ki, n kaci ka ne ka wa yan ka, ko
gai uza roku u da kau?”

³⁵ Aku Filibu gitai asu u tagarãda u nala vi, u
yanka yi alabari a Yesu. ³⁶ Ele pini a nwalu a cinai
asu u roku n mini. Pini nala, vuma vi u danai,
“Mini ma na, ndya ya bishinka vu vu lyubugu
mu?”

[³⁷ Filibu danai, “Vu wushuku baci n kataka-
suvu ka te, ma lyubugu vu tã.”]

Vuma vi u wushuki. “N wushuku tã n Yesu
Kawauwi, Maku ma Kashilã.”]§

³⁸ U zuwai a shamkpai maringongo ma adoki
mi. Ama a re a le gbã a cipai a uwai a asuvu a mini
mi, aku u lyubugi yi.

³⁹ An a wutai a asuvu a mini mi, Kulu Keri ku
Magono ma Zuba ku cangai Filibu. Vuma vi u
doku u wene yi wa. Aku u lyai kapala nã nwalu
n ne ushadangi n ipeli. ⁴⁰ Filibu wenei kaci ka ne
a ilyuci i Azatu. U tambai ilyuci ilyuci n u yanyi
kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Asheku hal u
rawai a Kasariya.

9

Shawulu wokoi Katoni

◊ **8:33** Isha. 53:7-8. § **8:37** Akorongi a cau ushani aza da a purai
a tagarãda u Manyan ma Asuki a'ari n makpanda ma 37 wa.

¹ A'ayin a da Shawulu wari pini a uyanka Atoni a Asheku mavura cika, hal n u dani wa wuna le. Aku u banai a asu u Magono ma Adarapkpi, ² u folo yi u naŋa yi ukankorongi u ubana a agata a Kashila a Damasuka. Tsara u cina baci Atoni a da a wushuki n Ure u Asheku aka ko a'ali, aku u tuwa n ele usiri a Urishelima. ³ Eyi pini a nwalu, hal u yain evu n Damasuka, kute-kute u wenei katyashi ka ucira ka wutai a zuba ka wakana yi ukyawan. ⁴ Aku u rukpai a iyamba u panai kalagatsu ka danai, "Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?"

⁵ Shawulu wecikei, "Asheku, ada yai?"

Aku kalagatsu ki ka wushuki, "Mpa Yesu uza da vari a uyan mavura. ⁶ 'Yanga vu uwa a ilyuci yi, a ka tonuko vu ta i'ya va yan."

⁷ Aza da a ka walaka kabolo ki a fuda a dana ukuna wa, a pana ta kalagatsu ki, shegai a wene uza wa. ⁸ Aku Shawulu 'yangai, shegai an u kukpai a'eshi a ne u wene asu wa. Atoku a ne a da a kana yi kukere a banka yi pini a ilyuci i Damasuka yi. ⁹ U yan ta a'ayin a tatsu pini a Damasuka vi bawu u wenei asu, kpam u lya ili wa, u so tani ili wa.

¹⁰ A Damasuka vi katoni ka pini uza u kala Ananiya. Asheku a isaq yi a asuvu a kuwene, u danai, "Ananiya!"

Aku u wushuki, "Mpa na, Asheku."

¹¹ Asheku a tonuko yi, "'Yangai vu bana a ure u da a ka isaq Ure u Karara vu wecike kuwa ku Yahuza. Uza roku da pini uza u Tarsu, uza da a ka isaq Shawulu. Aya pini wa yan kavasu. ¹² N wenike yi ta gbam kuwene. A asuvu a kuwene ki u wene

tā vuma da a ka isā Ananiya u tađanku yi kukere a kaci tsārā u wene asu.”

¹³ Ananiya wushuki, “Asheku, n so tā upanāsa alabari a vuma u nala vi a ili i cingi i'ya wa yansāka aza a uwulukpi a vunu a Urišelima. ¹⁴ Kpam adarākpi a pige a wushunku yi de u kānā gbā uza da baci dem wa isā asuvu a kala ka vunu.”

¹⁵ Asheku a tonuko yi, “Avu gai wala, kpaci aya n dāngāsai u dansa kala ka vā a asu u Awulawa, nā ngono n le, kpam n a asu u aza a Isara'ila. ¹⁶ Ma wenike yi tā tyoku da wa pana ikyamba adama a kala ka vā.”

¹⁷ Ananiya ba u uwai a kuwa ki. U 'yāngāsāi kukere u sawai Shawulu u danai, “Utoku u vā, Asheku a da a suku mu; wata, Yesu uza da u wenikei kaci ka ne ara vunu a ure u da vu walai vi. Wa ciga tā vu doku vu wene asu, kpam u shadangu vu n Kulu Keri.” ¹⁸ Kute-kute aku ili i roku i rukpāi a a'eshi a Shawulu yavu apici, aku u wenei asu. Pini nala, u 'yāngāi a lyubugu yi. ¹⁹ An u lyai ilikulya, aku ucira u ne u gonoi.

Shawulu yain kubari a Damasuka

Shawulu yain a'ayin pini a asuvu a Damasuka kabolo n Atoni a da a'ari pini vi. ²⁰ A ɓārākpa wa, aku u gitāi kubari ku kadyanshi ka Kashilā a agata a Kashilā n u dansi Yesu da Maku ma Kashilā. ²¹ Gbā aza da a panāka yi a yain majiyan, a danai, “Vuma na vi aya u 'yāngāsākai Atoni n u yansāki le mavura a Urišelima vi wa? Tuwa da u tuwai tsārā u kānā le u sirāsa u banka le a asu u adarākpi a pige wa ko?”

²² Shegai Shawulu doki ucira u kubari, wari a uvurusə atakasuvu a aza a Yahuda aza da a'ari a Damasuka, n u dansi Yesu da Kawauwi.

²³ An a yain a'yain ushani, aza a Yahuda a sheshei a wuna yi. ²⁴ Shegai u panai alabari a ili i'ya a sheshei. A'ari uwundya itsutsu i ilyuci yi kaara n kayin tsərə a kənə yi a wuna. ²⁵ Pini nala, kayin ka pige abangi a ne a zuralakpa yi a ilinuku i kasaga ka ilyuci a asuvu a mabana ma pige.

Shawulu banai a Urishelima

²⁶ An Shawulu rawai a Urishelima, u cigai u bolomgbono kaci n Atoni yi, shegai a panai uwonvo u ne kpaci a wushuku an eyi katoni ka wa.

²⁷ Shegai Barənaba tuko yi a asu u asuki, u tonuko le tyoku da Shawulu wenei Asheku a ure n tyoku da Asheku a dansai n eyi. N tyoku da kpam u yain kubari ku kadyanshi ka Kashilə n u dansi kala ka Asheku a Damasuka bawu uwonvo.

²⁸ Asuki yi a wushuki n Shawulu. Pini nala, u dusuki n ele a Urishelima n u tambi asu asu, n u yanyi kubari n kala ka Asheku bawu uwonvo. ²⁹ U dansa tə n u yanyi kananamgbani n aza a Yahuda a da a ka pana kaletsu ka Tsihelina, adama a nala, a'ari uzama ure u da a ka wuna yi. ³⁰ An atoku a ne a panai nala, aku a banka yi a Kasariya a tutuku yi a kpatsu ubana a Tarsu ilyuci i ne.

³¹ Gbə Atoni a da a'ari a uyamba u Yahuda, n u Galili, n u Samariya a tsərəi ndishi n shinga. A panai uwonvo u Asheku, a yain ucira, Kulu Keri kpam kəri a ugbamatangusu le hal a'ari a udoku kakuma.

Bituru tanasai Iniyasu

³² A'ayin a nala yi, Bituru kyawunsai uyamba vi gba, u ba u kondoi ama a Kashilà da a'ari a ilyuci i Lida. ³³ Nte a gawunsai pini n vuma roku uza u kala Iniyasu, uza da wari nvain nà mbàlà n tsuwunu hal ayen kulla. ³⁴ Aku Bituru tonuko yi, “Iniyasu, Yesu Kawauwi tñasa vu de, 'yangà vu kàtalà kajiba ka vunu.” Kute-kute u 'yangai. ³⁵ Gbà aza a Lida n aza a uyamba a Sarana a wenei vuma da a tanasai vi, pini nala, a kpatalai a asu u Asheku.

Bituru 'yangasai Dokas a ukpa

³⁶ Uka roku da pini a Japa uza u kala Tabita; wata, Dokas* n Tsiheline, uka vi katoni ka. U nàkà tákaci ka ne a asu u manyan ma maci n u bàngi aza a unambi. ³⁷ A'ayin a nala yi a da u yain mabàlà aku u kuwai. Pini nala, a sumbà yi a vakunku yi a kunukuzuba. ³⁸ An Atoni yi a panai alabari cina Bituru pini a Lida evu n Japa, aku a suki ama a re a ba a foli yi a danai, “Tuwa gogo.”

³⁹ Bituru lazai kabolo n ele. An a rawai, aku a banka yi a kunukuzuba ki. Nràna n shamgbai evu n eyi a ka sa, kpam a ka wenishike yi ntogo n aminya a da Dokas yanka le cina eyi n uma.

⁴⁰ Bituru wutukpà le a ulanga, aku u kudangi u yain kavasu. U kpatalai a asu u kakushe ki u danai, “Tabita, 'yangà.” Aku u kukpai a'eshi, an u wenei Bituru, u 'yangai u dusuki. ⁴¹ Bituru kàna yi kukere u bàngà yi tsàrà u 'yangà. Aku u isai Atoni yi nà nràna mi gba, u nàkà le n eyi n uma.

* **9:36** Kala ka Tabita n Tsi'arama, n Dokas n Tsiheline gbà kalen ka le ka te, kpam ka “maren.”

⁴² Alabari yi a tamburai gba a uyamba u Japa, kpam ama a wushuki n Asheku. ⁴³ Bituru dusuki a Japa a'ayin ushani, a kuwa ku uza u manyan ma ikpan uza u kala Simo.

10

Koniliyu isai Bituru

¹ A yan ta vuma roku a ilyuci i Kasariya uza u kala Koniliyu, katigi ka a asuvu a kabolo ka asoje ka a ka isaq Kabolo ka Asoje a Italiya. ² Vuma u maci u da, u tsu rongo ta ulyasaka Kashila^q kayala a'ayin dem. Nala dem aza da a'ari a kuwa ku ne. U tsu nakasa^q ta aza a unambi kune, n u yansи kavasu ubana a asu u Kashila^q.

³ Kain ka te, evu n ulapa u uwule u tatsu u kaara,aku u wenei katsumate ka zuba a asuvu a kuwene ka tuwai^q ka tonuko yi, “Koniliyu.”

⁴ Koniliyu wa wundya yi tuntu n uwonvo. U wecei katsumate ki, “Ndyu yi, Asheku?”

Aku u wushuki, “Kashila^q ka wushuku ta kavasu ka va yansa ubana ara ne, kpam u reve ta n kune ku va yansaka aza a unambi.” ⁵ Suku ama roku ubana a ilyuci i Japa a ba a isaq vuma roku uza u kala Simo, uza da dem a tsu isaq Bituru. ⁶ Aya pini wa rongo n vuma roku uza da dem a tsu isaq Simo, vuma vi manyan ma ikpan ma wa yansa. Kuwa ku ne evu n kushiva da kari.”

⁷ An katsumate ki ka lazai, aku Koniliyu isai agbashi a ne a re n kasoje ka roku, uza da wa tono Kashila^q a asuvu aza da a ka yansaka yi manyan kain dem. ⁸ Aku u tonuko le gba ili i'ya i gitai, pini nala, u suku le a Japa.

Bituru wenei kuwene

⁹ An kain ka wansai, n kaara a kaci ele a asuvu a nwalu, cina a yain evu n ilyuci yi, aku Bituru yuwai a zuba u kunu u yain kavasu. ¹⁰ Pini nala, kambulu ka kana yi, ele pini a ufobuso ilikulya yi, aku u wenei kuwene. ¹¹ U wenei zuba u kukpai aku ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipukà ka utuwà a iyamba. ¹² A kunya ki gba icun i nnama n da mari n a'ene a nishi na n da ma kabura na nnu n da mari pini.* ¹³ Aku u panai kalagatsu ka danai, “Bituru, 'yanga vu kidà vu takuma.”

¹⁴ Shegai Bituru wushuki, “A'a, Magono ma Zuba, kotsu n takuma ili i'ya bawu a wulukpei ko kpam i'ya i'ari n icadi i'ya Mele ma tsunu ma fishinka tsu utakuma wa.”

¹⁵ Aku u doki u panai kalagatsu ki upana u ire, “Kotsu vu isà ili i'ya Kashilà ka wulukpei, ili i'ya bawu i'ari uwulukpi wa.”

¹⁶ An ukuna u nala u gitai hal kutatsu, kute-kute aku a bidyai kunya ki ugono a zuba.

¹⁷ Bituru pini a kadambula ka kalen ka kuwene ku nala ki, aku ama da Koniliyu suki vi a rawai a utsutsu, cina a wecike de kuwa ku Simo ki. ¹⁸ A danai, “Azakuwa,” aku a wecikei ko nte Simo uza da a ka isà Bituru vi wari pini.

¹⁹ Eyi pini a uyawunsa a kaci ka kuwene ka u wenei vi, aku Kulu Keri ku tonuko yi, “Ama a tatsu da la a ka bolo vu. ²⁰ Cipa vu tono le. Kotsu vu yain malala wa, kpaci mpa n suku le.”

* **10:12** A asuvu a kunya ki nnama n roku n da pini n da aza a Yahuda a tsu takuma kpam na n da bawu a tsu takuma adama a Mele.

²¹ Bituru cipai u cinai ama yi, u danai, “Mpa ya bolo. Ndya ya boluko mu n i'ya?”

²² A danai, “Katigi ka aza a Roma, uza u kala Koniliyu aya u suku tsu. Vuma maci u da, uza da u tsu rongo a ulyaka Kashilà kayala, uza da kpam gbà aza a Yahuda a ka nàkà karingà. Katsumate ka zuba ka kàri uwulukpi ka ka tonuko yi u isà vu vu bana ara ne tsàrà u pana i'ya va dana.” ²³ Pini nala, Bituru uwai n ele a asuvu a kuwa, u nàkà le asu u da a ka wansa.

Bituru banai a kuwa ku Koniliyu

An kain ka wansai, Bituru, kabolo n Atoni a roku aza a Japa, a wutai a lazai kabolo n aza da Koniliyu suki vi. ²⁴ An kain ka doki ka wansai, aku a uwai a Kasariya. Alya Koniliyu wàri a uvana hal gbam u libanai amaci a ne n aje a ne. ²⁵ Bituru n u uwi a kuwa ki, aku Koniliyu ryabusa yi, u rukpài a kapala ka ne u lyaka yi kayala. ²⁶ Aku Bituru 'yangasà yi u tonuko yi, “'Yàngà, mpa dem vuma da.” ²⁷ An Bituru wàri kadyanshi n eyi, aku u uwai u cinai kakumà ka ama ushani.

²⁸ U tonuko le, “Edà n kaci ka de i reve tà u gan uza u Yahuda u gawan kaci ko kpam u ba u kondo Kawulawa wa. Shegai Kashilà ka wenike mu tà u da, kotsu n isà uza roku uza u ashindà wa. ²⁹ Adama a nala, an i isà mu n 'yuwan utuwà wa. Gogo-na ma ciga n pana ili i'ya ya isàkà mu vi.”

³⁰ Koniliyu wushuki, “A'ayin a nishi a da a wurai dere n gogo-na naха, a ulapa u uwule u tatsu u kaara an mǎri a uyan kavasu, aku vuma roku u tuwà mu n aminya a eri a ulada u shamgbai a kapala ka và. ³¹ U danai, ‘Koniliyu, a wushuku de kavasu ka vunu, kpam kune ku va neshe aza a

unambi yi ku woko de ili i ucibusa a asu u Kashilà.
³² Adama a nala she vu suku a ubana a Japa a ba a isà Simo uza da a ka isà Bituru. Aya pini u cipai a kuwa ku Simo uza u manyan ma ikpan, uza da wa rongo evu n kushivà.³³ Da i zuwai n suki ama n maloko a isà vu vi, kpam u gan tà an vu tuwai. Gogo-na atsa na gbà tsunu tsu bolomgbonoi a asu u te tsàrà tsu pana ili i'ya Asheku a tonuko vu vu tonuko tsu.”

Bituru dansai a kuwa ku Koniliyu

³⁴ Pini nala, Bituru gitai kadyanshi, “Mayun da, n reve tà Kashilà kàri n kudyangi wa. ³⁵ Shegai u wushi gbà ama da a ka pana yi uwonvo, n a yanyi ili i'ya wa ciga, a asuvu a kaletsu dem. ³⁶ I reve tà n akani a da Kashilà ka sukunki aza a Isara'ila, n a tonusuki le alabari a kayanyan ka ndishi n shinga a asu u Yesu Kawauwi. Aya kpam Asheku a ama gba. ³⁷ I reve tà n ili i'ya i gitai a uyamba u Yahuda, an Yahaya danai a lyubugu ko ya wa. Kpam a Galili da ukuna u na vi u gitai. ³⁸ I reve tà Kashilà ka ka nàkai Yesu uza u Nazara tsupige, Kulu Keri kà tà n eyi, kpam wà tà n ucira cika. U tamba tà n u yansi ukuna u shinga, n u tànàsi aza da Kalàpansi ka 'yanki, kpaci Kashilà kà tà n eyi.

³⁹ “Atsa tsu wenei ukuna u da u gitai n eyi a uyamba u Yahuda, n Urishelima. Alya a wuna yi a mawandamgbani. ⁴⁰ Shegai Kashilà ka 'yangasa yi a kain ka tatsu, kpam u zuwa yi u wenike kaci ka ne a asu u ama. ⁴¹ U wenike kaci ka ne a asu u ama gbà wa, shegai ara tsunu; wata, atsu aza da Kashilà ka dàngasai caupa, tsàrà tsu woko aza da a wenei ukuna vi. Atsa aza da tsu lyai kpam tsu soi

kabolo n eyi an u 'yangai a ukpa. ⁴² Kpam u tonuko tsu tsu yanka ama kubari, tsu tonuko le Yesu da Kashilà ka dangasai u yanka aza uma n akushe afada. ⁴³ Gbà ntsumate n yan tā kadyanshi ka ne a danai, ‘Gbà uza da baci u wushuki n kala ka ne, a ka cimbusukà yi tā unyushi u cingi u ne.’ ”

Awulawa a tsarai Kulu Keri

⁴⁴ Bituru pini a kadyanshi ki, aku Kulu Keri ku cipai a kaci ka aza da a ka panàka yi vi. ⁴⁵ Aku aza a Yahuda a da a'ari Atoni a asuvu a aza da a tuwai n Bituru vi, a yain majiyan an a wenei dem Awulawa a wushai kune ku Kulu Keri ki. ⁴⁶ Kpací a panàka le tā a ka dansa n aletsu a roku, n a cikpali Kashilà.

Pini nala, Bituru danai, ⁴⁷ “Awulawa a na yi dem a wusha tā Kulu Keri tyoku da ątsu tsu wushai. Uza wà la wa 6ishinka a lyubugu le wa.” ⁴⁸ Aku u zuwai a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Kawauwi. Pini nala, a folo yi u doku u yain a'ayin n ele.

11

Bituru gonoi a Urishelima

¹ Asuki yi n Atoni a da a'ari a Yahuda a panai alabari a da Awulawa a wushai kadyanshi ka Kashilà. ² Shegai an Bituru gonoi a Urishelima, aku Atoni a roku aza da a'ari aza a Yahuda a yanka yi kushulu. ³ A danai, “Ndyia i zuwai vu banai a asu u Awulawa, hal vu lyai kabolo n ele?”

⁴ Aku Bituru tonuko le ili i'ya i gitai. ⁵ U danai, “Kain ka te a Japa, tyoku da māri a kavasu aku n wenei kuwene. N wenei ili i roku yavu kunya ku pige ku ngan n nishi ubarakpi a ka cipuka ka

utuwà a iyamba, hal ku rawai evu nà mpa. ⁶ An n webelei kunya ki mai n wenei gbà icun i nnama n kenu, nà nnama n mete, n ili i nkàburu, nà nnu. ⁷ Aku n panai kalagàtsu ka danai, ‘Bituru, ‘yàngà vu kida vu takuma.’

⁸ “Pini nala, n wushuki, ‘Ko kenu, Magono ma Zuba, ili i’ya bawu i’ari uwulukpi, ko i icadì i’ya Mele ma tsunu ma 6ishinka tsu utakuma kotsu i uwa a unà u và wa.’

⁹ “Shegai kalagàtsu ka ka wutài a zuba vi ka doki ka danai ukuna u ire, ‘Kotsu vu isà ili i’ya Kashilà ka wulukpei, ili i’ya bawu i’ari uwulukpi wa.’ ¹⁰ Kutatsu ka a yain nala kahu a canga ili yi ubana a zuba.

¹¹ “Derere u ukuna vi u ða ama a tatsu a ða a suki a Kasariya a rawai a kuwa ka mèri vi. ¹² Aku Kulu Keri ku tonuko mu n toni le kpam n dambula an a wokoi Awulawa wa. Atoku a và ama a teli a na yi alya a soku mu, hal tsu uwai a kuwa ku uza ða u suku le vi. ¹³ U tonuko tsu kpam tyoku ða u wenei katsumate ka zuba ka shamgbai a kuwa ku ne ka tonuko yi, ‘Suku a ba a isà Simo uza ða a ka isà Bituru a Japa. ¹⁴ Aya wa tonuko vu tyoku ða avu n kuwa ku vunu gbà ya tsàrà iwauwi.’

¹⁵ “Kadyanshi ka n gità le uyanka,aku Kulu Keri ku cipài ara le dere tyoku ða ku cipà tsu a kagità. ¹⁶ Pini nala,aku n cibai an kadyanshi ka Kashilà ka danai, ‘Yahaya gai n mini ma u lyubugusi, shegai edà Kashilà ka lyubugu ðà tà n Kulu Keri.’ ¹⁷ An u wokoi Kashilà ka yanka le kune derere tyoku ða u yanka tsu a’ayin a ða tsu wushuki n Yesu Asheku Kawauwi, ya mpa n 6ishinka Kashilà?”

18 An a panai nala aku a nambai ili i'ya a ka dana, pini nala, a kanaï ucikpala Kashilà a danai, “Gogo-na dem Kashilà ka wushuku de Awulawa a kpatala utuwà ara ne, kpam u ne le de uma.”

Atoni a Antakiya

19 An Isitifanu kuwai, aku a gitai uyan Atoni yi mavura, hal a wacuwai ubana a mbàri. A rawa tà a Finisiya n Sayipuru n Antakiya u Suriya. A yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga ka Kashila, shegai aza a Yahuda a da a yankai kubari ki koshi.

20 Asuvu a Atoni a da a wacuwai vi aza roku a wutai a Sayipuru n Sirani a banai a Antakiya, a kanaï uyanka Awulawa Kadyanshi ka Shinga ka Yesu Asheku. **21** Ucira u Asheku wà tà kabolo n ele, hal ama ushani a wushuki a kpatalai asu u Asheku.

22 An Atoni a da a'lìri a Urishelima a panai ili i'ya i gitai a Antakiya, a suki Baranaba ubana de. **23-24** Vuma u maci da uza da wàri ushadangi n Kulu Keri kpam u pityanangi. An u rawai u wenei ukuna u shinga u da Kashilà ka yanka le, u yain ipeli cika. Aku u rono le atsvu a pityanangu n Asheku n katakasuvu ka le ubana. Ama ushani a doku tà a kpatalai ubana a asu u Asheku.

25 Pini nala, Baranaba banai a Tarsu uzama Shawulu. **26** An u wene yi, aku u tuko yi a Antakiya. Ama a re a le gbà a shamgbai pini n Atoni yi hal kayen ka te dere, n a wenishiki kakumà ka ama. A Antakiya da a gitai u'isà atoni a Yesu n kala ka Aza a Kirisiti.†

27 A'ayin a na yi a da ntsumate n roku n wutai a Urishelima a banai a Antakiya. **28** Uza u te a asuvu a le uza u kala Agaba u 'yangai u yain

kadyanshi n ucira u Kulu Keri u danai, “A ka tuwa t̄ a yain kambulu ka pige a likimba gb̄a.” (A'ayin a da Kaladiyu wa lya tsugono tsu Roma da udani u na vi u shadangi.) ²⁹ A'ayin a nala yi, Atoni a sukunku t̄ atoku a le a da a'ari a Yahuda kune. Ya dem suki utyoku u ucira u ne. ³⁰ Nala a yain a sukunki nkoshi ma atoni a Yahuda kune a akere a Baranaba n Shawulu.

12

Bituru a kuwa ku a'ali

¹ A'ayin a nala yi a da Hiridu Agaripa magono u gitai uforo ama a Kashila. ² Hal gbam u zuwai a kapamgbanai kaci ka Yakubu utoku u Yahaya n burundu. ³ An u wenei aza a Yahuda a panai kayanyan ka ili i'ya u yain, aku u k̄anai dem Bituru. A'ayin a Ulya u Ilikulya i'ya i Nambai Yistit da ukuna vi u gitai. ⁴ An u k̄anai yi, aku u gidaku yi a kuwa ku a'ali. U n̄ak̄angu yi a akere a asoje a nishi a nishi hal asu kunishi a wundi yi, ts̄ara a kotso baci Abiki yi, u tuko yi a kapala ka ama u yanka yi afada. ⁵ A'ayin a da Bituru wari pini a kuwa ku a'ali ki, aku ama a Kashila a'ari uyan kavasu adama a ne.

Katsumate ka zuba ka wauwai Bituru

⁶ N kayin ka Hiridu wa yawunsa kain ka wansa baci u wutukpa yi ts̄ara u yanka yi afada yi, Bituru wari alavu a mere ma asoje a re usiri n ikani i re. Kpam asoje a re aza da a ka wundya kuwa ki kushani a utsutsu. ⁷ Kute-kute aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka wenikei kaci ka ne ara ne, aku katyashi ka wakanai kunu ki. Aku katsumate ki ka sawai Bituru a ikengi u 'yangasa

yi u danai, “*Yanya gogo!*” Pini nala, ikani yi i saruwai.

⁸ Katsumate ki ka tonuko yi, “Uka matogo n akpata a vunu.” Aku u yain nala. U tonuko yi kpam, “Wambana kunya ku vunu, vu tono mu.”

⁹ Aku u wutai u tono yi, kpam u reve an ili i'ya katsumate ki ka yan vi mayun da wa, eyi n u dani kuwene ka a ka wenike yi. ¹⁰ An a wurai asoje a da a ka wundya kuwa ki aza a kagitə n aza a ire, aku a rawai a utsutsu u urim, utsutsu u uwa a ilyuci yi. Aku utsutsu vi u giduwai n kaci ka ne, aku a wutai. An a rawai a nsandu ma ure, kute-kute katsumate ki ka asəkə yi.

Bituru gonoi asu u aza a ne

¹¹ Pini nala, ugboji u Bituru u gono yi, u danai, “Gogo-na n reve tə Magono ma Zuba ma ma suki katsumate ka zuba ka ne tsərə u wauwa mu a kukere ku Hiridu, n ukuna u cingi u da aza a Yahuda a fobusoi a kaci ka va.”

¹² An u revei nala, aku u banai a kuwa ku Meri mma u Yahaya uza da kpam dem a ka isə Marku, a asu u da ama ushani a bolomgbonoi a'ari uyan kavasu. ¹³ An u kudai utsutsu u danai aza a kuwa, aku kagbashi ka karí makere uza u kala Ruda tuwai tsərə u wene ko yayi. ¹⁴ An u revei kalagatsu ka Bituru ka, u giduwai kpam utsutsu vi wa adama a mazangə, aku u gonoi a asuvu a kuwa n ilyadi, u danai, “Bituru da pini kushani a utsutsu u kuwa.”

¹⁵ A danai, “Ijan i'ya vu?” Eyi tani u matsu n u dansi aya. Aku a danai, “Yan maken wa,

katsumate ka ne ka!"*

¹⁶ Bituru gai lyai kapala n ukudusa utsutsu vi, aku a giduwai a wene yi, a yain majiyan cika.

¹⁷ U yanka le iryoci n kukere u da a pada bini. U tonuko le tyoku da Magono ma Zuba ma wutukpa yi a kuwa ku a'ali. U doki u tonuko le, "Tonukoi Yakubu n Atoni a da a buwai ukuna vi." Aku u 'yangai u banai a asu u roku.

¹⁸ An kain ka wansai, ugiruwa u kenu u da asoje yi a giruwai wa, adama a ili i'ya i gitai n Bituru.

¹⁹ An Hiridu zama yi bawu u wene yi. Aku u wecishei asoje a da a ka wundya yi vi. Pini nala, u zuwai a wuna le.

Ukpà u Hiridu

An nala u wurai, Hiridu 'yangai a Yahuda ubana a Kasariya u yain a'ayin de. ²⁰ A'ayin a nala yi, Hiridu wà tà n upan u ama a Taya n Sida. Shegai an a ka ciga ilikulya a asu u tsugono tsu Hiridu,aku a tuwai ara ne n katakasuvu ka te. A boloi ubolomgbono u kaci u Bilasutu kagbashi ka ka kirana n kunu ku magono, a zamai ndishi n shinga.

²¹ Kain ka te an a foibusoi, aku Hiridu ukai aminya a tsugono u dusuki a karatsu ka tsugono, u yanka le kadyanshi. ²² An kakumà ka ama ki ka panai, aku a 'yangasai alagatsu a le a danai, "Kalagatsu ka kashila ka roku ka na vi, ka vuma ka wa." ²³ Kute-kute, aku katsumate ka zuba ka Magono ma Zuba ka gbasha yi, kpaci u bidiga tà kaci ka ne tsupige aku u 'yuwain unàkà Kashila

* ^{12:15} A a'ayin a nala yi, ama roku a bidya tà Kashila ka tsu suku tà atsumate a ne a kirana n vuma dem, kpam katsumate ki ka tsu tuwà tà a asu u vuma vi yavu vuma da.

tsupige. Pini nala, azun a katsumà a gita yi utakuma hal u kuwai.

Atoni a doki ushani

²⁴ Kadyanshi ka Kashilà kpam kàri a ulya kapala n ka tamburi.

²⁵ An Baranaba n Shawulu a kotsoi manyan ma a nàkà le a Urishelima, aku a gonoi a Antakiya kabolo n Yahaya Marku.

13

A suki Baranaba n Shawulu

¹ A asuvu a Atoni a da a'ari a Antakiya vi, ntsu-mate n da pini hal n awenishiki; wata, Baranaba, n Saminu uza da a ka isà "Uza u Dàn," n Lusiya uza da u wutai a Sirani, n Manayan, uza da u gbonguroi kabolo n Hiridu Antiba, n Shawulu.

² Kain ka te, tyoku da ama a na a'ari ulyaka Magono ma Zuba kayala n a yanyi kakuli, Kulu Keri ku danai, "Takpa numu Baranaba n Shawulu adama a manyan ma n isà le n ma."

³ An a doki a yain kakuli n kavasu, aku a tadanki Baranaba n Shawulu akere a tutsku le a kànà ure.

Baranaba n Shawulu a banai a Sayipuru

⁴ An Kulu Keri ku suki Baranaba n Shawulu a banai a Salusiya, a uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Sayipuru. ⁵ An a rawai a ilyuci i Salami, a yain kubari ku kadyanshi ka Kashilà a agata a Kashilà a aza a Yahuda. Yahaya Marku dem bana tà kabolo n ele wa bàngà le.

⁶ An a kyawunsai uyamba vi gbà hal ubana a ilyuci i Pafasu. Aku a gawunsai n uza u Yahuda

u roku uza u adabu uza u kala Bara-Yesu. Eyi matsumate ma kabān ma,⁷ uza da wari kabolo n gomuna Sarajiya Bulus. Gomuna vi vuma da uza u ugboji. U libana le a bana ara ne, kpaci wa ciga ta u pana kadyanshi ka Kashila.

⁸ Shegai Alimasu uza u adabu vi u bolomgbono kaci n ele wa. (Alimasu da a ka isaq Bara-Yesu vi n Tsihelene.) Wa ciga a kpatala ugboji u gomuna vi tsara u pityanangu wa.

⁹ Shegai Shawulu, uza da a ka isa Bulus, ushadangi n Kulu Keri aku ku tonoi n eyi, u wundyayanai Alimasu, u danai, ¹⁰ “Avu maku ma Kalapansi uza u tsilala n i'ya i'ari i maci! Vu shadangu ta n tsukunu n ulapanasa. Va asaka unangasa ire i shinga i Magono ma Zuba wa? ¹¹ Gogo-na asuvu a upan u Kashila a ka rukpa ta a kaci ka vunu, va rumbanqat, ubana a'ayin kenu va wene asu wa.”

Kute-kute karimbi ka kimba yi a'eshi, aku u kana'i upapa wa bolo uza da wa kana yi kukere. ¹² An gomuna wenei ili i'ya i gitai, aku u wushuki, u yain majiyan ma uwenishike u Asheku.

Bulus n Baranaba a Antakiya u Bisidiya

¹³ Bulus n atoku a nwalu a ne a asakai ilyuci i Pafasu a uwai a kpatsu ubana a uyamba u Bamafiliya. An a rawai a ilyuci i Paraga, a wutai a kpatsu ki, aku Yahaya Marku asakai le u gonoi a Urishelima. ¹⁴ Shegai Bulus n Baranaba a 'yangai a Paraga a lyai kapala a banai a Antakiya* u

* **13:14** Ilyuci i re i'ya pini i'ya a ka isa Antakiya. Inaha yi a kabon ka Bisidiya ka i'ari, i ire yi kpam a kabon ka Suriya ka i'ari a asu u da Baranaba n Shawulu a'ari a ka rongo. Asuki 11:19–13:1.

uyamba u Bisidiya.

Kain ka Ashibi a uwai a kagata ka Kashilà a dusuki. ¹⁵ An a yain kaneshi a itagarada i Mele ma Musa n i Ntsumate, aku azapige a kagata ka Kashilà a suki a tonuko le, “Atoku, i'q baci n kadyanshi ka kubari ku ya doku ama, she i yain.”

¹⁶ Bulus 'yangai u yanka le iryoci n kukere a pada bini, u danai, “Aza a Isara'ila n Awulawa a da a ka lyaka Kashilà kayala, panaka numu! ¹⁷ Kashilà ka aza a Isara'ila ka dangasai isheku i tsunu, u zuwai a yain kakumà a'ayin a da a rongoi a uyamba u Masar. N ucira u pige u ne u da u wutukpa le pini a uyamba vi. ¹⁸ U kawunki n ele hal ayen amangare a kakamba.† ¹⁹ U wusai uyamba u aletsu a shindere a Ka'ana, aku u nàkà u da ama a ne u wokoi agadu a le. ²⁰ Nala gità tà a asuvu a ayen amangatawanishi n amangarenkupa (450).

“U nàkà le aza a afada, kpam a rongoi pini hal ubana a'ayin a Sama'ilat matsumate. ²¹ Shegai aza a Isara'ila a zamai a nàkà le magono,aku Kashilà ka nàkà le Shawulu maku ma Kishu uza u kagalì ka Bayami† u lyai tsugono. ²² An Kashilà ka takpa yi tsugono, u zuwai Dawuda. Kashilà ka yain kadyanshi a kaci ka Dawuda, u danai, ‘N tsà de Dawuda maku ma Yese, vuma da uza da u tsu zuwa katakasuvu ka và ka rongo n ipeli, kpaci wa yan tà gbà ili i'ya ma ciga yi u yain.’

²³ “Kashilà ka yain kazuwamgbani a asuvu a kagalì ka vuma nala vi u zuwai Kawauwi ka aza a Isara'ila ka wutà pini. Kpam Yesu da. ²⁴ Shegai

† **13:18** Ure u roku u da a ka fuda a ka reve udani u Tsihelene pini na u da “Kashilà ka kirana tà n ele hal ayen amangare a kakamba.”

kahu Yesu tuwa, Yahaya rongo tā utonusuko ama a kpatala a lyubugu le. ♫ 25 An Yahaya yain evu n ukotso manyan ma ne, u wecikei, ‘Ya wundya mpa Kawauwi ki? Mpa Kawauwi ki wa. Kawauwi ki kā tā a utuwā, mpa n rātsa gbam ma surukpa isirikatsu i akpata a ne wa.’ ♫

26 Ama a vā, edā aza dā i'ari a kagali ka Ibirahi, n ədā Awulawa a da a ka nākā Kashilā karinga, panai na! Atsa Kashilā ka sukunkiakanī a iwauwi yi. 27 Azapige a aza a Urishelima n ama a le a reve an Yesu da Kawauwi ka mayun ki wa. A reve dem an aya ntsumate n korongi a kaci ka ne kpam a tsu yanska kaneshi Ashibi dem vi wa. Shegai kadyanshi ka a yain a kaci ka ne ka shadangu tā an a kidaga yi ugana u ukpa. 28-29 A yan tā dere ili i'ya tagarāda u Kashilā u danai. Ko an u wokoi a tsara unyushi u da a ka wuna yi wa, gba n nala a tonukoi Bilatu Gomuna u wandamgbana yi.

“An u kuwai, aku a cipukā yi a mawandamgbani mi a uka yi a kasaun. 30 Shegai Kashilā ka 'yangasā yi tā a ukpa! 31 A'ayin a nala yi, u wenishike tā kaci ka ne a asu u atoni a ne aza dā a yansai nwalu kabolo a Galili hal ubana a Urishelima. Gogo-na alya a ka tonusuko ama a tsunu ukuna u ne.

32-33 “Kpam ətsa na tsu tuko dā Kadyanshi ka Shinga: ili i'ya Kashila ka yain kazuwamgbani wa yanka akaya a tsunu i'ya gaila vi. Gogo-na u yanka tsu tā i'ya ətsu aza dā tsari mmuku n tsikaya n ne a'ayin a dā u 'yangasai Yesu a ukpa. A korongu tā ukuna u na vi a tagarāda u Ishipa u ire:

“ ‘Ada Maku ma va,

◊ 13:24 Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◊ 13:25 Mak. 1:7; Luk. 3:16.

ara n woko tà Tata u vunu.’ ◊

34 “Kashilà ka 'yàngasà tà Yesu a ukpà kpam wa àṣàkà ikyamba i ne i shama wa, dere tyoku da u danai:

‘Ma zuwuka vu tà unà u shinga u uwulukpi u da n da ma zuwuka Dawuda.’ ◊

35 “A korongu tà a Ushipa u roku:

‘Va àṣàkà Uza u Uwulukpi u vunu u shama wa.’ ◊

36 “A'ayin a da Dawuda wàri n uma, u panàka tà Kashilà. An u tuwà u kuwài,aku a ciðàngu yi a asu u asaun a akaya a ne, ikyamba i ne kpam i shamai.

37 Shegai Kashilà ka 'yàngasà tà Yesu a ukpà kpam ikyamba i ne i shama wa.

38-39 “Ama a và, zuwai atsuvu mai a ili i'ya tsa tono: adama a ili i'ya Yesu yain, i'ya i zuwai tsu tsàrài ucimbusà u unyushi u cingi gogo-na. Mele ma Musa ma fuda ma gonuko dà i woko dere wa. Shegai adama a Yesu, uza da baci dem u wushuki wa woko tà dere. 40 Kiranai, kawa ili i'ya ntsumate n korongi ya gità tà n adata. A dana tà:

41 “ ‘Panai na, aza a majari, i shadangi n majiyan i kuwa!

Kpaci ma yan tà manyan ma roku a a'ayin a de, manyan ma ya kpàdà uwushuku n ma, ko uza roku u tonuko dà baci taní.’ ” ◊

42-43 Wuta da Bulus n Barànaba a ka wuta a kagata ka Kashilà ki,aku aza a Yahuda n Awulawa ushani aza da a ka lyaka Kashilà kayala a tono le. Pini nala, Bulus n Barànaba a'ari le ubgamatan-gusu asuvu a lyai kelime n uwushukusu n ukuna u shinga u Kashilà. Aku ama yi a folo le a doku a

◊ **13:32-33** Ishp. 2:7. ◊ **13:34** Isha. 55:3. ◊ **13:35** Ishp. 16:10.

◊ **13:41** Hab. 1:5.

yain kadyanshi a kaci ka ili i na yi n Ashibi a da a ka tuwaq.

Aza a Yahuda a 'yuwain Kadyanshi ka Shinga

⁴⁴ An Ashibi a kyawain, ama a ilyuci yi ushani a tuwaq ta a pana kadyanshi ka Kashila. ⁴⁵ An aza a Yahuda a wenei kakumaq ka ama ki, a yan ta malyon cika. A wishai Bulus kpam a 'yuwain ili i'ya u danai.

⁴⁶ Aku Bulus n Baranaba a dansai karara bawu uwonvo, a danai, "Eda u kanai tsu gita uyanka kubari ku kadyanshi ka Kashila, shegai i 'yuwain ka uwusha. Nala u wenike ta an bawu i ratsai i wushi uma u da bawu wari n utyoku. Adama a nala, tsa aṣaka da ta aku tsu bana a asu u Awulawa. ⁴⁷ Ili i'ya Kashilaq ka tonuko tsu tsu yain i'ya na: 'N zuwa ta vu woko katyashi a asu u Awulawa, tsaru vu tuko iwauwi hal ubana likimba gba.' " ◊

⁴⁸ An Awulawa a panai nala, a pana ta kayanyan aku a cikpalai kadyanshi ka Asheku. Aza da a dangasai adama a uma u da bawu wari n utyoku a wushuku ta n Asheku.

⁴⁹ Pini nala, kadyanshi ka Asheku ka tamburai ko nte wa a ubongu vi. ⁵⁰ Aku aza a Yahuda a banai a asu u azapige a roku a ilyuci yi n aka a da a ka naṣka tsupige. A zuwa le a 'yuwain Bulus n Baranaba,aku a gita le mavura hal a loko le a kabon ka uyamba ki. ⁵¹ Aku Bulus n Baranaba a kapatsai kabutaq ka a'ene a le adama u woko iryoci a kaci ka aza a ilyuci yi, pini nala, a lazai ubana

◊ **13:47** Isha. 42:6; Isha. 49:6.

a ilyuci i Ikaniya. ⁵² Shegai atoni a Antakiya yi a woko tā n mazāngā kpam ushadangi n Kulu Keri.

14

Bulus n Baranaba a Ikaniya

¹ An Bulus n Baranaba a rawai a Ikaniya, a uwai a kagata ka Kashilā ka aza a Yahuda tyoku da a yain kubari a Antakiya. Ama ushani aza a Yahuda n Awulawa a wushuku tā n kadyanshi ka Kashila. ² Shegai aza a Yahuda a da a kpādāi uwushuku n kadyanshi ki, a vurusai a'ene a Awulawa a da bawu kotsu a wushuki, a nangasai ndishi n le n ama a Kashilā yi. ³ Gbā n nala, asuki yi a ɓarākpai pini n ele cika, n a yanyi kubari ku kadyanshi ka ukuna u shinga u Asheku bawu uwonvo. Kpam u nākā le ucira u uyan iryoci n ikunesavu. ⁴ Ama a ilyuci yi a pecei kure, aza roku a ka tono aza a Yahuda, aza roku kpam a ka tono asuki.

⁵ Aku Awulawa a roku n aza a Yahuda n azapige a le a bolomgbonoi kaci tsārā a yain asuki yi mavura, kpam a varāsa le n atali a wuna. ⁶ An asuki yi a revei ukuna u da wāri a nwalu, aku a sumai ubana a uyamba u Likiya; wata, ilyuci i Lisitira n Daraba n une i'ya i kyawan le. ⁷ Nte a lyai pini kapala n uyan kubari ku Kadyanshi ka Shinga.

Bulus n Baranaba a Lisitira n Daraba

⁸ A Lisitira vi, Bulus n Baranaba a cinai vuma roku uza da a matsai kawunu, uza da tun a matsa yi u wala wa. ⁹ Wāri a upana kubari ku Bulus wāri uyan, pini nala, Bulus wenei vuma vi wā tā n upityanangu u da u rawai a tānasa yi. ¹⁰ Aku

u danai, “'Yangga vu shamgba n a'ene a vunu.” Kute-kute vuma vi u 'yangai u gitai nwalu.

¹¹ An kakumaq ka wenei ili i'ya Bulus yain, aku a 'yangasai alaqatsu n kaletsu ka aza a Likiya, a danai, “Ama a na yi ashila a roku a da a cipa tsu n iryoci i ama!” ¹² Aku a naqkai Baranaba kala Zafosa,* Bulus kpam Hamisa kpaciaya kayain ka kadyanshi. ¹³ Pini nala, kadarakpi ka katani ka Zafosa kameli ka kari a uroto u ilyuci vi u kalai anaka n apalu u tukoi a da a utsutsu u ilyuci vi, tsaraq eyi n ama a ne a yanka asuki yi udarakpa.

¹⁴ Shegai an asuki yi a panai nala, aku a karasai aminya a le adama a unamgbukatsumaq, a uwai a asuvu a kakumaq ka ama ki n ilyadi n a dansi, ¹⁵ “Atoku a tsunu, ndya i zuwai ya yan na? Atsu dem ama da tyoku u de. Kadyanshi ka Shinga ka tsu tuko daq tsaraq i kpatala i asaku ili i gbani i nala yi i gono a asu u Kashilaq Uza u Uma, uza da u yain zuba n likimba n kushivaq n gbaq ili i'ya i'ari pini a asuvu a le. ¹⁶ Caupa u asaku taq gbaq ama a likimba a yain ili i'ya i luwa le. ¹⁷ Shegai u tsu wenike taq kaci ka ne a asu u ili i shinga i'ya u tsu yansa. Kashilaq ka tsu suku taq mini ma zuba, tsaraq iceshi i de i yain. U naqkai daq kpam ilikulya kpam u zuwa daq ipeli.” ¹⁸ Gbaq n kadyanshi ka a yanka le vi, she na a matsai aku a fudai a bishinka le udarakpa vi adama a le.

¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a wutai a uyamba u Antakiya n Ikaniya a leshei ama yi a varasai Bulus a rono yi ubana a uroto u ilyuci, n a dani u kuwa de. ²⁰ An Atoni a tuwai a kyawan yi, aku u

* ^{14:12} Zafosa kameli ka pige ka aza a Heline ka, Hamisa kameli aya matsumate ma ne.

'yangai u gonoi pini a ilyuci yi. An kain ka wansai
aku a lazai ubana a Daraba kabolo n Baranaba.

Bulus n Baranaba a gonoi a Antakiya

²¹ An Bulus n Baranaba a yain kubari ku Kadyanshi ka Shinga a Daraba, a tsara t̄ Atoni ushani. Pini nala, a gonoi a Lisitira n Ikaniya n Antakiya u Bisidiya. ²² A gbamatangusu t̄ atakasuvu a ama a Kashila n a bara le a shamkpa upityanangu u le mai, n a dansi, “She tsu pana ikyamba aku tsu tsara u'uwa a tsugono tsu Kashila.”

²³ Bulus n Baranaba a yain kavasu n kakuli, aku a dangasakai kuwa ku Atoni dem nkoshi. A n̄akalé a asu u Asheku uza da nkoshi mi n wushuki n eyi.

²⁴ An a tonoi a Bisidiya aku a rawai a Bamafiliya.

²⁵ An a yain kubari a Paraga, aku a lazai ubana a Ataliya. ²⁶ Pini nala, a uwai a kpatsu a banai a Antakiya, a asu u da caupa a yanka le kavasu tsara Kashila ka kirana n ele a asuvu a manyan ma a kotsoi vi.

²⁷ N urawa u le, aku a bolomgbonoi ama a Kashila a asu u te a tonuko le ili i'ya Kashila ka yain adama a le, n tyoku da kpam u kukpunkai Awulawa ure u upityanangu. ²⁸ Aku a barakpai pini n ama a Kashila.

15

Asheshi a Atoni a Urishelima

¹ An Bulus n Baranaba a'ari a Antakiya u Suriya, aku ama roku a wutai a Yahuda a tuwai a Antakiya a ka wenishike Atoni. Aku a ka dansa, “A kidā da baci acombi tyoku da Mele ma Musa ma danai

wa, ya tsara iwaui wa.” ² Pini nala, Bulus n Baranaba a yain kananamgbani n ele cika, adama a kadyanshi ka nala ki. Aku Atonit a zuwai Bulus n Baranaba n Atoni a roku a bana a Urishelima a asu u asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, tsara a dansa kadyanshi ki. ³ Aku a soku le a lazai, a tonoi a uyamba u Finisiya n Samariya, n a naiki alabari tyoku da Awulawa a wushuki. Nala zuwa ta Atoni a panai kayanyan cika. ⁴ An a rawai a Urishelima, Atoni, n asuki, na nkoshi a ryabusa le. Aku Bulus n Atoni a da a banai kabolo n eyi, a tonuko le gba ili i'ya Kashila ka yankai ama ushani a akere a le.

⁵ Shegai Atoni a roku, aza a kabon ka Afarishi, a 'yangai a danai, “U kana ta Awulawa a kida acombi, a toni kpam ili i'ya Mele ma Musa ma danai.”

⁶ Aku asuki yi na nkoshi mi a bolomgbonioi, tsara a webele kadyanshi ki. ⁷ An a farakpai a kananamgbani ki, aku Bituru 'yangai kushani u tonuko le, “Aza a va, i reve ta Kashila ka dangasa mu ta caupa a asuvu a de, u da ara va da Awulawa a ka pana kufari ku Kadyanshi ka Shinga, kpam a wushuku. ⁸ Kashila uza da u revei atakasuvu a ama gba, u wenike tsu ta an u wushai Awulawa a asu u da u na ka le Kulu Keri tyoku da u na ka tsu. ⁹ U bidya tsu kau-kau n ele wa, kpaci adama a upityanangu u le u da u wulukpe le. ¹⁰ Adama a nala, nida ya ciga i kondo Kashila a asu u utadanku Awulawa a na ucanga u da bawu qtsu n isheku i tsunu tsa fuda tsa canga? ¹¹ Wa yan nala wa! Tsu wushuku ta an adama a ukuna u shinga u Yesu Asheku u da tsu tsarai iwaui, kpam tyoku da ele dem a tsarai iwaui.”

¹² Pini nala, ama yi a padai bini, a ka panaka Baranaba n Bulus tyoku da a ka dansa iryoci n ikunesavu i'ya Kashilà ka yain a asu u Awulawa a akere a le. ¹³ An a kotsoi kadyanshi,aku Yakubu* danai, “Atoku a va, panaka numu. ¹⁴ Simo Bituru tonuko tsu t̄a tyoku da Kashilà ka gitai utuwà a asu u Awulawa a roku u gonuko le ama a ne. ¹⁵ Nala wà t̄a dere n kadyanshi ka ntsumate n korongi ili i'ya Magono ma Zuba ma danai,

¹⁶ “ ‘Ma gono t̄a n lapula n mai kuwa ku Dawuda ka ku wàsai.

Ko an u wokoi ku wàsai, ma lapula t̄a n mai ka kpam n shamkpa ka.

¹⁷ Nala ma yan, tsàrà aza da a buwai vi a kpatala a asu u va, gbà n Awulawa dem, n aza da n dangàsai a woko ama a va. Mpa, Magono ma Zuba, mpa n danai nala.

¹⁸ N yan t̄a kazuwamgbani nala tun caupa.’ ” ◊

¹⁹ Yakubu lyai kapala n kadyanshi, “Adama a nala, u gan tsu matsa Awulawa, aza da a ka kpatalàsa ubana a asu u Kashilà wa. ²⁰ Shegai tsu koronku le ukankorongi tsu tonuko le kotsu a lyai ilikulya i'ya a daràmkpai kameli wa, kotsu a yain tsishankala wa, n utakuma u inyama i manama ma a piyanlai udyoku wa, ko kpam inyama i'ya i buwai na mpasa wa. ²¹ Kpaci Mele ma Musa ma na mi a'là t̄a ma a uwenishike a agata a Kashilà a aza a Yahuda a ilyuci dem n kain ka Ashibi tun a a'ayin a cau.”

Asheshi a korongi ukankorongi

* ^{15:13} Yakubu na vi, vangu u Yesu da. ◊ ^{15:18} Emo. 5:25-27; Isha. 45:21.

²² Aku asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, kabolo n aza a kuwa yi gba, a wenei u lobono ta a dangasa aza roku a asuvu a le a suku le a Antakiya kabolo n Bulus n Baranaba. Aku a dangasai Yahuza, uza da a ka isaq Barasaba, n Sila, azapige da a asuvu a Atoni.

²³ A naqal le ukankorongi u da u danai,

“Idyani a asu u atoku a de asuki na nkoshi n kuwa ku Atoni, ubana a asu u Awulawa aza da a'ari Atoni, aza da a'ari a ilyuci i Antakiya n iyamba i Suriya n Kilikiya.

²⁴ “Tsu pana ta alabari a da aza roku a asuvu a tsunu a tuwaa ta ara de. Tsu pana ta a 'yangasaka da atakasuvu n kadyanshi ka le, a damgbarasa da, ko an u wokoi qtsa tsu suku le a yain nala wa.

²⁵ An tsu dansai kadyanshi ki, tsu wenei u lobono ta tsu dangasa aza roku a asuvu a tsunu tsu suku le ara de kabolo n atoku a tsunu Baranaba n Bulus.

²⁶ Ama da a naqai uma u le ko a ka kuwa baci adama a kala ka Yesu Kawauwi. ²⁷ Adama a nala a da dem tsu sukunku da Yahuza n Sila, ara le da ya pana ukuna u ili i'ya tsa koronku da na vi. ²⁸ Kulu Keri ku wenike tsu ta ku da kotsu a zuwuka da araji wa. ²⁹ Shegai kotsu i lyai ili i'ya a daramkpai kameli wa. Kotsu i takuma unyama u da warri na mpasa wa, ko kpam unyama u manama ma a piyanlai udyoku. Kpam kotsu i yain tsishankala wa. I kirana baci n ili i na yi, ya rongo ta mai.

“U yan tsu ben.”

³⁰ Aku a lazai ubana a Antakiya. An a rawai a bolomgbonoi Atoni yi a asu u te, a naqal le ukankorongi vi. ³¹ An ama yi a yain u da kaneshi, aku a

yain mazangə cika a adama a ubgami u atakasuvu u da a doku le.

³² Yahuza n Sila tani an u wokoi ele ntsumate n da, aku a dansai cika n a gbamatangu le atakasuvu a shamgba n ucira. ³³ An a yain a'ayin pini kenu, aku Atoni a Antakiya a soku le n katsuma ka eri tsarə a gono a asu u aza da a suku le. [³⁴ Shegai Sila wenei ulobono tə u shamgba pini n ele.]†

³⁵ Bulus n Baranaba a wokoi a Antakiya, ele n ama roku ushani a ka wenishike n a dansi kadyanshi ka Asheku.

Upecene u Bulus n Baranaba

³⁶ An a yain a'ayin, aku Bulus tonukoi Baranaba, "Tuwə tsu bana a ilyuci i'ya tsu yain kubari ku kadyanshi ka Asheku, tsu kondō atoku yi tsarə tsu wene tyoku da a'ari." ³⁷ Baranaba ciga tə a bidya Yahaya Marku u bana dem n ele. ³⁸ Shegai Bulus wenei ulobono a bana n eyi wa, kpaci u əsəkə le tə caupa a ilyuci i Bamafiliya, kpam u 'yuwain u lyai kapala n manyan mi kabolo n ele.

³⁹ Aku kananamgbani ka uwai a mere ma le, hal ka zuwai a pecenei. Baranaba bidyai Yahaya Marku a uwai a kpatsu ubana a ilyuci i Sayipuru.

⁴⁰ Shegai Bulus dangasai Sila. Aku atoku yi a yanka le kavasu ka ndishi n shinga, Asheku a kirana n ele, pini nala, a lazai. ⁴¹ Bulus kyawunsai uyamba u Suriya n Kilikiya n u gbamatangusi atakasuvu a aza da a'ari a a'uwa a Atoni yi.

† ^{15:34} Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa tə makpandə ma 34.

16

Timoti yain nwalu n Bulus n Sila

¹ Bulus banai a Daraba n Lisitira, a asu u da Katoni uza u kala Timoti wa rongo. Mma u ne dem Katoni ka, uza u Yahuda, tata u ne tani uza u Heline† u da. ² Atoni a da a'ari a Lisitira n Ikaniya a ka cikpala t̄ Timoti cika. ³ Bulus wa ciga t̄ Timoti toni le. Adama a nala u zuwai a kida yi kacombi kahu a laza. U yan t̄ nala adama a aza a Yahuda, kpaci ya dem reve t̄ tata u ne uza u Heline u da. ⁴ Tyoku da a'ari ukyawunsa a ilyuci ilyuci, a rongoi utonusuko ama ukuna u da asuki na nkoshi a shamkpai a Urishelima, aku a folo le a toni ukuna u nala vi. ⁵ Nala aza a a'uwa a Atoni yi a rongoi udoku upityanangu n ucira n kakuma kain dem.

Bulus wenei kuwene a Taruwasa

⁶ Bulus n atoku a ne a lazai a tonoi a asuvu a uyamba u Firijiya n Galatiya, kpaci Kulu Keri ku bishinka le t̄ uyan kadyanshi ka Asheku a uyamba u Asiya a a'ayin a nala yi. ⁷ An a rawai utyoku u uyamba u Misiya, a cigai a bana a Bitiniya, shegai Kulu ku Yesu ku wushunku le wa. ⁸ Aku a walai a uyamba u Misiya ubana a ilyuci i Taruwasa a ikengi i kushiva.

⁹ N kayin, Bulus wenei kuwene. A kuwene ki, u wenei uza u Masidaniya kushani wa folo yi, u danai, “Tuw̄ a Masidaniya vu ɓanḡa tsu.” ¹⁰ An u kotsoi uwene kuwene ki, kute-kute tsu* kanai ure ubana a Masidaniya, kpaci tsu reve t̄ Kashila

* **16:10** Kazoli ka kala ka “atsu” pini na vi, yanka da a yankai ka manyan kpaci Luka uza da u korongi tagarada vi u tono t̄ asuki yi a a'ayin a nala yi.

ka ka isə tsu tsu yanka le kubari ku Kadyanshi ka Shinga.

Lidiya wokoi Katoni

¹¹ Aku tsu uwai kpatsu a Taruwasa, tsu karai ubana a uyamba u mere u mini u Samutarasu. An kain ka wansai, tsu rawai a ilyuci i Niyapali. ¹² Pini nala, tsu wurai ubana a Filibi, ilyuci i'ya aza a Roma a'ari ushani a uyamba u Masidaniya, u da u wari a kere ka tsugono tsu Roma. Tsu rongoi pini a'ayin ushani.

¹³ Kain ka Ashibi tsu wutai a utsutsu u ilyuci vi ubana a unə u agata, asu u da tsu wenei yavu a asu u kavasu u aza a Yahuda wə tə pini. Aku tsu dusuki tsu dansai n aka a da a bolomgbonoi ukuna u Asheku. ¹⁴ Uka roku da pini uza u kala Lidiya, kapani ka uwonvo u Kashilə wa panaka tsu. Eyi uza u ilyuci i Tayatira u da, kadengi ka aminya a ikebe a mini ma galura a da. Kashilə ka kukpai katakasuvu ka ne, hal u wushuki n ili i'ya Bulus wa tono. ¹⁵ An a lyubugu yi kabolo n aza a kuwa a ne, aku u folo tsu, u danai, “An u wokoi i wushuki mpa katoni ka Asheku ka, tuwai i cipa a kuwa ku və.” U rongo tsu a ufolo hal u fuda tsu aku tsu wushuki.

A ukai Bulus n Sila a kuwa ku a'ali

¹⁶ Kain ka te, an tsa bana a asu u kavasu, tsu gawunsai n kagbashi ka karí makere, uza u ityoni i cingi i udana ili i'ya ya gitə. Azakuwa a ne a ka tsaraṣa tə ikebe cika n manyan ma udana ili i'ya ya gitə i'ya makere mi ma yansa. ¹⁷ Aku u rongo tsu utono n u salasi, “Ama a na yi agbashi a Kashilə a da, Uza u Ucira Gba. Tuwə da a tuwai a tonuko da tyoku da ya tsara iwauwi.” ¹⁸ Nala u

rongoi uyan hal a'ayin ushani, hal asuvu a namgbai Bulus, aku u kpatalai u baranai ityon i cingi yi, "A asuvu a kala ka Yesu Kawauwi, pecemgbene n eyi." Kute-kute i pecemgbenei n eyi.

¹⁹ An azakuwa a makere yi a wenei ure u utsarasa u ikebe i le u kimba de, aku a kana'i Bulus n Sila, a rono le ubana a kuden a kapala ka aza a afada. ²⁰ An a rawai aku a danai, "Aza a Yahuda a na a ka damgbarasa ta ilyuci i tsunu. ²¹ Ili i'ya bawu i gain qatsu aza a Roma tsu wushi, i'ya a ka wenishike."

²² Aku ama a lazai a kyawan le a ka dansa, "Mayun da, nala waari." Aza a afada yi a zuwai a monduso le aminya n ucira, a bawan le. ²³ An a bawan le, aku a uka le a kuwa ku a'ali, a zuwai uza da wa kirana n kuwa ki u wundi le mai. ²⁴ An u panai nala, u uka le a kunu ku asuvu ku kuwa ki, aku u gbagbalai a'ene a le a kagbukulu.

²⁵ Ubana kayin a mere, Bulus n Sila a ka yan kavasu n ishipa i ucikpala Kashila, aza da a'ari dem pini a kuwa ku a'ali ki a ka panaka le.

²⁶ Kute-kute iyamba i gbadai cika, hal kami ka kuwa ku a'ali ki ka gbadai. Pini nala, itsutsu yi i giduwai gba. Ikani i'ya a sirasai aza da a'ari pini a kuwa ku a'ali ki i saruwai.

²⁷ An uza da wa kirana n kuwa ki u rikpanakai alavu, u wenei itsutsu i kuwa yi gba ugidiwi. Wa wundya aza a kuwa ku a'ali ki a suma de, aku u talai burundu u ne wa ciga u wuna kaci ka ne. ²⁸ Shegai Bulus barana yi, u danai, "Kotsu vu nei kaci ka vunu usan wa, gba tsunu tsaq taki pini."

²⁹ Aku uza da wa wundya kuwa ki u danai a tuko ncikal. U wuranai u uwai a asuvu u rukpai a

kapala ka Bulus n Sila, n u jeki ikyamba adama a uwonvo. ³⁰ Aku u wutukpà le a kateshe, u danai, “Ndya ma yan tsàrà n tsàrà iwauwi?”

³¹ Ele tani a danai, “Pityanangu n Yesu Asheku, avu na aza a kuwa a vunu ya tsàrà tà iwauwi.” ³² Aku a yanka yi kadyanshi ka Asheku n aza a kuwa a ne gbà. ³³ N kayin ka nala ki, u zàṣà le usàñ u le, aku kute a lyubugu yi n aza a kuwa a ne dem. ³⁴ Aku u uka le a asuvu a kuwa ku ne u tuko le ilikulya. Eyi n aza a kuwa a ne gbà a shadangi n ipeli adama a ða a pityanangi n Kashila.

³⁵ An kain ka wansai, aku aza a afada yi a suki adágari a ba a dana a ạsákà ama a nala yi.

³⁶ Aku uza ða wà kirana n kuwa ku a'ali ki u bankai Bulus akaní, u danai, “Aza a afada a suku ðe a ạsákà ðà, adama a nala, she i wutà i wala alafiya.”

³⁷ Shegai Bulus danai, “Àtsu aza a Roma a ða, kpam a bawan tsu a kapala ka ama bawu afada, a uka tsu a kuwa ku a'ali. Niða a ka yansa a wutukpà tsu usokongi? Wa yan wa! Shegai a tuwà n kaci ka le a wutukpà tsu.”

³⁸ Adágari yi a ba a tonukoi aza a afada kadyanshi ki. Aku uwonvo u kàñai aza a afada yi, an a panai a ða ele aza a Roma a ða. ³⁹ A tuwài a kuwa ku a'ali ki, a foloi Bulus n Sila a yanka le ahankuri. A'ayin a ða a wutukpà le,aku a folo le a ạsákà ilyuci yi. ⁴⁰ An Bulus n Sila a wutài a kuwa ku a'ali ki, aku a lazai karara she a kuwa ku Lidiya. An a wenei Atoni, aku a gbamatangusu le atakasuvu cika kahu a ạsákà a ilyuci yi.

17

Bulus ba u kondoi Tasaloniya

¹ An Bulus n Sila a wurai a Amihipali n Apoloni, aku a tuwai a Tasaloniya a asu u da wari n kagata ka Kashila² ka aza a Yahuda. ² Bulus uwai pini tyoku da u cuwanakai, hal Ashibi a tatsu a'ari a uyan kadyanshi ka ukuna u Kashila³ a itagarada i Kashila⁴, ³ wari le ukasanasaka n u tonusuko le mayun da Kawauwi ka pana ikyamba kpam u 'yang'a a ukpa. U tonuko le, "Yesu da mari da utonusuko na vi, aya gai Kawauwi ki." ⁴ Aku ama roku aza a Yahuda, n aza a Heline aza da a ka gbashika Kashila⁵, n aka roku ushani, a wushuki n kadyanshi ka Bulus n Sila, kpam a bolomgbonoi n ele.

⁵ Shegai aza a Yahuda a ka yan malyon cika, aku a banai a kuden a bolomgbonoi ama aza a ahali a cingi, a 'yangasai atakasuvu a ama a ilyuci yi gbä le. A sumai ubana a kuwa ku Yason, tsara⁶ a tuko Bulus n Sila a kapala ka kakumä ka ama ki. ⁶ Shegai an bawu a cina le, aku a ronoi Yason n Atoni a roku ubana a asu u azapige a afada. A ka salasa, "Bulus n Sila alya a ka 'yangasasa⁷ atakasuvu a ama a likimba, alya na dem a rawai ara tsunu. ⁷ Kpam Yason da cipukä le a kuwa ku ne. Kpam gbä le a ka tono mele ma Kaisa wa, n a dansi magono ma roku ma pini a ka isä Yesu."

⁸ An a panai nala, aku aza a ilyuci yi n azapige a afada yi atakasuvu a le a 'yangai. ⁹ A asaka⁸ le wa, she na a zuwai Yason n ama yi a tsupai ikebe i u'asaka⁹, aku a asaka¹⁰ le a lazai.

Bulus n Sila a ba a kondoi Biriya

¹⁰ An kayin ka yain, aku Atoni yi a soku le, a lazai ubana a Biriya. An a rawai de, a uwai a kagata ka Kashilà ka aza a Yahuda. ¹¹ Shegai aza a naha a la t aza a Tasaloniya ahali a shinga, kpaci a wusha t kadyanshi ki n akere a re. A'ari ukonduso Itagara i Ntsumate kain dem, tsra a wene ko ili i'ya Bulus wa tonusuko le vi mayun da. ¹² Ama ushani a pityanangu t n Asheku. A asuvu a aza da a wushuki vi, alya aza a Yahuda, kabolo n aka a roku ushani aza a Heline aza da a'ari n tsupige a ilyuci yi, hal n a'ali aza a Heline dem.

¹³ An aza a Yahuda aza da a'ari a Tasaloniya, a panai a da Bulus da pini wa yan kubari ku kadyanshi ka Kashilà a Biriya, a banai de n a lapaasi kakum ka ama ki n a 'yangasasi le atakasuvu. ¹⁴ Kute-kute Atoni yi a soki Bulus ubana a kushiva, shegai Sila n Timoti a shamgbai ve pini. ¹⁵ Aza da a soki Bulus vi, a soku yi t hal ubana a Atina. An a ka gono, aku Bulus nka le akani a tuw a tonuko Sila n Timoti a tuw a cina yi pini gogo.

A banai a ilyuci i Atina

¹⁶ A'ayin a da Bulus wri a uvana Sila n Timoti a Atina, u namgba t katsum an u wenei ilyuci yi i shadangi n ameli. ¹⁷ U tsu yan t kadyanshi a kagata ka Kashilà n aza a Yahuda n Awulawa aza da a ka tono Kashilà. Kpam kain dem u tsu yan t kadyanshi n aza da u tsu cina a kuden. ¹⁸ An Bulus wri a uyan kubari ku Yesu n u'yanga u

ukpə vi, aku ayawunshi a Epikuriya* n ayawunshi a Sitokiya a yain kananamgbani n eyi. Aza roku a le a wecikei, “Ndy a uza u kacan naha wa tono?”

Aza roku a danai, “Yavu uza u uyan kubari ku ameli a roku a da, bamu n a tsunu.”

¹⁹ Adama a nala, aku a bidya yi a banka yi a asu u Asheshi a da a ka isə Arasa, a danai, “Ko va tonuko tsu ucun u uwenishike u savu u da va yan na vi?

²⁰ Kpaci kotsu tsu pana ukuna u na vi wa, kpam tsa ciga tə tsu reve kalen ka ne.” ²¹ Gbə aza a Atina n amoci a da a'ari pini nə ndishi a la tə uciga a ɓarakpa a upana kadyanshi ka savu kpam a dansa ka kapala n ili gbə.

²² Bulus shamgbai a kapala ka asheshi yi, u danai, “Edə, aza a Atina, n reve tə edə aza a uciga utono adini a da cika. ²³ Kpaci an ma kyawunsa a ilyuci yi, ma konduso ili i'ya ya gbashika. N wene tə asudarəkpa u roku n ikorongi a zuba u ne, i danai, ‘Adama a Kashilə ka Bawu a Revel.’ Uza da ya gbashika bawu i reve yi vi, aya Kashilə kpam aya ma tonuko də ukuna u ne.

²⁴ “Kashilə ka ka yain likimba n ili i'ya i'ari a asuvu a ne. Aya Magono ma Zuba ma zuba n iyamba, u tsu dusuku a Kuwa ku Kashilə ka vuma mai wa. ²⁵ Nala dem u tsu ciga vuma u ɓangə yi n ili i kukere i ne wa. U namba ili wa, kpaci aya u nəkai gbə ama uma, n kuvi, n ili i'ya a ka ciga.

* ^{17:18} Aza da a tsu kondonuso ili i'ya ya gitəṣə a likimba alya a tsu isə “Ayawunshi.” Kpam a tsu sheshishe tə a'ayin dem tyoku da likimba wəri. Ayawunshi a Epikuriya a tsu rongo tə a usheshe a kaci ka ili i'ya a ka ciga adama a upana kayanyan ka kaci ka le. Ayawunshi a aza a Sitokiya a tsu rongo tə a usheshe adama a kaci ka le. Ele a tsu ciga ili i'ya ya tuko upana kayanyan wa.

²⁶ Aya kpam u yain gbà ama a asu u vuma u te. U dàngasàka le asu u dà a ka dusuku gbà a kubain ku likimba. Kpam u fobusuko le a'ayin a dà gbà ama yi a ka rongo.

²⁷ “Kashilà ka yan tà nala tsàrà a zami yi, kpaci a papura baci a ka tsàrà yi tà, ko an u wokoi u yan mòàri n ele wa. ²⁸ Adama a ne a dà tsàri n uma, tsa zàmgbànàsà kpam, adama a ne a dà tsu wokoi ili i'ya tsàri, tyoku dà ashipi a dè a roku a danai, ‘Atsu aza a kagali ka ne a dà.’

²⁹ “An u wokoi àtsu aza a kagali ka Kashilà a dà, u gan tsu ràtsanàka Kashilà n ili i'ya a yain n zinariya ko azurufa ko katali, i'ya vuma u yain n ugboji u ne wa. ³⁰ Caupa Kashilà kàri ka foro ama a unyushi u le wa, adama a ukpàdà u ureve u le. Shegai gogo-na u tonuko tà ama ko nte wa a kpatala a àsàkà tsicingi tsu le tsu ubashika ameli.

³¹ “Kpaci u dàngasa de kain ka wa tuwà u yanka likimba afada a dà a'èri dere a kukere ku uza dà u dàngasai. Kashilà ka àsàkà tsu tà tsu reve vuma u nala vi a asu u dà u 'yàngàsà yi a ukpà.”

³² An a panai adama a u'yàngà u ukpà,aku aza roku a yanka yi majari, shegai aza roku a danai, “Tsa ciga tà tsu doku tsu pana ukuna u dà vu danai nala vi.” ³³ Pini nala, Bulus àsàkài asheshi yi. ³⁴ Shegai ama roku a asuvu a le a wushuki n kadyanshi ka Bulus a wokoi Atoni. A asuvu a Atoni a savu yi alya Diyonisius uza dà wari asuvu a asheshi, n uka u roku uza dà a ka isà Damari, kabolo n aza roku kpam.

18

Bulus ba u kondoi Korintiya

¹ Aku Bulus əsəkai Atina u banai a Korintiya,
² nte u cinai uza u Yahuda u roku de uza da a ka
 isə Akila, uza da a matsai a ilyuci i Pontu. Akila n
 uka u ne Bilikisu a 6ərəkpə n urawa an a wutai a
 uyamba u Italiya* wa. Kpaci an u wokoi Kaladiyu
 magono u zuwa tə mele u da gbə aza a Yahuda
 a əsakə ilyuci i Roma. ³ Bulus rongo tə n ele n
 u yanyi manyan n ele, kpaci ele aza a tsilaga tsa
 uyan atani a da tyoku u ne.

⁴ Ashibi dem Bulus wə tə a kagata ka Kashilə
 uyan kadyanshi n aza a Yahuda n aza a Heline.
 Wa ciga u zuwa le a wushuku n eyi. ⁵ An Sila n
 Timoti a wutai a Masidaniya a tuwai a Korintiya,
 aku Bulus nəkəi kaci ka ne gbə a asu u uyan kubari
 n u tonusuki aza a Yahuda, “Kawauwi ka ya bolo
 vi, Yesu da.” ⁶ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwan
 yi a taka yi n inyashi, Bulus kapatsai kabutə ka
 aminya a ne,† u danai, “Mpasa n de mə tə a kaci ka
 de, mpa kabirya mu wa.‡ Ili i'ya i bidyai n gogo-na
 ubana a kapala a asu u Awulawa da ma bana.”

⁷ Pini nala, u ba u dusuki n Titiyu Yusutu Kawu-
 lawa uza u ulyaka Kashilə kayala, kpam kuwa
 ku ne kə tə evu n kagata ka Kashilə. ⁸ Kirisibu
 uzapige u kagata ka Kashilə n aza a kuwa a ne gbə
 a pityanangu tə n Asheku. Ama ushani a Korintiya
 dem a pityanangi, aku a lyubugu le.

* **18:2** A'ayin a Yesu, ilyuci i Roma i'ya ilyuci i pige a uyamba u
 Italiya a asu u da Kaisa Magono wəri, kpam a asu u da azapige
 azapige ama a'əri. Tsugono tsu Roma tsə tə tsu pige, nte dem
 uyamba u Masar n u Isara'ilə n u Anasara wəri pini. † **18:6**
 A'ayin a nala yi, uza u kapatsə bacı kabutə ka a'ene ko ka aminya,
 wa wenike tə an u 'yuwain ama. ‡ **18:6** Ili i'ya bacı dem i tsərə
 də unyushi u de u da, mpa kabirya mu wa.

⁹ Kain ka te n kayin, Asheku a ka yanka Bulus kadyanshi a kuwene u tonuko yi, “Pana uwonvo wa, yan kubari! Kotsu vu pada bini wa! ¹⁰ Kpaci m̄a t̄a n avu, kpam ko uza wa ne vu usan wa. M̄a t̄a n ama ushani pini a ilyuci i na yi.” ¹¹ Bulus dusuki pini a ilyuci yi hal kayen ka te n uwoto u teli, u rongo le uwenishike kadyanshi ka Kashilà.

¹² Shegai a a'ayin a da Galiya wari gomuna u uyamba u Akataya, aza a Yahuda a bolomgbonoi kaci a 'yangasakai Bulus, a banka yi a kapala ka aza a afada. ¹³ A danai, “Vuma na ama da wa ciga a lyaka Kashilà kayala a ure u da mele ma bishinkai.”

¹⁴ Shegai an Bulus wa ciga u gità kadyanshi, aku Galiya kpatatalai a asu u aza da a 'yangasakai Bulus, u danai, “Panai eda aza a Yahuda, a da baci nusa da u nusai, ko kpam u yain unyushi u pige u roku, an mari ma panaka da ta. ¹⁵ Shegai an u wokoi kananamgbani ki a kaci ka idani, n a'ala a da n mele ma de koshi, she i yain afada yi n kaci ka de. Mpa ma yan icun i afada a nala yi wa.” ¹⁶ Aku u loko le a kunu ku afada ki. ¹⁷ Aku kakuma ki ka kanai Sasatsani uzapige u kagata ka Kashilà, a lapa yi a kapala ka kunu ku afada ki. Shegai Galiya kirana n ele wa.

Bulus gonoi a Antakiya n Suriya

¹⁸ An ukuna u nala u wurai, Bulus doku rongoi a Korintiya a'ayin kenu. Aku u tonukoi Atoni yi u da eyi wa laza. U uwai a kpatsu kabolo n Bilikisu n Akila a k̄anai ure ubana a Suriya. Shegai kahu a 'yangà, Bulus kuruwa t̄a kaci ka ne a Kankiriya, tyoku u agadu a aza a Yahuda, an u wokoi u yain kazuwamgbani n Kashilà.

19 An a rawai a Afisu, (pini a ilyuci yi Bulus əsəkəi Bilikisu n Akila,) aku Bulus uwai a kagata ka Kashilə tsərə u dansa n aza a Yahuda. **20** Aku a folo yi u doku u rongo n ele, eyi tani u wushuku wa. **21** Shegai an wa əsəkə le, u danai, “Kashilə ka wushuku baci, ma gono tə a asu u de.”

22 An Bulus əsəkəi Afisu u uwai kpatsu ubana a Kasariya, aku u wurai ubana a Urishelima. U ba u danasai Atoni, pini nala, u lazai ubana a Antakiya. **23** An u ɓərəkpai pini kenu, aku u 'yəngəi u kyawunsai uyamba u Galatiya n uyamba u Firi-jiya. U tonoi a ilyuci ilyuci n u gbamatangusi Atoni atakasuvu, tsərə a gbonguro a ure u Asheku.

Apoloyain kubari a Afisu

24 A'əri pini, aku uza u Yahuda u roku uza u kala Apolo tuwai a Afisu. Kpam uza u ilyuci i Alizandariya u da, karevi ka kadyanshi. U reve tə tagarəda u Kashilə cika. **25** A wenishike yi tə a asuvu a Ure u Asheku. U bidya tə kadyanshi ka Kashilə ki mayun mayun n ucira, kpam wa wenishike ukuna u Yesu u maci vi. Shegai ukuna u ulyubugu u Yahaya u da u revei koshi. **26** Aku u kənai kuɓari a kagata ka Kashilə n ucira u ne gba. An Bilikisu n Akila a panai kadyanshi ka ne, a rono yi a banka yi a kuwa, a doku a tonusuko yi ukuna u Kashilə cika.

27 An Apolo wa ciga u pasamgbana ubana a uyamba u Akataya, Atoni a ɓəŋgə yi a koronki Atoni a da a'əri a Akataya vi ukankorongi tsərə a wushi yi n akere a re. An u rawai tani de, u woko tə kabəŋgi ka aza da a pityanangi a asu u ukuna u shinga u Kashilə, **28** kpaci u varangu tə

aza a Yahuda cika a kapala ka ama, u kasanasaka le tagarada u Kashilà an Yesu Kawauwi ka.

19

Bulus a ilyuci i Afisu

¹ A'ayin a da Apolo wàri a Korintiya, Bulus walai pini a uyamba vi hal ubana a Afisu, a asu u da u cinai Atoni a roku. ² U wece le, “I wusha Kulu Keri a'ayin a da i wushuki vi?”

A danai, “Tsu reve gbam ili i roku Kulu Keri wa.”

³ U wece le, “Ucun u ulyubugu u eni u da a lubugu da?”

A wushunku yi, “Ucun u ulyubugu u Yahaya u da.”

⁴ Bulus danai, “Ulyubugu u Yahaya u ukpatala u da. Yahaya tonusuko tə dem ama a pityanangu n uza da wa tuwà a kucinà ku ne; wata, Yesu.”

⁵ An a panai nala, aku a lyubugu le a asuvu a kala ka Yesu Asheku. ⁶ An Bulus tadanku le akere, aku Kulu Keri ku cipà le. Pini nala, a gitai kadyanshi n alestu a roku n a yanyi kadyanshi ka ukuna u Kashila. ⁷ Gbà gbà evu n ama kupa n ama a re a da.

⁸ Bulus uwai a kagata ka Kashilà n u yanyi kubari bawu uwonvo hal uwoto u tatsu, n u yanyi kadyanshi n ele n u tonusuko le ukuna u tsugono tsu Kashila. ⁹ Shegai aza roku a asuvu a le a gbamai atakasuvu a le. A 'yuwain uwushuku, hal a yankai aza da a wushuki vi kadyanshi ka gbani adama a Ure u Asheku vi a kapala ka ama. Aku Bulus əsəkai kagata ka Kashilà ki, u bidyai Atoni yi, n u wenishiki le kain dem a asu u uwenishike u Tiraniyu. ¹⁰ Nala a rongoi uyansa hal ayen a re,

hal gbà aza a Yahuda n aza a Heline a da a'ari na ndishi a Asiya a panai kadyanshi ka Asheku.

Mmuku n Siva

¹¹ Kashilà ka nàkà tà Bulus ucira u da wa yansa ikunesavu i'ya bawu kotsu ama a tabai uwene. ¹² Hal gbàm a bidya baci mayani ma ne ko aminya a manyan a ne a da wa ukusa a bankai aza a mbałà, a tsu tānà tà. Nala dem ityoni i cingi i tsu pecemgbene tà n ama.

¹³ Aza a Yahuda a roku aza da a'ari ukyawunsa ilyuci ilyuci n a wutukpusi ityoni i cingi. A matsuai tsàrà a yain manyan nala n kala ka Yesu Asheku. N a dansi, "N barana dà tà n kala ka Yesu ka Bulus wa yansàka kubari ku ne ki, i wuta." ¹⁴ Mmuku n Siva kadarakpi ka pigeñ ka aza a Yahuda, n da dem pini n shindere a'ali a asuvu a aza da a ka yansa nala vi.

¹⁵ Kain ka te, an a kondoi a yain nala a asu u uza u ityoni i cingi u roku, aku ityoni i cingi i wushunku le, "Mpa gai n reve tà Yesu! N reve tà kpam Bulus. Shegai edà tani an yayi?"

¹⁶ Aku uza u ityoni i cingi vi u imkpai u gità le malapa hal u lyai ucira u le gbà. Aku a wutai a kuwa ki n ilyadì ya dem kataba ikyamba i le kpam n a'utsu.

¹⁷ An aza da a'ari ndishi a Afisu, aza a Yahuda n aza a Heline a panai ili i'ya i gitai, aku a panai uwonvo cika, a nàkai kpam kala ka Asheku tsupige. ¹⁸ Ama da kpam a wushuki vi a wutai a kapala ka ama a ka dansa tsicingi tsu le. ¹⁹ Ama ushani aza a uyan adabu a bolomgbonusoi itagaràda i le a asu u te a runukpai i'ya a kapala ka ama. An a kecei ikebe i itagaràda yi, i rawa tà

ikebe i'ya vuma wa liva manyan ma a'ayin azu amangarenkupa (50,000).^{*} ²⁰ Nala kadyanshi ka Asheku ka rongoi utambura kpam ka yain ucira cika.

²¹ An ukuna u nala u gitai, Bulus bidigai kaci ka ne u da u kyawunsa baci uyamba u Masidaniya n u Akataya, aku u bana a Urishelima. U danai kpam, “N bana baci de, u kanu mu taq n bana a ilyuci i Roma. ²² Aku u suki abangi a ne a re, Timoti n Erasutu ubana a Masidaniya, eyi kpam u shamgbai ve pini a uyamba u Asiya vi kenu.

A 'yangasai atakasuvu a ama a Afisu

²³ A'ayin a nala yi a da a 'yangasai atakasuvu a ama cika a adama a Ure u Asheku. ²⁴ U'yangasai u atakasuvu a nala vi u gita taq n karumi ka roku uza u kala Dimitiriyu, uza da wa yansa manyan n azurufa n u rumi agata a Aritima† kameli ka kari uka. Eyi n atoku a manyan a ne a tsu tsara taq ikebe cika adama a manyan ma nala mi. ²⁵ Aku u bolomgbonoi gba atoku a manyan a ne naza da a ka yan manyan ma ma rotsoi icun i manyan ma nala mi, u danai, “Eda ama a va, ireve taq n manyan ma na ma tsa tsarasa ikebe. ²⁶ I wene taq kpam i pana taq tyoku da Bulus nala vi wa lapanasa ama. Nala wari a uyan pini na a Afisu n a asu u aza a Asiya ushani. U danai ameli a da ama a yain n akere, ashila a da wa. ²⁷ Ukuna u cingi wa gita taq,

* ^{19:19} Akorongi a cau a cau a kagita a korongu taq “ikebe i azurufa 50,000.” Kondo “Ikebe i azurufa” a kaci ka idani ka “Ikebe” a Idani i Uanga. † ^{19:24} Aritima kala ka kameli ka, kpam urotsoni u uka u da kari. Ama ushani a kabon ka Asiya a tsu gbashika taq ka.

a ka nangasa tà manyan ma tsunu. Bamu gbam n nala, hal gbam a ka gonuko tà Aritima kameli ili i gbani, kpam a pece yi n tsupige tsu ne. Eyi uza da gbà uyamba u Asiya hal gbam n likimba gbà a ka gbashika.”

²⁸ An a panai nala, aku a yain upan cika, a 'yangasai alagatsu a le, a danai, “Tsupige she Aritima u aza a Afisu.” ²⁹ Aku ama yi a dambulai, a sumai ubana a kakuraà a asu u da ama yi a bolomgbonoi, a'ari urono Gayu n Aristaraku. Ama a na yi atoku a nwalu a Bulus a da aza a Masidaniya.

³⁰ Bulus ciga tà u uwa pini a asuvu a ama yi, shegai Atoni a bishinka yi. ³¹ Azapige a roku aza a uyamba u Asiya aje a ne a sukunku yi akani a folo yi kotsu u kawan u bana a asu u ama a nala yi wa.

³² Ama da a'ari pini vi atakasuvu a le gbà a shadangu de n kadambula, kpaci a reve gbam ili i'ya a bolomgbonoi uyan wa. Aza roku a 'yangasai alagatsu a ka dansa ili i roku, aza roku kpam a ka dansa ili i roku kau. ³³ Aza a Yahuda a tutsviki vuma roku uza u kala Alizanda a kapala, a ka ciga yi u kasanasa ukuna vi. Pini nala, u 'yangasai akere a zuba u danai a pada, tsaraà u siraka ama a ne kabetsu. ³⁴ Shegai an a revei eyi uza u Yahuda u da, aku a 'yangasai alagatsu a danai, “Tsupige she Aritima kameli.” A'ari uyansa nala hal ulapa u uwule u re.

³⁵ An nala u wurai, aku kakorongi ka ilyuci ka zuwai ama yi a padai, u danai, “Eda ama a Afisu, ama a likimba gbà a reve tà an ilyuci i Afisu i'ya ya kirana n Aritima kameli. Kpam ya dem reve

tə an kameli ka pige ka nala ki, ka rukpai a zuba derere a ilyuci i tsunu. ³⁶ An u wokoi ili i na yi a ka nana i'ya wa, u gan tə i pada bini, kotsu i bidya ukuna vi n udagu wa. ³⁷ I tukoi ama a na pini na, a yan uboki a kagata ka kameli ki wa, a wisha tani kameli ki wa. ³⁸ Shegai Dimitiriyu n atoku a manyan a ne a'q baci n ukuna u roku a kaci ka uza roku, kunu ku afada kə tə ukukpi. Aza a afada a da kpam pini, she i banka le de. ³⁹ Shegai i'a baci n ukuna u roku kau u da ya ciga i reve, she a dansa u da na a asu u asheshi. ⁴⁰ Mayun tani wa sudugba tsu tə a kukere ku azapige a Roma, an tsu wushuki n ukuna u u'yangasə u atakasuvu u ara u na vi, an u wokoi tsa fuda tsa nəkə kalen ka ili i'ya i gitəi na vi wa.” ⁴¹ An u danai nala, aku u wacinsai ama yi.

20

Bulus gonoi a Masidaniya n Heline

¹ An u'yangasə u atakasuvu vi u kotsoi, aku Bulus isəi Atoni u gbamatangu le atakasuvu. Pini nala, u tonuko le, “U yan tsu ben.” Aku u lazai ubana a uyamba Masidaniya. ² An u kyawunsai abon a nala yi gba, n u gbamatangusu le atakasuvu cika, aku u lazai she a Heline. ³ U dusuki pini hal uwoto u tatsu.

Afobi a da wəri a uwa a kpatsu ubana a uyamba u Suriya, aku u revei aza a Yahuda a yanka yi tə afobi a cingi. Adama a nala a da u bidigai kaci ka ne wa gono a ure u Masidaniya. ⁴ Ama a na da a soku yi: Supata maku ma Puruhu uza u Biriya, kabolo n Aristaraku n Sakunda aza a Tasaloniya, kabolo n Gayu uza u Daraba, n Timoti, hal dem n Tikiku n Tarafima aza a Asiya.

⁵ Ama a na yi a lyai kapala nā nwalu a ba a vana tsu a Taruwasa. ⁶ Ətsu tani an Abiki a Ilikulya i'ya i Nambai Yisti a wurai, tsu uwai a kpatsu a Fili. Tsu yan tā nwalu ma a'ayin a tawun,aku tsu rawai a Taruwasa tsu cina le pini de. Nte tsu rongoi pini hal a'ayin a shindere.

A 'yangasai Yutiku a ukpa

⁷ Kain ka Aladi, tsu bolomgbonoi tsāra tsu lyai ilikulya. Bulus dansai kadyanshi n ama yi hal kayin ka pige, kpaci wa laza tā kain ka wansa baci. ⁸ A kunukuzuba ka tsāri vi a sapusa tā pini ncikalu ushani. ⁹ Kalobo ka roku uza u kala Yutiku u dusuki a zuba u ilinuku i kunukuzuba ku ukumba u tatsu. Aku wa gbadiga a'ayin a da Bulus wāri uyan kubari ku ugadī, hal alavu a bidya yi gbende-gbende. Aku u fātanāi u rukpāi a kunukuzuba utuwā a iyamba. An a canga yi, a cinai u kuwā de. ¹⁰ Pini nala, Bulus cipāi a iyamba u wobo yi, u danai, "Kotsu i dambula wa, wā tā n uma." ¹¹ An Bulus gonoi a kunukuzuba, aku tsu lyai ilikulya kabolo. U lyai kapala n kadyanshi ki hal usana, aku u lazai. ¹² Pini nala, a lazai n kalobo ki a kuwa n uma, aku a yain mazāngā cika.

Bulus banai a Milita

¹³ Bulus bidiga tā kaci ka ne u wala a a'ene ubana a Asusu. Ətsu kpam tsu uwai a kpatsu, tsāra tsu ba tsu gawunsa de.

¹⁴ An tsu gawunsai a Asusu, aku u uwai a kpatsu ki tsu lazai ubana a Mitilini. ¹⁵ An kain ka wansai, aku tsu lyai kapala nā nwalu tsu rawai evu n a asu u da a ka isā Kiyo. An kain ka wansai kpam tsu rawai a uyamba u mere ma mini u da a ka

isə Samasu. An kain ka doku ka wansai, aku tsu rawai a Milita. ¹⁶ Kpaci Bulus bidiga tə kaci ka ne u da wa shamgba a Afisu wa, adama a da wa ɓaràkpa a Asiya. Kpaci wa yan tə maloko u rawa a Urishelima kahu kain ka Abiki a Kain ka Amangarenkupa.†

Bulus dansai n azapige aza a Afisu

¹⁷ Shegai an tsu rawai a uyamba u Milita, da Bulus sukunki nkoshi n kuwa ku Atoni a da a'ari a Afisu a tuwə a cina yi. ¹⁸ An a rawai, aku u danai, “Edə i reve tə gba ili i'ya n yain a'ayin a da n gitai utuwə a Asiya. ¹⁹ N yan tə manyan ma Asheku bawu aradfi, kpam n meshi. N kawunki kpam n ukonduso u cingi u da aza a Yahuda a tukuso mu. ²⁰ N kpàdà dà utonuko ukuna u mayun wa, na n yansaka dà kubari a asu u ama n a'uwa a de. ²¹ Kubari ku və ku te ka ubana a asu u aza a Yahuda n Awulawa. N tonuko le a reve kalen ka ukpatala a gono a asu u Kashilà a ƙasàkà tsicingi tsu le kpam a pityanangu n Yesu Asheku.

²² “Gogo-na Kulu Keri ka na ka zuwa mu ubana a Urishelima, kpam n reve ili i'ya ya gitə nà mpa de wa. ²³ Ko an u wokoi Kulu Keri ka tonusuko mu tə a ilyuci i'ya dem n banai, ka danai a ka gidàku mu tə a kuwa ku a'ali kpam n pana ikyamba. ²⁴ Shegai mpa n gonuko uma u və ili i roku wa, ma fuda baci ma kotso manyan ma Yesu Asheku u nàkà mu; wata, n dansa Kadyanshi ka Shinga ka ukuna u shinga u Kashila.

²⁵ “Gogo-na n reve tə aza da n kyawunsai nà yansaka le kubari ku tsugono tsu Kashilà a ka doku a ka wene mu wa. ²⁶ Adama a nala a da ma tonuko dà ara, uza da baci dem u tuwə u puwa in

a asuvu a de a ka wece mu mpasa n ne wa. ²⁷ N tonuko dà tà mai ili i'ya Kashilà ka ciga dà i reve. ²⁸ I kirana n uma u de n ushiga u da Kulu Keri ku zuwa dà i gubi. Kpam i lyai kapala n ulinàka Atoni a da Kashilà ka tsilàkai kaci ka ne nà mpasa n Maku ma ne. ²⁹ N reve tà n laza baci, awenishiki a ka tuwà tà, aza da bawu a ka wenishike ukuna u mayun. A ka yan tà yavu nleweni, tsàrà a wacinsa ncon n Kashilà. ³⁰ Hal gbàmaza roku a asuvu a de a ka yan tà kadyanshi ka kabàn tsàrà a roni Atoni ubana ara le. ³¹ Adama a nala, she i rongo ufobusi, i ciba ayen a tatsu a da pa vi kaara n kayin mari n àdà, n àṣakà dà ubara wa. Hal gbàm n sài n meshi adama a de.

³² “Gogo-na n nàkàngu dà tà a kukere ku Kashilà. Àṣakà kadyanshi ka ukuna u shinga ka ne ka kirana n àdà. Cibai n kadyanshi ka pige ka shinga ka nala ki. Kadyanshi ka nala ki ka ka bànga dà ka nàkà dà ili i'ya Kashilà ka ciga ka nàkà ama a ne agadu.

³³ “N yan malyon ma ikebe ko aminya a uza roku wa. ³⁴ I reve tà n yan tà manyan n akere a và, tsàrà n tsupuka kaci ka và ili i'ya ma ciga, n aza da a'làri kabolo nà mpa. ³⁵ Kain dem n woko tà iryoci ara de tyoku da ya yan manyan cika, tsàrà i bànga aza a unambi. Cibai n kadyanshi ka Yesu Asheku ka u danai, ‘U la tà unà u shinga vu nàkà n u da va wusha.’ ”

³⁶ An Bulus kotsoi kadyanshi, aku u kudàngi kabolo n ele a yain kavasu. ³⁷⁻³⁸ Aku a woño yi gba le n unamgbukatsumà a kànài kushen cika, kpaci u dana tà a ka doku a ka wene yi wa. Pini nala, a soku yi gba le hal u uwai a kpatsu.

21

Nwalu n Bulus ubana a Urishelima

¹ An tsu pecemgbenei n ele, aku tsu uwai a kpatsu ubana a uyamba u mere ma mini u Kosso. An kain ka wansai, aku tsu banai a Rodusu, pini nala, she a Patara. ² An tsu cinai kpatsu ku ka bana a Finisiya, aku tsu uwai tsu lazai. ³ An tsu gitai uwene uyamba u mere ma mini u Sayipuru, aku tsu asakai i'ya a ugulə u tsunu, tsu lyai kapala na nwalu ubana a Suriya. Tsu cipai a Taya kpaci nte kpatsu ki ka cipuka pini ucanga. ⁴ Tsu cina ta pini Atoni, aku tsu dusuki pini n ele hal a'ayin a shindere. Kulu Keri ku tonuko le a tonuko Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ⁵ Shegai an a'ayin a u'yangə a tsunu a yain, aku tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. Atoni yi a soku tsu ta hal gbam n aka a le na mmuku n le gbə ubana a uroto u ilyuci vi. An tsu rawai a ikengi i agata, aku tsu kudangi tsu yain kavasu. Tsu 'yangai tsu lyai kapala na nwalu n tsunu. ⁶ An tsu pecenei, aku tsu uwai a kpatsu, ele kpam a lazai ugono a kuwa.

⁷ An tsu asakai Taya, tsu lyai kapala na nwalu she a Talamaya. Nte tsu damamgbanasai pini n atoku kpam tsu shamgbai pini n ele kain ka te. ⁸ An kain ka wansai, aku tsu banai a Kasariya, tsu cipai a kuwa ku Filibu uza u uyan kubari ku kadyanshi ka Kashilaə, uza u te a asuvu a ama a shindere [◊] a da a dangasai a pecike ama ilikulya. ⁹ Wa ta na mmuku nkere n nishi n da bawu kotsu n yain iyolo, alya aza a udansa kadyanshi ka Kashilaə.

◊ **21:8** Ask. 6:1-7.

¹⁰ An tsu yain a'ayin pini a asu vi, aku uza u udansa akani a Kashilà u roku uza u kala Agaba, [◊] u wutai a Yahuda u tuwai. ¹¹ U bidyai kagbawatsu ka cuku ka Bulus, u sirai akere a ne n a'ene a ne n ka, u danai, “Ili i'ya Kulu Keri ku danai i'ya na, ‘Naha da aza a Yahuda a Urishelima a ka sira uza u kagbawatsu ka na vi, kpam a neke yi a akere a Awulawa.’”

¹² An tsu panai nala, atsu n aza da a'ari pini tsu foloi Bulus kotsu u bana a Urishelima wa. ¹³ Aku u wushuki, “Ndya i zuwai i'ari a kushen ya zuwa mu unamgbukatsuma? Ufobusi u da mari a sira mu hal gbam a wuna mu a Urishelima adama a kala ka Yesu Asheku.”

¹⁴ An tsu dansai n eyi bawu tsu fuda yi, aku tsu padai bini, tsu danai, “Asaka Magono ma Zuba ma yain i'ya i gan yi.”

¹⁵ An nala u wurai, aku tsu fobusoi tsu banai a Urishelima. ¹⁶ Atoni a roku aza da a wutai a Kasariya dem a soku tsu, a banka tsu a kuwa ku Nnasan uza da tsa cipa ara ne. Eyi vuma u Sayipuru u da, uza u te a asuvu a Atoni a kagita.

Bulus rawai a Urishelima

¹⁷ An tsu rawai a Urishelima, atoku a ryabusa tsu n ipeli cika. ¹⁸ An kain ka wansai, aku Bulus n atsu dem tsu banai ara Yakubu, kpam gbà nkoshi n kuwa ku Atoni n da pini. ¹⁹ An Bulus damamgbanai n ele, aku u tonusuko le ili i'ya Kashilà ka yankai Awulawa a akere a ne. ²⁰ An a panai nala, aku a cikpalai Kashilà, a tonukoi Bulus, “Utoku u tsunu, wene na tyoku da ama azu ushani a aza a Yahuda a pityanangi. Gbà le gogo-na a'a ta n

[◊] **21:10** Ask. 11:28.

maluwa ma a ka tono Mele ma Musa. ²¹ Shegai a tonuko tā Atoni a savu yi alabari a vunu a da va wenishike tā aza a Yahuda a da a'ari a asuvu a Awulawa vu da a varangu Mele ma Musa. Wata, kotsu a kida mmuku n le acombi wa, ko kpam a toni agadu a tsunu wa.

²² “Gogo-na nida tsa yan? Kpaci u kāna tā a reve n utuwā u vunu. ²³ Adama a nala, she vu yain ili i'ya tsa tonuko vu. Tsā tā n ama a nishi pini na aza da a yain kazuwamgbani. ²⁴ Bidya ama a nala yi i ba i wulukpe kaci ka de kabolo, kpam vu tsupa ikebe i uwulukpe yi tsāra a kuruwa le. Nala wa zuwa tā a reve an gba ili i'ya a tonuko le a kaci ka vunu ki kabon ka, kpam avu n kaci ka vunu va kirana tā n Mele mi. ²⁵ Shegai ukuna u Awulawa a da a wushuki, tsu koronku le tā ukankorongi tsu da: kotsu a takuma ili i'ya a daramkpai kameli wa, kotsu a takuma unyama u da wari nā mpasa wa, a takuma unyama u manama ma a piyanlai udyoku wa, kpam kotsu a yain tsishankala wa.”

A kanai Bulus a Kuwa ku Kashila

²⁶ An kain ka wansai, Bulus bidyai ama yi a banai a wulukpei kaci ka le, aku a uwai a Kuwa ku Kashila. Pini nala, u tonukoi ama a'ayin a da uwulukpe vi wa shadangu, n kain ka a ka yanka ya dem udarakpa.

²⁷ An a'ayin a shindere yi a yain evu n ushadangu, aku aza a Yahuda a roku aza a uyamba u Asiya a wenei Bulus a asuvu a Kuwa ku Kashila. Aku a 'yangasai atakasuvu a ama a kāna yi, ²⁸ n a salasi n a dansi, “Atoku a tsunu aza a Isara'il'a, bānga tsu! Vuma da wa kyawunsa ko

nte wa n u wishisi ama a tsunu, n Mele ma tsunu, kpam n Kuwa ku Kashila ku tsunu ki aya gai na vi. Hal gbam u tukoi aza a Heline† a roku a asuvu a Kuwa ku Kashila ki a nangasai Asu u Uwulukpi u na vi.”²⁹ Ele n a dani ko u uwa pini n Tarafima Kawulawa ka Afisu asuvu a Kuwa ku Kashila ki. Ili i'ya i zuwai a danai nala, kpaci a'ari a wene le ta kabolo a asuvu a ilyuci.

³⁰ Aku gba ilyuci yi a dambulai cika, a wuranai n ilyadi a kana'i Bulus. A rono yi ubana a ulanga u Kuwa ku Kashila ki. Kute-kute a gidakusi itsutsu yi.³¹ Pini nala, a kana yi malapa a ka ciga a wuna, aku alabari a rawai ara uzapige u kuvon u aza a Roma, a da gba ilyuci i Urishelima i'ya pini a ka 'yangasasa atakasuvu a ama.³² Kute-kute u bidyai atigi a roku kabolo n asoje a banai de a asu u le. An ama yi a wenei uzapige vi utuwā n asoje, aku a əsakə yi malapa.

³³ Uzapige vi u zuwai a kana'i Bulus, kpam u zuwai a sira yi n ikani i re. Aku u wecei ama yi ko ya Bulus vi n ili i'ya kpam u yain.³⁴ Aku aza roku pini a asuvu a kakumā ki a salai a danai ili i roku, aza roku kpam a danai ili i roku kau. Adama a kacan ka ama ki, hal gbam uzapige vi u fuda u reve ili i'ya i gitai wa. U zuwai a lazai n Bulus ubana a kuwa ku asoje.³⁵ An a rawai a asu u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, she na asoje yi a rədəgbə yi a zuba adama a u'yangasa u atakasuvu u ama yi.³⁶ Kakumā ka ama ka ka tono le vi a'ari isali n a dansi, “Wuna ni.”

Bulus dansai n kakuma ka ama ki

³⁷ An a yain evu n u'uwa a kuwa ku asoje ki, aku Bulus wecei uzapige vi, “Ko va wushuku n yain kadyanshi n avu?”

Aku uzapige vi u wece yi, “Dana vu reve tà Tsihelina? ³⁸ Ma wundya ada vuma u Masar u da ayen a da a wurai u 'yangasai atakasuvu a ama, hal gbam u tonoi n ama azu a nishi (4,000) a aza a magalakà a mete mi?”

³⁹ Bulus wushunku yi, “Mpa uza u Yahuda u da, u ilyuci i Tarsu a uyamba u Kilikiya. Mpa uza u ilyuci i'ya i'ari n tsupige tsu nala tsi da. Ma folo vu vu asaka mu n yain kadyanshi n ama a na yi.” ⁴⁰ Aku u asaka yi u yain kadyanshi, u shamgbai a zuba u adeshikpetsu a u'uwa a kuwa ki, u 'yangasakai ama yi kukere a pada. An a padai bini, aku u yanka le kadyanshi n Tsi'arama.

22

¹ Bulus yain kadyanshi, u danai, “Atoku a và n isheku i và, panai mai n tonuko dà ili i'ya i gitai, tsarà n wenike an bawu màri n unyushi.” ² An wa dansa n ele n kaletsu ka le,aku kakumà ka ama ka lapulai ka padai bini.*

³ Aku u danai, “Mpa uza u Yahuda u da, a matsa mu tà a Tarsu, a uyamba u Kilikiya, shegai nte n gbonguroi pini na. N yan tà kàneshi a kukere ku Gamaliya uza da u wenishike mu gba mele ma isheku i tsunu. Mà tà n uciga u ugbashika Kashila, tyoku da gba de i'ari uyan ara. ⁴ N foro tà ama da a ka tono Ure u Asheku, hal gbam n wunai aza

* **22:2** Tsi'arama tsa aza a Urishelima a tsu dansa, kpam a yan tà majiyan an a wenei Bulus wa dansa n kaletsu ka le.

roku. N sirasai aka n a'ali n gbagirya le a asuvu a kuwa ku a'ali. ⁵ Magono ma Adarākpi n azapige a Asheshi a Pige a ka dana t̄ mayun da. A n̄ak̄ mu t̄ ukankorongi ubana a asu u atoku a tsunu aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka. Ukanikorongi vi u wushunku mu t̄ n tuko Atoni a da a'ari de utuwā a Urishelima usiri n ikani ts̄ar̄a a yan l̄e mavura.

Bulus danai tyoku da u kpatalai

⁶ “Kain ka te, evu n ubana kaara a kaci, cina n yan de evu n urawa a Damasuka, aku katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu ukyawan. ⁷ Aku n rukpāi a iyamba, n panai kalagatsu ka wece mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura?’

⁸ “Aku n wushuki, ‘Asheku, ada yai?’

“U wushuki, ‘Mpa Yesu uza u Nazara uza da va yan mavura.’ ⁹ Aza da ts̄ari kabolo a wene t̄ katyashi ki, shegai a reve ili i'ya kalagatsu ki ka tono wa.

¹⁰ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ndya va ciga n yain?’

“U wushunku mu, ‘Yangā vu uwa a Damasuka. Vu rawa baci de a ka tonuko vu t̄ ili i'ya va yan.’

¹¹ Katyashi ki ka zuwa mu t̄ n rumbanai, aza da ts̄ari kabolo ki alya a rono mu ubana a Damasuka.

¹² “Aku vuma roku uza u kala Ananiya tuwai ara va. Eyi uza da wa gbashika Kashilā tyoku da Mele ma tsunu ma danai da, uza da gba aza a Yahuda a da a'ari a Damasuka a ka cikpalasa. ¹³ U tuwai ara va, u shamgbai evu n̄ mpa, u danai, ‘Utoku u va Shawulu, wene asu.’ Pini a asu u nala vi da n wene yi!

¹⁴ “U tonuko mu, ‘Kashilā ka isheku i tsunu ka dangasa vu t̄ vu reve ili i'ya wa ciga. Kpam vu

wene Uza u Uwulukpi u nala vi, vu pana kpam kadyanshi ka ne. ¹⁵ Ada va bidya kadyanshi ka ne ubana ko nte wa, n vu tonusuko le i'ya vu wenei n i'ya kpam vu panai. ¹⁶ Kotsu vu nangasa a'ayin wa. 'Yang'a a lyubugu vu tsara a zai unyushi u cingi u vunu. Yan nala n vu isasi kala ka Asheku.'

Bulus yain kubari a asu u Awulawa

¹⁷ "Kain ka te, an n gonoi a Urishelima, mpa a uyan kavasu a Kuwa ku Kashila, aku n wenei kuwene, ¹⁸ kpam n wenei Asheku a ka dansa, u danai, 'Asaka Urishelima gogo, kpaci a ka wushuku n ili i'ya va tonuko le a kaci ka va wa.'

¹⁹ "Aku n wushuki, 'Asheku, ele n kaci ka le dem a reve ta an n kanaṣai aza da a wushuki n avu a agata a Kashila n sirasa le kpam n lapa le. ²⁰ A'ayin a da a wunai Isitifanu, [◊] uza u uyan kadyanshi ka Kashila, mpa pini kushani kpam n wushuku ta n ili i'ya a yain. Hal gbam mpa n banai aminya a ama da a wuna yi vi.

²¹ "Aku Asheku a tonuko mu, 'Yang'a vu wala, ma suku vu ta a mbari a asu u Awulawa.' "

²² Kakumä ka ama ki ka rongo yi upanaka hal a asu u da u danai udani u 'Awulawa,' aku a salai una u te, 'Rawukai vuma u na vi! Wuna ni! U gan a asaka yi n uma wa!' ²³ Aku a rongoi iyoroli n a mondusi aminya a le n maloko, a shadangusi akere a le n kayala a polusoi ka a uwule.

²⁴ Aku uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai a bidya yi ubana a kuwa ku asoje, tsara a bawan yi adama a da wa tonuko le ukuna u maci. ²⁵ Tyoku da a sira yi tsara a bawin yi, aku u tonukoi katigi ka

◊ **22:20** Ask. 7:58.

kari pini vi, “U gan a bawin uza u Roma u da wəri n ucira u uyan ili bawu a yanka yi afada?”

²⁶ An katigi ki ka panai nala, aku u banai a asu u uzapige vi, u danai, “Ndyo ya ciga n yain? Vuma u na vi uza u aza uyamba u Roma da.”

²⁷ Aku uzapige vi u banai ara Bulus, u wece yi, “Tonuko mu, avu uza u aza uyamba u Roma da?”

Aku u wushunku yi, “Nala wəri.”

²⁸ Aku uzapige vi u danai, “She na n tsupai ikebe ushani kahu n tsərə ucira u nala vi.”

Bulus danai, “Mpa kpam n u da a matsa mu.”

²⁹ An asoje a da a ka ciga a bawin yi vi kpam a yan yi keci ki a panai nala, aku a wozoi akere a le gogo. Uzapige u kuvon vi u pana tə uwonvo, kpaci u zuwa tə a sira yi.

Bulus dansai n Asheshi a Pige

³⁰ An kain ka wansai, aku uzapige u kuvon vi wa ciga u reve ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a tukoi ukuna u na a kaci ka Bulus. U zuwai a surukpa yi ikani yi, aku u zuwai adarəkpi a pige n Asheshi a Pige yi gbə a 6olomgbonoi. U zuwai a ukai Bulus a asuvu, u zuwa yi u shamgbai a kapala ka le.

23

¹ Bulus wundyai azapige a Asheshi a Pige yi mai, aku u danai, “Aza a və, n rongo tə mai a kapala ka Kashilə a a'ayin a və!” ² Aku Ananiya* Magono ma Adarəkpi u zuwai aza da a'ari evu n Bulus vi a lapa

* ^{23:2} Tagarəda u Asuki u yan tə kadyanshi ka ama a tatsu aza da a'ari n kala “Ananiya.” 5:1 Ananiya uza da yankai asuki kabən, aku u kuwəi. 9:10, 22:12 Ananiya uza da kukpəi a'eshi a Bulus a Damasuka. 23:2 Ananiya uza da wəri Magono ma Adarəkpi.

yi a una. ³ Aku Bulus danai, “Kashilà ka lapa vu t̄ avu uza u maci u kabān u gbani, dusuku da vu dusuki tsàrà vu yanka mu afada tyoku da Mele ma danai, shegai avu gonoi vu kodoi Mele mi, kpaci vu zuwai a lapa mu.”

⁴ Aza da a'arı evu n Bulus vi a danai, “Magono ma Adaràkpi ma Kashilà ma va wishisa!”

⁵ Bulus wushunku le, “Yanka numu ahankuri atoku a v̄, n reve an Magono ma Adaràkpi ma wa. Kpaci a korongu t̄ a da ‘Kotsu uza u wisha uzapige uza da wa tono n ama wa.’ ” [◊]

⁶ An Bulus wenei Asheshi a Pige yi aza roku aza a Sadusi a da aza roku kpam Afarishi, aku u 'yangasai kalagatsu u danai, “Aje a v̄, mpa Kafarishi ka ilimaci i Kafarishi. An u wokoi n zuwai katakasuvu ka v̄ a asu u u'yanga u ukpa, da i zuwai a ka yanka mu afada.”

⁷ An u danai nala, aku kananamgbani ka uwai a mere ma aza a Sadusi n Afarishi hal kabolo ki ka pecei kure. ⁸ Aza a Sadusi a wushuku n u'yanga u ukpa, n atsumate a eri, n a'ulu wa, shegai Afarishi a wushuku t̄ n ili i nala yi gba.

⁹ Aku kacan ka 'yangai cika, awenishiki a Mele aza da a'arı Afarishi a 'yangai a ka b̄angà Bulus a danai, “Tsu wene unyushi u vuma u na vi wa, ko kenu. Gaawan kulu ko kpam katsumate ka zuba ka roku ka ka yanka yi kadyanshi.”

¹⁰ An kacan ki kari uyan ushani, aku ama yi a'arı uvingasà Bulus apashi a re gba. Pini nala, uzapige u kuvon u aza a Roma u zuwai asoje a wushi Bulus a akere a le, kotsu a banka yi a kuwa ku asoje.

◊ 23:5 Uwt. 22:28.

¹¹ N kayin ka nala ki, Yesu Asheku u wenikei kaci ka ne ara Bulus, u danai, “Lya kapala n ubgami u asuvu. Tyoku da vu yain kadyanshi ka va pini naha a Urishelima, u kana tə kpam vu yain ka a Roma.”

A sheshei a wuna Bulus

¹² An kain ka wansai, aku aza a Yahuda a roku a fobusoi tsara a wuna yi. A tsinai a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna Bulus. ¹³ Aza da a yain afobi a cingi a nala yi a la tə ama amangare. ¹⁴ Aku a banai a asu u adarakpi a pige n azapige a tonuko le, “Tsu tsina tə, tsu da tsa lya ili ko tsu soi wa, she tsu wuna vuma u nala vi. ¹⁵ Edə n Asheshi a Pige, she i tonuko uzapige u kuvon u aza a Roma u tuko yi pini na a asu u Asheshi, aku i yain yavu ciga da ya ciga i doku i veci ukuna vi sawu. Atsu kpam ufobusi u da tsari tsu pite yi a ure tsara tsu wuna yi.”

¹⁶ Kalobo ka utaku u Bulus ka pana tə ukuna u da a sheshei vi, aku u banai a kuwa ku asoje ki u tonuko yi ukuna vi. ¹⁷ Pini nala, Bulus isai katigi ka te u tonuko yi, “Banka kalobo ka na a asu u uzapige u kuvon, Wə tə n ukuna u da wa tonuko yi.” ¹⁸ Aku vuma vi u wushuki u bankai kalobo ki ara uzapige u kuvon vi. Pini nala, katigi ki ka tonukoi uzapige u kuvon vi u danai, “Vuma da wari a kuwa ku a'ali ku nala ki uza u kala Bulus vi, aya u zuwa mu n tuko kalobo ka na ara vunu, u da wə tə n ili i'ya wa ciga u tonuko vu.”

¹⁹ Aku uzapige u kuvon vi u kanaikukere ku kalobo ki u banka yi paki, u wece yi, ‘Ndyva ciga vu tonuko mu vi?’

²⁰ Kalobo ki ka danai, “Ama roku a da pini a sheshei a ka ciga a banka le Bulus a asu u Asheshi a Pige a aza a Yahuda nakpan. A ka yan tā yavu a ka ciga a doku a veci ukuna vi mai. ²¹ Shegai kotsu vu yain nala wa! Kpaci ama da pini a la tā ama amangare a ka pite yi tsārā a wuna yi. A tsina tā a da a ka lya ko a soi wa, she a wuna yi. Gogo-na alya pini ufobusi, a da a ka vana vu wushunku le.”

²² Aku uzapige vi u tonuko yi, “Kotsu vu əsākā uza u reve an vu tonuko mu ukuna u na vi wa.” Pini nala, u tonuko yi u wala.

A bankai Bulus a Kasariya

²³ Uzapige u kuvon vi u isai atigi a re a tuwā, aku u tonuko le, “Tonukoi asoje amangatawanre (200) a foħuso a bana a Kasariya n ulapa u uwule u kuci u kayin ka ara, n asoje a adoki amangatatsunkupa n asoje a amangatawanre (200) a kuvon na nsari n le. ²⁴ Edā kpam i zami kadoki ka Bulus wa yuwa. Kotsu i banka yi ara Feli gomuna, bawu ko i te i'ya ya gitā n eyi.” ²⁵ Aku uzapige vi u korongi ukankorongi u na ubana ara gomuna vi. U danai,

²⁶ “Mpa Kaladiyu Lisiya, ma sukunku uzapige Feli gomuna idyani. ²⁷ Aza a Yahuda a roku a da a kānai vuma u na, hal a ka ciga a wuna yi. Shegai an n vecei ukuna vi, n revei an vuma vi uza u uyamba u Roma u da, aku mpa n asoje a vā tsu wusa yi. ²⁸ Aku n banka yi a asu u Asheshi a Pige, tsārā a veci unyushi u da u yain vi. ²⁹ Pini nala, n cinai unyushi u da a kānā yi n u da vi u Mele ma le u da, u rawa gbām a ka sira ko a wuna yi wa. ³⁰ Shegai an vuma roku u tonuko mu ukuna u cingi u da a foħusoi a kaci ka ne, da i zuwai n

sukunku yi ara vunu kute-kute. Aku n tonukoi aza a kadyanshi yi a tuwäa dana unyushi u da a wenei u yain vi ara vunu.”

³¹ Asoje yi a yain ili i'ya a danai a yain. N kayin ka nala ka a bidyai Bulus ubana a ilyuci i Antipatari. ³² An kain ka wansai, aku asoje a da a ka wala a a'ene yi a gonoi a kuwa ku asoje ku le, a ąsakäi asoje a da a ka waläka adoki yi a lazai n eyi ubana a Kasariya. ³³ An a rawai a Kasariya, aku a naäkai gomuna vi Bulus n ukankorongi vi. ³⁴ Pini nala, Feli gomuna u yain käneshi u ukankorongi vi, u wecei Bulus eyi uza u uyamba u eni u da. Aku u wushunku yi, “Kilikiya.”

³⁵ Pini nala, gomuna wushunku yi, “Ma panäka vu täa a'ayin a da baci dem aza da a sapula vu vi a rawai. An u danai nala, aku u zuwai a kpada yi a asuvu a kuwa ku tsugono ka Hiridu magono u mai.

24

Feli yankai Bulus afada

¹ An a'ayin a tawun a wurai, aku ama roku a rawai a Kasariya, tsära a dana ili i'ya Bulus yain. Alya Ananiya Magono ma Adaräkpi kabolo n azapige a aza a Yahuda a roku n karevi ka mele ka roku uza u kala Taratulu. ² An a isai Bulus u uwa a asuvu, aku Taratulu gitäi utonusuko gomuna vi ili i'ya Bulus yain, u danai, “Uzapige Feli, adama a ugboji u vunu, da i zuwai ama a tsunu a'ari na ndishi n shinga tun ara wa. Adama a da kpam varäi n uwene u mbäri, da i zuwai ama a tsunu a ka pana kayanyan ka ndishi n ulya u kapala. ³ Ama ko nte wa a ka cikpa vu täa bawu utyoku. ⁴ Shegai adama

a da bawu ma ciga n wowotongusu vu, ma folo vu adama a ugboji u da v̄ari n u da, vu pan̄aka tsu a asuvu a a'ayin a kenu a na yi tsu dana ili i'ya vuma u na ha vi u yain.

⁵ “Vuma u na vi kashilak̄ani ka, tsu cina yi t̄a wa 'yangas̄a atakasuvu a aza a Yahuda a likimba gba, kpam aya wa tono n kabolo ka aza da a ka is̄ Aza a Nazara. ⁶ Hal gb̄am wa ciga u nangasa Kuwa ku Kashila, aku tsu k̄an̄a yi. [⁷ Tsa ciga tsu yanka yi afada n Mele ma tsunu, shegai Lisiya uzapige u kuvon u aza a Roma u wusa yi ara tsunu. Aku u zuwai tsu tuko kadyanshi ki a kunu ku afada ku vunu.]*

⁸ “Vu vece yi baci n kaci ka vunu ben, va fuda ta va reve an ukuna u da tsu tukoi a kaci ka ne ki mayun da.” ⁹ Aku aza a Yahuda a da a buwai a wushuki n ili i'ya Taratulu danai.

Bulus wushunki Feli

¹⁰ Aku gomuna vi u yankai Bulus kukere u yain kadyanshi. Pini nala, u gitai u danai, “Uzapige, n reve t̄a vu yanka t̄a ama ushani aza a uyamba u na afada a ayen ushani, kpam n yan t̄a maz̄anga an ma wutukp̄a kaci ka v̄a a kunu ku afada ku vunu. ¹¹ Vu vece baci, va laza t̄a va reve an kotsu u lai a'ayin kupa n a re, an n banai a Urishelima ulya u kayala a Kuwa ku Kashila wa. ¹² N yan kananamgbani n uza roku a Kuwa ku Kashila wa, ko kpam n 'yangas̄a atakasuvu a ama a agata a Kashila ko kpam a asu u roku wa. ¹³ Ama a na ha a ka fuda a ka dana ili i'ya a ka dansa na vi mayun da

* ^{24:7} Akorongi a cau ushani aza da a purai a tagarad̄a u Manyan ma Asuki a kalatsa t̄a makp̄and̄a ma 7.

wa. ¹⁴ Ili i te i'ya n revei i'ya, an ma tono Kashilà ka isheku i tsunu a ure u da a danai kaban ka vi, kpam n wushuki an gbà ili i'ya i'ari ukorongi a asuvu a tagaràda u Mele ma Musa nà i Ntsumate. ¹⁵ N zuwa tà katakasuvu ka và a asu u Kashilà, tyoku da aza da a sapula mu na vi a zuwai, a da a ka 'yangasà tà akushe aza a shinga n aza a cingi a ukpa. ¹⁶ Adama a nala a da màri a ukirana kain dem tsàrà n yain ili i'ya i'ari i maci, kpam katakasuvu ka và ka rongo nà ndishi n shinga a asu u Kashilà n ama.

¹⁷ “N ɓarakpà n ugono a Urishelima wa, mari tà a kateshe ayen ushani. N gonoi n ikebe tsàrà n nàkà ama a tsunu aza a unambi, kpam n nàkà kune a asu u Kashilà. ¹⁸ Mpa pini a uyan nala a Kuwa ku Kashilà ki, cina n kotso de uwulukpe kaci ka và,aku a cina mu pini, kpam kakumà ka ama kà pini wa. ¹⁹ Shegai aza a Yahuda a roku a da pini aza a uyamba u Asiya, alya wàri u gain a tuko kadyanshi ka và ara vunu a'qà baci n ili i'ya a ka dana a kaci ka và. ²⁰ Ko kpam àṣàkà aza da a sapula na vi, a dana unyushi u da Àsheshi a Pige a tsàrà mu n u da a'ayin a da a yanka mu afada a Urishelima. ²¹ Kadyanshi ka a ka fuda a dana a kaci ka và ka na koshi, an n salai n danai ukuna u na a kunu ku afada ku le; ‘Adama a kadyanshi ka u'yàngà u ukpà u da a ka yanka mu afada a kapala ka de ara.’ ”

²² Feli gomuna tani u reve tà ili ushani a Ure u Asheku, aku u shamkpa le u danai, “Shamgbai she a'ayin a da Lisiya Uzapige u Kuvon† u tuwài, aku n kidàga dà ugana.” ²³ Aku u zuwai katigi ka roku ka wundi yi, u tonuko yi kotsu u gidàku yi wa, kpam

u bishinka aje a ne utuwə a ɓangə yi wa.

Bulus dansai n Feli gomuna

²⁴ An a yain a'ayin, aku Feli tuwai n uka u ne uza u kala Durusila, kpam uza u Yahuda u da. A suki vuma roku u tuko Bulus, pini nala, a zuwuka yi atsvu a ka pana kadyanshi ka upityanangu n Yesu Kawauwi. ²⁵ Aku Bulus tonuko le ukunə u uyan ili i shinga, n u kənə kaci, kpam n kain ka afada ka ka tuwə. An u panai nala, aku uwonvo u kənə yi cika, u tonukoi Bulus, “Gogo-na u rawa tə ve. Wala. Shegai n tsərə baci kabala, ma isə vu tə vu tuwə.” ²⁶ Feli tsu sukunku tə Bulus tuwə u dansa n eyi, kpaci u zuwa tə uma wa tsərə tə ikebe ara ne.

²⁷ An ayen a re a wurai, aku a takpai Feli gomuna, a nəkəi Posiya Fesutu u wokoi gomuna. Shegai an Feli wa ciga kala ka shinga a asu u aza a Yahuda, aku u asəkəi Bulus pini a kuwa ku a'ali.

25

Bulus yain kadyanshi ki ara Fesutu

¹ An Fesutu kənəi manyan ma gomuna ma ne n a'ayin a tatsu, aku u 'yangəi a Kasariya ubana a Urishelima. ² Aku adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuwai n kadyanshi ka Bulus ara ne. A folo yi ³ u zuwa a gono n Bulus a Urishelima, kpaci a fouso tə ama a pite yi a ure a wuna yi. ⁴ Shegai Fesutu wushunku le, “A Kasariya da a ka wundya Bulus, kpam nte ma gono de gogo. ⁵ U yan baci ukuna u cingi, əsəkə azapige a de a tono mu a ba a tuko kadyanshi ki de.”

⁶ Fesutu shamgba taq n ele a'ayin kullaq ubana a'ayin kupa, aku u lazai ugono a Kasariya. An kain ka wansai, u isai aza a kunu ku afada ki, u tonuko le a tuko Bulus vi. ⁷ An Bulustuwai, aza a Yahuda a da a wutai a Urishelima vi a 'yangai a'ari utukuso kadyanshi a kaci ka ne, ka gbam bawu a ka fuda a shamkpa.

⁸ Shegai Bulus 'yuwain kadyanshi ki, u danai, "Mpa n nusuka Mele ma aza a Yahuda wa, ko Kuwa ku Kashilaq, ko kpam aza a tsugono tsu Roma wa."

⁹ Shegai an Fesutu wa ciga atakasuvu a aza a Yahuda a pana kayanyan, aku u wecei Bulus, "Ko va wushuku vu bana a Urishelima n ba n yanka vu afada a ukuna u na vi de?"

¹⁰ Bulus wushunku yi, "Wa yan wa, a asuvu a kunu ku afada ku Kaisa ka mari, kpam nte u gain a yanka mu pini afada. Avu n kaci ka vunu dem vu reve taq mai, n nusuka aza a Yahuda wa. ¹¹ N yan baci ili i roku i'ya i rawai ukpa, ma 'yuwan a wuna mu wa. Shegai ukuna u mayun waq baci pini a asuvu a kadyanshi ka na ki wa, uza u ratsa u neke mu a akere a ama a na yi a wuna mu wa. Ma folo daq a 'yangasa kadyanshi ki ubana ara Kaisa magono ma pige."

¹² Fesutu dansai kadyanshi ki n asheshi a ne, aku u danai, "Nala wari, vu folo taq ubana ara Kaisa, kpam nte va bana de."

Fesutu n Agaripa magono

¹³ An a yain a'ayin kenu, aku Agaripa* magono

* **25:13** Vuma na maku ma Hiridu Agaripa ma, uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. Kala ka te ka yi n tata u ne.

n uka u ne Baranisi† a tuwai a Kasariya tsara a ryabusa Fesutu. ¹⁴ An u wokoi a ka yan a'ayin de, aku Fesutu tonukoi Agaripa ukuna u kadyanshi ka Bulus. U danai, "Vuma roku u da pini a asuvu a kuwa ku a'ali uza da Feli asankə mu n yanka yi afada. ¹⁵ An məri a Urishelima, adarakpi a pige n azapige a aza a Yahuda a tuko mu kadyanshi ka vuma u nala vi, a folo mu n kidaga yi ugana.

¹⁶ "Shegai n tonuko le, a mele ma tsunu ətsu aza a Roma tsu tsu kidaga uza u ugana wa, she a tuwa n eyi a kapala ka aza da a tukoi kadyanshi ki, kpam a tsu əsaka yi ta u dansa tsara u wutukpa kaci ka ne. ¹⁷ An a tuwai adama a kadyanshi ki, an kain ka wansai, n zuwai a tukoi Bulus,aku n gitai afada. ¹⁸ Shegai an ama yi a 'yangai a dansa kadyanshi ki, a tuko unyushi u da a da u yain u da n zuwai katakasuvu n pana vi wa. ¹⁹ Shegai ukuna u adini a le u da, kpam n ukuna u vuma roku uza da a ka isə Yesu uza da u kuwai, shegai Bulus mətsai u da wə ta n uma. ²⁰ Mpa tani məri n namba ta tyoku da ma vece ukuna u na vi, aku n wecei Bulus ko wa wushuku u bana a Urishelima tsara n ba n yanka yi afada yi de. ²¹ Shegai u foloi a asaka Kaisa magono ma pige ma pana ukuna vi, aku n zuwai a zuwa yi ve pini a kuwa ku a'ali ki, hal ubana a'ayin a da ma tutsku yi ubana ara Kaisa vi."

²² Aku Agaripa tonukoi Fesutu, "Ma ciga ta n pana ili i'ya vuma na wa dana."

Aku u wushunku yi, "Va panaka yi ta nakpan."

† **25:13** Baranisi maku ma Hiridu Agaripa ma uza da a yain kadyanshi ka ne a 12:1-22. U bansa ta azapige a ama iyolo ushani, gogo-na kpam utaku u ne da wa wolo.

²³ An kain ka wansai, Agaripa n uka u ne Baranisi a ukai aminya a tsugono, a tuwai kabolo n azapige a asoje n azapige a aza a ilyuci yi. ²⁴ Aku *Fesutu zuwai a tuko Bulus pini a asuvu a kunu ki.* ²⁵ Shegai mpa n wene u yan unyushi u da u rawai a ka wuna yi wa. Kpam an u wokoi u foloi a banka kadyanshi ki a asu u magono ma pige, da i zuwai n yawunsai n banka yi ara ne. ²⁶ U *kana* tà n korongu ukuna u maci a kaci ka vuma u na ubana a asu u magono. Da i zuwai n tuko yi a kapala ka de gba, hal gai avu Agaripa magono, tsarà tsu kotso baci uvece ukuna vi, n tsarà ili i'ya ma korongu. ²⁷ Kpaci a uwene u và, utengeshi u da a tutuku vuma da warì a kuwa ku a'ali ubana a asu u magono bawu a danai ili i'ya u yain.”

26

Agaripa dansai n Bulus

¹ Agaripa tonukoi Bulus, “Gogo-na dansa n kaci ka vunu.” Aku Bulus 'yangasai kukere, u gitai kadyanshi:

² “Agaripa magono, n pana tà kayanyan an u wokoi a kapala ka vunu ka ma yan kadyanshi n wutukpa kaci ka và a kadyanshi ka ama a và a tukoi adama a và. ³ N revei avu vu reve tà Mele ma aza a Yahuda n gba ili i'ya a ka nanamgbanàka. Adama a nala, ma folo vu vu yain ahankuri vu panàka mu.

⁴ “A wenishike mu tā uwenishike u aza a Yahuda tun mpa kenu. N rotsongusu tā a asu u ama a vā n a asu u aza a Urihelima. Azapige a aza a Yahuda a reve tā n u da. ⁵ A reve tā nā mpa caupa, kpam a ka fudā tā a ka dana mpa Kafarishi ka mayun, a kabon ka kari n mele ma awuya a asuvu a adini a tsunu. A ka dana tā mayun da a ka ciga baci a dana.

⁶ “Gogo-na mā tā a asu u afada an n wushuki n kazuwamgbani ka Kashilā ka yankai ama a tsunu caupa. ⁷ Kazuwamgbani ka nala ki ka agali kupa n a re a zuwai uma a wene ushadangu u ne, da i zuwai a mātsai ubashika Kashilā kaara n kayin. Magono, an u wokoi n zuwai uma u vā a kazuwamgbani ka nala, da i zuwai aza a Yahuda a wenei unyushi u vā. ⁸ Ndyi i zuwai i kpādai uwushuku an Kashilā ka 'yangasā akushe?

⁹ “Mpa n kaci ka vā caupa māri n wenei yavu mai da n yain ili i'ya ya bishinka ulya u kapala u kadyanshi ka Yesu uza u Nazara. ¹⁰ Adarakpi a pigt a wushunku mu tā n yain ili i na yi, kpam n canga tā Atoni ushani aza a Urihelima n uka le a kuwa ku a'ali. Hal gbam n ubolomgbono u kaci u vā u da a wunusai aza roku. ¹¹ N tonoi gbā agata a Kashilā nā bawin le, kotsu gai n zuwa a yanka kala ka Kawauwi unā u cingi. Adama a da ma pana upan u le cika, aku ma tonuso le a ilyuci i mābari i tsumoci nā n foruso le de.

Ugawunsa u Bulus n Kawauwi

¹² “Magono ma vā, kain ka te, māri a asuvu a nwalu ubana a Damasuka uyan manyan mi, n ucira u da adarakpi a pigt a nākā mu. ¹³ N kaara

a kaci, katyashi ka wutai a zuba ka wakana mu n ama da a soku mu. Katyashi ki ka la t̄a ka kaara. ¹⁴ An tsu rukp̄ai a iyamba gb̄a tsunu, aku n panai kalagatsu ka dansa n Tsi'arama, ka tonuko mu, ‘Shawulu, Shawulu, ndya i zuwai va yan mu mavura? Utengeshi u da kanaka ka shilak̄ana n magutsu ma kalina.’

¹⁵ “Aku n wece yi, ‘Asheku, ada yai?’

“Asheku a wushunku mu, ‘Mpa Yesu, uza da va yan mavura. ¹⁶ Gogo-na 'yanḡa, ili i'ya i zuwai n tuwai i'ya n zuwa vu vu woko kagbashi ka v̄a kpam vu dana ili i'ya vu wenei a kaci ka v̄a. Va tonuko t̄a ama ukuna u ili i'ya i gitai, n ili i'ya kpam ya tuw̄a a'ayin a da ma wenike kaci ka v̄a ara vunu. ¹⁷ Ma suku vu t̄a a asu u aza a Yahuda, n Awulawa. Ma kirana t̄a n avu a'ayin a da va bana a asu u da n suku vu. ¹⁸ Ma ciga t̄a vu kukp̄a a'eshi a le, a kpatala a ̄asak̄a karimbi ubana a katyashi. Kpam a kpatala a ̄asak̄a ucira u Kanangasi* ubana ucira u Kashil̄a. Aku Kashil̄a ka cimbusuk̄a le unyushi u cingi u le. Pini nala, a ka tsara t̄a asu a asuvu a ama da Kashil̄a ka wulukpei an a zuwai upityanangu u le ara v̄a.’

Bulus dansai ukuna u manyan ma ne

¹⁹ “Adama a nala, Agaripa magono, ma 'yuwan utono kuwene ka ku tuwai a zuba vi wa. ²⁰ N git̄a t̄a n yankai aza a Damasuka kubari, aku n banai a Urishelima a uyamba u aza a Yahuda gb̄a. Pini nala, n yankai Awulawa n tonuko le a kpatala a

* **26:18** Kanangasi; wata, “Shetan” kala ka dem ka Kalapansi.

asákà tsicingi tsu le a gono a asu u Kashila, kpam a yain ili i'ya ya wenike an a kpatalai.

²¹ “Ili i'ya i zuwai aza a Yahuda a kàna mu a Kuwa ku Kashilà a ka ciga a wuna mu i'ya gai la vi. ²² Shegai Kashilà ka ɓangà mu tà, da i zuwai mari udansa kadyanshi ka na ki a asu u aza a pige nà mmuku. Ili i roku i'ya Musa nà ntsumate n dà n buwai a danai ya gità vi i'ya, ²³ Kawauwi ka pana tà ikyamba, kpam aya wa woko vuma u kagità u da wa 'yangà a ukpà. Kpam wa woko tà katyashi a asu u aza a Yahuda n Awulawa.”

²⁴ Kute-kute Fresutu salai, u danai, “Bulus, ijan i'ya va suma? Uyan kàneshi ushani vi u zuwa vu vu woko kashimza da?”

²⁵ Shegai Bulus wushunku yi, “Uzapige Fresutu, ijan i'ya mu wa. Ili i'ya ma tono vi mai da i'ari, kpam n ugboji. ²⁶ Agaripa magono u reve tà n ili i na yi, kpam n eyi da ma dansa bawu uwonvo. Kpaci ukuna u na u gità ukpawunsi wa. ²⁷ Agaripa magono, vu wushuku nà ntsumate? N revei vu wushuku tà.”

²⁸ Agaripa wushunku yi, “Va ciga vu gonuko mu Katoni a asuvu a a'ayin a kenu a na a da?”

²⁹ Bulus wushunku yi, “Ko a asuvu a a'ayin a kenu ko a ushani, ma yan tà kavasu tsàrà Kashila ka zuwa avu n aza da a'ari pini na a ka panàka mu gogo-na a woko tyoku u và. Shegai ma ciga i uka ikani i nala yi wa.”

³⁰ Aku Agaripa magono, n Fresutu gomuna, n Baranisi, n aza da a'ari kabolo n ele a 'yangai a asakai a asu vi. ³¹ An a wutai, aku a dansai n atoku a lè, “Vuma nala u yan ili i'ya i rawai a ka wuna yi, ko a uka yi a kuwa ku a'ali wa.” ³² Agaripa tonukoi

Fesutu, “U woko baci vuma u na danai a banka kadyanshi ka ne ara Kaisa wa, she tsara tsu əsakə yi.”

27

A bidyai Bulus ubana a Roma

¹ An tsu fobusoi tsara tsu uwa a kpatsu ubana a uyamba u Italiya, aku a nəkəi Bulus n aza a kuwa ku a'ali a kukere ku katigi ka pige ka roku uza u kala Juliyo, uza u te a asuvu a asoje a Kaisa magono. ² Aristaraku wa tə dem kabolo n ətsu. Eyi uza u ilyuci i Tasaloniya u da, a ubongu u Masidaniya. Tsu uwai a kpatsu ku ka tsu rongo uyan manyan a ilyuci i Adaramitiya. Aza a kpatsu yi a fobuso tə a ka shamgbusa a ilyuci ilyuci i'ya i'ari a ikengi i kushivə i uyamba u Asiya.

³ An kain ka wansai, aku tsu rawai a Sida. Juliyo katigi u yankai Bulus ukuna u shinga, u əsakə yi u ba kondoi aje a ne tsara a nəkə yi gba ili i'ya wa ciga. ⁴ An tsu əsakəi Sida, aku uwule wa lapana tsu cika, aku tsu tonoi evu n uyamba u mere ma mini u Sayipuru tsara tsu pana shana n uwule vi. ⁵ Tsu lyai kapala nə nwalu ubana a daka a ubongu u Kilikiya n Bamafiliya, aku tsu rawai a ilyuci i Mira a uyamba u Likiya. ⁶ Pini nala, Juliyo katigi u tsarai kpatsu ku roku ka aza a uyamba u Alizandariya kpam ka bana a Italiya, aku u zuwai tsu uwai pini.

⁷ An tsu yain a'ayin ushani n tsu wali sawu, she na tsu matsai cika, aku tsu fudai tsu rawai evu n Kinidu. An uwule u 6ishinka tsu ulya kapala, aku tsu kyawain a kapashi ka bawu uwule wari pini,

evu n asu u da a ka isə Saləmani a uyamba u mere ma mini u Kiriti. ⁸ Tsu modonoi tsu wurai asu vi n upana u ikyamba,aku tsu rawai a asu u roku u da a ka isə Asu u Uwunvuga u Shinga evu n ilyuci i Lasiya.

⁹ An u wokoi tsu ɓarækپai cika, nwalu mi n da n buwa kpam mai wa, kpaci a'ayin a abali a da. Kpam a'ayin a Abiki a Cimbusukə Ama Unyushi u Leť a wura de. ¹⁰ Bulus tonukoi atigi a asoje yi, "Azapige, n wenei tsu lya baci kapala nə nwalu n na mi, n da ma tuko tə ukuna u cingi u unangasa u kpatsu, n unamba u ucanga cika. Ama kpam a ka pana tə usən, hal gbəm uma u tsunu wə tə a unə u ukpa."

¹¹ Shegai katigi ka ka ɓana ama yi u wushuki n kadyanshi ka uza u kpatsu ki n uza da wa waləka kpatsu ki, u 'yuwain uwushuku n kadyanshi ka Bulus. ¹² Asu u Uwunvuga u Shinga vi ukukpi u da wari, kpam asu vi u lobono a lyai pini ilyushi wa, kpaci abali a tsu rongo tə ulapusa asu vi. Adama a nala, aku aza a kpatsu yi a ka ciga a bana a ilyuci i Finikiya, tsərə a lyai ilyushi i le de. Finikiya tani asu u da a'atsu a tsu shamgbusa pini a uyamba u mere ma mini u Kiriti u da, asu u shinga u da u tsu kəngu tə abali, kpaci u da wa wundya tə daka u kalivi n gadī u kalivi.

A cinai uwule u pige u ulima

¹³ An uwule vi u gitai u'yəngəsə kenu-kenu a daka, aku aza a kpatsu yi a ka yawunsa yavu a'ayin a da a yain a da a ka yan ili i'ya a fobusoi. Aku a takpai kashamkpatsu ka kpatsu ki, tsu tonoi a ikengi i uyamba u Kiriti. ¹⁴ A ɓarækپa wa,

aku uwule u pige u da a ka isə, “Uwule u Gadī u Kasana,” u wutai a kagida ulapana tsu. ¹⁵ Uwule vi u lapai kpatsu ki, hal gbam tsu fuda tsu wala pini a asuvu wa. Aku tsu əsəkai uwule vi u purai kpatsu ki.

¹⁶ Tsu tonoi asu u roku u uyamba u mere ma mini u da a ka isə Kawuda, a asu u da uwule u jebei. She na tsu modonoi cika, aku tsu fufai tsu ronoi kpatsu ku kenu ki utuwə a asu u ku pige ki. ¹⁷ An tsu ronoi kpatsu ku kenu ki, aku aza a kpatsu yi a zamai aban a sirəsai kpatsu ku pige ki, adama a da ka tasa. Kpací a ka pana tə uwonvo u da a ka vutalə le a kayala ka ka sodugusu ili dem u da a ka isə Siriti, aku a cipukai kunya ka ka walaka kpatsu ki tsərə ku jebe nwalu n kpatsu mi. Pini nala, a əsəkai ka wala ili i ne eyi u de, kpací a fuda a walaka ka kpam wa.

¹⁸ An kain ka wansai, aku a gitai upurusə ucanga u da wəri pini a kpatsu ki n a vutaləsi a mini, kpací mini mi ma shiləkənə tə cika ma gbađa tsu. ¹⁹ Kain ka tatsu, ama yi n akere a le a da a vutalasai ucanga u manyan ma kpatsu mi pini a mini mi. ²⁰ An tsu yain a'ayin ushani bawu tsu wenei kaara ko atala, kpam uwule u pige u ulimə vi u əsəka wa, aku tsu takpai uma u da tsa la.

²¹ Uza wə la u lyai wa, gbə a a'ayin a nala yi. Aku Bulus isai aza a kpatsu yi, u danai, “Ama a və, a da baci i'ari i panəka mu tun a kagita, tsərə tsa əsəka Asu u Uwunvuga u Shinga u Kiriti u nala vi wa, tsəri tsa tsərə usən u na n unamba u ucanga u na vi wa. ²² Gbamai asuvu, uza wə la wa namba uma u ne wa, shegai kpatsu ki ka shumbugu tə. ²³ I revei gai mpa vuma u Kashilə da kpam aya ma

gbashika. N kayin ka nayain, u suku tā katsumate ka zuba ka ne.²⁴ Katsumate ki ka shamgbai evu na mpa, ka danai, ‘Bulus, kotsu vu pana uwonvo wa! Va shamgba tā a asu u afada a kapala ka Kaisa magono ma pige. Kpam adama a tsishinga tsu Kashilā, wa wauwa tā aza da ya walāka kabolo adama a vunu.’²⁵ Adama a nala, gbamai asuvu a de. N wushuku tā n Kashilā. Wa woko tā dere tyoku da u tonuko mu.²⁶ Shegai u kana tā uwule u vutalātsu a kayala ka uyamba u mere ma mini, kpam kpatsu ku tsunu ku namgba gbā.”

²⁷ A'ayin kupa n a nishi uwule vi wari ugama kpatsu ki a upashi u na ubana a upashi u nide a kushivā a daka u uyamba u Italiya. Shegai a kain ka kupa n ka nishi ki, aza a kpatsu yi a wenei tsa rawa evu n iyamba.²⁸ A kondoi akumgbia a kafakāka mini ki, a cinai ka rawa tā udeshe amanganawun n kamanga (120). An a tsarai a ɓarakpai kenu, aku a doku a kondoi mini mi, a cinai ma gono de udeshe amanganishinkupa koshi.²⁹ Aku a gitai upana uwonvo kotsu kpatsu ki ku gama atali wa. Aku a vutalai ashampatsu a kpatsu a nishi a da a'ari n araji a kucināku kpatsu ki, tsara a ɓishinka kpatsu ki nwalu. A yain kavasu tsara kayin ka wansa gogo.

³⁰ Aku aza a manyan ma kpatsu yi a ka ciga a əsakā kpatsu ki. A cipukai kpatsu ku kenu ki. A yain yavu a ka cipukā kashampatsu ka araji ka kari a kapala ka kpatsu ki.³¹ Shegai Bulus tonukoi katigi ki n asoje yi, “Ama a na a shamgba baci a kpatsu ku pige ki wa, ya kuwā tā gbā de.”³² Aku asoje yi a kidāsai aban a kpatsu ku kenu ki a əsakā ka ku tonoi mini.

³³ N kpasaki, aku Bulus foloi ama yi a lyai ilikulya kenu. U tonuko le, “A'ayin kupa n a nishi a da pa vi i'ari a kadambula bawu i lyai ilikulya. ³⁴ Ma folo də i lyai ili i roku adama a alafiya a de. I yan baci nala, ko kenji ka kaci ka de ka te ka puwan wa.” ³⁵ U shamgbai a kapala ka le, u bidyai burodi u cikpai Kashila, aku u jibai u da u gitai utakuma. ³⁶ A tsarai ugbami u asuvu, ele dem a lyai ilikulya. ³⁷ Atsu ama amangatawanre n amangatatsunkupa n a teli (276) a da tsari pini a kpatsu ki. ³⁸ An a lyai a cuwai, aku a jebigei kpatsu ki araji a varangusi icanga i ilya a mini mi.

Kpatsu ki ku tasasai

³⁹ An kain ka wansai, aza a manyan a kpatsu yi a wene ta uyamba, shegai a fuda kpam a reve asu u da a'ari wa. A wene ta kpam asu u shinga u da wari n kayala, aku a ka ciga a banka kpatsu ki de. ⁴⁰ Aku a kidasai aban a da a ka banqashamkpatsu yi, a asaqai a da a asuvu a mini. A tatsukpai ili i'ya ya yiralakpusa kpatsu ki. Pini nala, a 'yangasai kunya ku uwalaka kpatsu ki ka kari a kapala ka kpatsu ki dere tyoku da uwule wa pura ka ubana a asu u kayala vi. ⁴¹ Kpatsu ki ku tsara urawa a asu u da wari n kayala ki wa, aku a gbashai kayala ka roku ka kari a kere ka mini. Kaci ka kpatsu ki ka uwai a asuvu a kayala ka kpadi nwalu. Kucinu ku kpatsu ki ku gitai utasasa adama a abali.

⁴² Aku asoje yi a ka ciga a wunusa aza a kuwa ku a'ali yi, tsara a yain tsuwoki a suma wa. ⁴³ Shegai an katigi ki ka ciga ka wauwa Bulus, u 6ishinka le. Aku u zuwai aza da a revei tsuwoki a radugusu pini a mini mi a yain tsuwoki ubana a kagida.

⁴⁴ Aza da a buwai kpam a yuwusai agbagala a upeti, aza roku kpam a yuwusai abaci a kpatsu yi. Nala a yain a rawai a kagida gba le.

28

Bulus a uyamba u Malita

¹ An tsu lai, aku tsu revei an a uyamba u da warri a mere ma mini u da tsari, kpam kala ka asu ki ka Malita. ² Aza a uyamba vi a ryabusa tsu ta mai, hal a zuwuka tsu akina tsara tsu lyashuku, kpaci a ka ro ta kpam kutanu ka pini. ³ Bulus cirangi ncaka, a'ayin a da wa zuwa n da a akina,aku kasudugbate ka akina ki ka wutukpai kali ka roku ka tsukonu, cina eyi pini ukani na ncaka mi. Pini nala, kali ki ka kapa yi a kukere bawu ka takpai. ⁴ An ama a ilyuci yi a wenei nala, aku a dansai utyoku u le, “Gaawan vuma u na kawuni ka ama ka. Ko an u lai a asuvu a abali yi, hal n gogo-na kameli ka kari uka ka afada a da a'ari dere ka buwa yi ta utono ka ciga ka wuna yi.” ⁵ Bulus vishanai kukere ku ne, aku kali ki ka rukpai pini a akina yi, kpam ko i te ka yanka yi wa. ⁶ Ama yi n a wundi kukere ki ka shita ko kpam wa rukpa kute-kute u kuwa. Shegai an a garapkai a wenei ili i yan yi wa, aku a savadai kadyanshi a da, “Vuma u na, kashila ka roku ka.”

⁷ Evu n asu vi, uyamba u da pini u da warri u uzapige u uyamba u mere ma mini mi, uza da a ka isaq Pubilu. Aya u wusha tsu u zuwa tsu a kuwa ku ne hal a'ayin a tatsu. ⁸ Dana tata u ne da pini nvain n usudugbi u ikyamba n kucaru. Pini nala, Bulus ba u danasa yi, u tañanku yi akere u yanka yi kavasu u tanasa yi. ⁹ An vuma u tanai, aku gba

aza da a'ari a uyamba vi a tukusoi aza a mbaala ara Bulus, kpam u tanasə le.

¹⁰ Ama yi a naŋka tsu tə karinga, kpam an tsa laza a kpatsu, a naŋkasə tsu tə ili i'ya tsa ciga.

A rawai a Roma

¹¹ Tsu rongo tə a Malita hal uwoto u tatsu, pini nala, tsu lyai kapala na nwalu mi. Tsu uwai a kpatsu ka ku wutai a ilyuci i Alizandariya ka kari n iryoci i a'ulu a mpeshe ma amelia a da a ka isə Kasata n Pololu* a da a shei na ndanga. Nte dem ku lyai pini ilyushi a ilyuci yi. ¹² An tsu rawai a ilyuci i Sirakusa, tsu rongo tə pini a'ayin a tatsu. ¹³ Pini nala, tsu uwai kpatsu she a Rigiyun. An kain ka wansai, uwule u 'yangai a daka,aku tsu lazai she a Putiyoli. ¹⁴ Tsu cina tə pini Atoni,aku a folo tsu tsu shamgba n ele. An a'ayin a shindere a wurai,aku tsu lazai she a Roma. ¹⁵ Aza a tsunu aza da a'ari a Roma a reve tə an tsa tuwa,aku a tuwai a kangu tsu a Kuden ku Apiyu n asu u da a ka isə A'uwa a Amoci a Tatsu.† An Bulus gawunsai n ele, u cikpai Kashila kpam ikyamba i ne i doki ucira.

Bulus yain kubari a Roma

¹⁶ An tsu rawai a Roma,aku a zuwai Bulus rongo utyoku u ne, kpam kasoje n ka wundi yi.

¹⁷ An tsu yain a'ayin a tatsu, Bulus isəi azapige aza a Yahuda, u tonuko le, "Aza a va, n nusuka ama a va wa, ko kpam ukuna u isheku i tsunu wa. Shegai gbə n nala a neke mu a akere a aza a Roma

* **28:11** Nheline n bidya tə an Kasata n utoku u mapeshe u ne Pololu ashila a da a ka kirana n aza a nwalu a kpatsu ku mini.

† **28:15** Asu u re u na vi, mbaari n le n Roma n rawa tə mel kamankupa.

a Urishelima a kānā mu. ¹⁸ Alya n kunu ku afada ki, an a vecei ukuna u vā vi, aku a ka ciga a əsākā mu, kpaci a kānā mu n unyushi u dā u rawai a wuna mu wa. ¹⁹ Shegai an aza a Yahuda a 'yuwain uwushuku, aku u kānāi n foli a gonuko kadyanshi ki ara Kaisa. Shegai ciga da ma ciga n banka ama a tsunu a asu u afada wa. ²⁰ Isā da n isā dā tsārā tsu dansa. A sira mu tā n ikani, kpaci n wushuku tā n uzuwa u uma u aza a Isara'ila; wata, Kawauwi uza dā tuwāi."

²¹ Aku a danai, "Tsu pana ili i roku a kaci ka vunu wa. Tsu wene ukankorongi u dā u wutai asu u aza a Yahuda wa, ko uza u tuwā u tonuko tsu ukuna vi wa. ²² Shegai tsa ciga tā tsu pana ili i'ya i'ari a katakasuvu ka vunu, kpaci ili i'ya tsu revei a kaci ka kabolo ka savu ka na ki i'ya ko nte wa a ka dana tā ukuna u cingi a kaci ka ne."

²³ A zuwai kain ka a ka tuwā a gawunsa n eyi a asu u da u cipāi vi. Kain ki a tuwā tā ushani. Ili i'ya i bidyai usana hal ubana kuvuli, Bulus wāri udansa n ele ukuna u tsugono tsu Kashila. U yan tā manyan n Mele ma Musa n Itagarāda i Ntsumate. Wa modono tsārā u rono le utuwā a asu u Yesu. ²⁴ Aza roku a wushuku tā n ili i'ya u danai, aza roku tani wa. ²⁵ Aku a'ari kananamgbani ubana n ugono utyoku u le, aku a gitai ulazasa. A makorishi, Bulus danai, "Kulu Keri ku dana tā mai an ku yain kadyanshi a unā u Ishaya matsumate, an u tonukoi isheku i tsunu,

²⁶ " 'Ba vu tonuko ama a vā,
Ya pana tā kadyanshi ka vā,
shegai ya reve wa.
Ya wene tā,

shegai ya reve kalen ka ne wa.

²⁷ Kpací atakasuvu a de a gbama de,
a votsuku de atsuvu a de,
a kimba de a'eshi a de.

Tsara i wene n a'eshi a de wa,
i pana n atsuvu a de wa,
kpam i reve n atakasuvu a de wa.

A da baci nala wa, i'ari ya kpatala ta utuwá ara va
aku n tanasa da.' [◊]

²⁸ "Adama a nala, ma ciga i reve, alabari a
iwauwi a nala yi a asu u Kashila u da a wutai hal
utuwá a asu u Awulawa, kpam alya a ka wusha
a da." [²⁹ An u danai nala, aku aza a Yahuda a
'yangai a'ari uyan kananamgbani utyoku u le.]‡

³⁰ Bulus dusuku ta a kuwa ka wa tsupusa ikebe
hal ayen a re n u wushi gbá uza da baci dem u tuwá
yi uwene. ³¹ U yain kubari ku tsugono tsu Kashila
bawu uwonvo, n u wenishiki ama ukuna u Yesu
Kawauwi Asheku, kpam uza u bishinka yi wa.

[◊] **28:27** Isha. 6:9-10. ‡ **28:29** Akorongi a cau ushani aza da a
purai a tagarada u Manyan ma Asuki a kalatsa ta makpanda ma
29.

**Kazuwamgbani ka savu n Tsikimba n abon a
da a dangasai a kazuwamgbani ka cau
New Testament in Tsikimba (NI:kdl:Tsikimba)**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsikimba

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsikimba

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

cx

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
a4f6a28b-3d6d-50b4-a81b-06ae05a66010